

EL BESÒS I EL MARESME COMISSIÓ DE TREBALL

Sessió de salut

Dimarts 7 de setembre de 2021

En virtut de l'acord del
Consell Municipal de
30 d'octubre de 2020
per a l'establiment d'un
Compromís pel Besòs i el Maresme

ÍNDEX

1 INTRODUCCIÓ	3
2 LA SALUT AL BESÒS I EL MARESME	5
2.1 Característiques del barri	5
2.2 Els determinants de desigualtats en salut	8
3 LA SALUT COMUNITÀRIA.....	28
3.1 Estratègia Barcelona Salut als Barris	28
3.2 Vila Veïna	32
4 ELS RECURSOS SANITARIS DEL BARRI.....	35
4.1 Organització sanitària a Barcelona.....	35
4.2 Organització sanitària a l' AIS Barcelona Litoral Mar	36
4.3 Organització sanitària al Districte i al barri	36
4.4 Dispositius assistencials ubicats al barri	38
4.5 Espais de suport per atenció primària	39
4.6 Serveis i recursos de Salut Mental	39
4.7 Activitat sanitària realitzada al 2020	50
4.8 Pressupost en salut de Barcelona ciutat	51
4.9 Reptes de futur	51
BIBLIOGRAFIA I RECURSOS	54
Referències	54
ANNEX	56

1 INTRODUCCIÓ

El present document recull les principals actuacions, plans i programes que s'estan duent a terme en el camp de la salut al barri del Besòs i el Maresme, i està estructurat en quatre capítols. El primer el conforma aquesta introducció mentre que en el segon s'exposen els principals indicadors de salut del barri que conformen el Diagnòstic de Salut del barri elaborat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB). L'objectiu és analitzar la situació de salut del barri a partir de les dades disponibles i s'hi estudien diversos indicadors que evidencien els factors que determinen la salut de la població. En aquest sentit, en les àrees urbanes gran part dels problemes de salut de les persones són atribuïbles a les condicions de vida i de treball que pateixen, cosa que comporta que tant l'entorn natural com el construït influeixi en la salut de la ciutadania. En definitiva, tota una sèrie de factors que actuen com a determinants de la salut (context físic, context socioeconòmic, l'entorn, la governança urbana, etc).

El tercer capítol està dedicat a la salut comunitària, un concepte que està íntimament lligat al dels determinants socials de la salut. S'entén la salut com l'estat de complet benestar físic, mental i social i no només fa referència a l'absència d'afectacions i malalties. Per tant, les circumstàncies en què neixen, creixen, viuen, treballen i envelleixen les persones són resultat de la distribució dels diners, el poder i els recursos en l'àmbit mundial, nacional i local, que depèn finalment de les polítiques adoptades (Marmot et al. 2008). Així, la salut comunitària és "un projecte col·laboratiu, intersectorial i multidisciplinari que usa abordatges de salut pública, de desenvolupament comunitari i intervencions basades en l'evidència per implicar i treballar amb les comunitats de manera adequada als seus valors culturals per optimitzar la salut i la qualitat de vida de les persones" (Goodman, Bunnell, and Posner 2014).

L'impuls de la salut comunitària s'inscriu en les iniciatives de governança i lideratge en salut de l'Ajuntament de Barcelona promovent la col·laboració i les aliances estratègiques entre els diversos sectors municipals, la societat civil, les entitats, i les persones agents socials. Aquest impuls es basa en l'Estratègia Barcelona Salut als Barris que en l'actualitat es duu a terme a 25 barris de Barcelona en diferents fases de desenvolupament. És clau el lideratge compartit dels Districtes, de l'ASPB, del Consorci Sanitari de Barcelona (CSB) i dels ens proveïdors d'atenció primària de salut i dels Serveis Socials i altres serveis a les persones. Així doncs, en el capítol de salut comunitària es presenten en un primer apartat els espais i grups de treball que hi ha al barri i les intervencions que s'hi han dut a terme. En el segon apartat del capítol es presenta la iniciativa Vila Veïna que s'implantarà al barri a partir de l'any 2022.

Finalment, en el quart capítol es recullen els recursos sanitaris del barri del Besòs i el Maresme. S'hi exposa l'organització sanitària a la ciutat de Barcelona, a l'Àrea Integral de Salut (AIS) Barcelona Litoral Mar i al Districte de Sant Martí i al barri del Besòs i el Maresme, per acabar detallant els dispositius assistencials que s'ubiquen pròpiament dins del propi barri, però també tots els espais de suport a l'atenció primària que hi ha. Així mateix, es presenta el Mapa de serveis i recursos de Salut mental i es detalla

l'activitat sanitària i el pressupost en salut a la ciutat corresponents a l'any 2020. El capítol es tanca amb una exposició dels reptes de futur existents.

El dossier clou amb un apartat de bibliografia i recursos per ampliar la informació i amb un annex on s'hi incorporen, per una banda, dades estadístiques poblacionals del barri i, de l'altra, la Mesura de Govern del Pla de xoc en salut mental aprovada el mes de maig de 2021.

2 LA SALUT AL BESÒS I EL MARESME

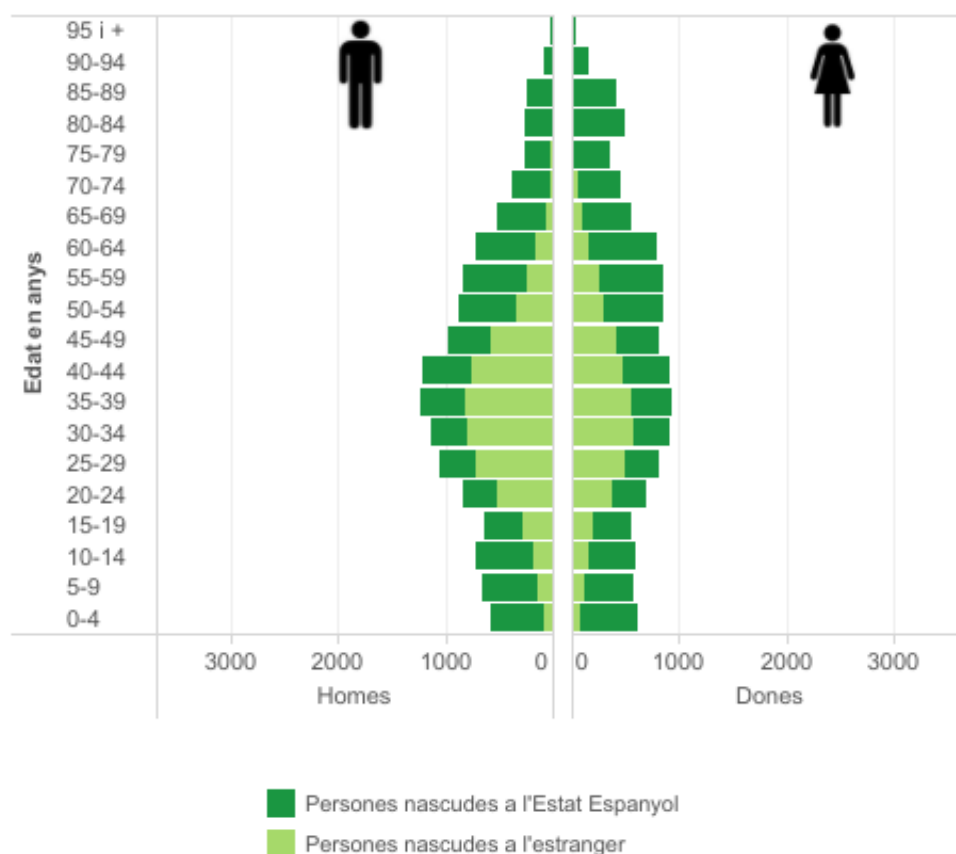
2.1 Característiques del barri

Població

El barri del Besòs i el Maresme té 25.672 habitants. La població del barri representa el 10,6% de la població del Districte de Sant Martí, que segons el Padró de 2019, era de 243.028 habitants (el 14,5% de la població de Barcelona).

La distribució per edat i sexe mostra com la població del barri és menys envellida que el conjunt del districte i Barcelona, ja que comparativament té menys població en els grups de major edat.

Distribució de la població del barri segons grups d'edat i lloc de naixement (2019)

Per exemple, la població de 75 anys o més al barri suposa el 9% del total mentre que al Districte ascendeix al 10,4% i a la ciutat a l'11,2%. Per contra, els menors de 14 anys suposen el 14,6%, enfront al 13,2% del districte i al 12,3% de la ciutat.

Distribució total de la població per grups d'edat al barri, al districte i a Barcelona (2019)

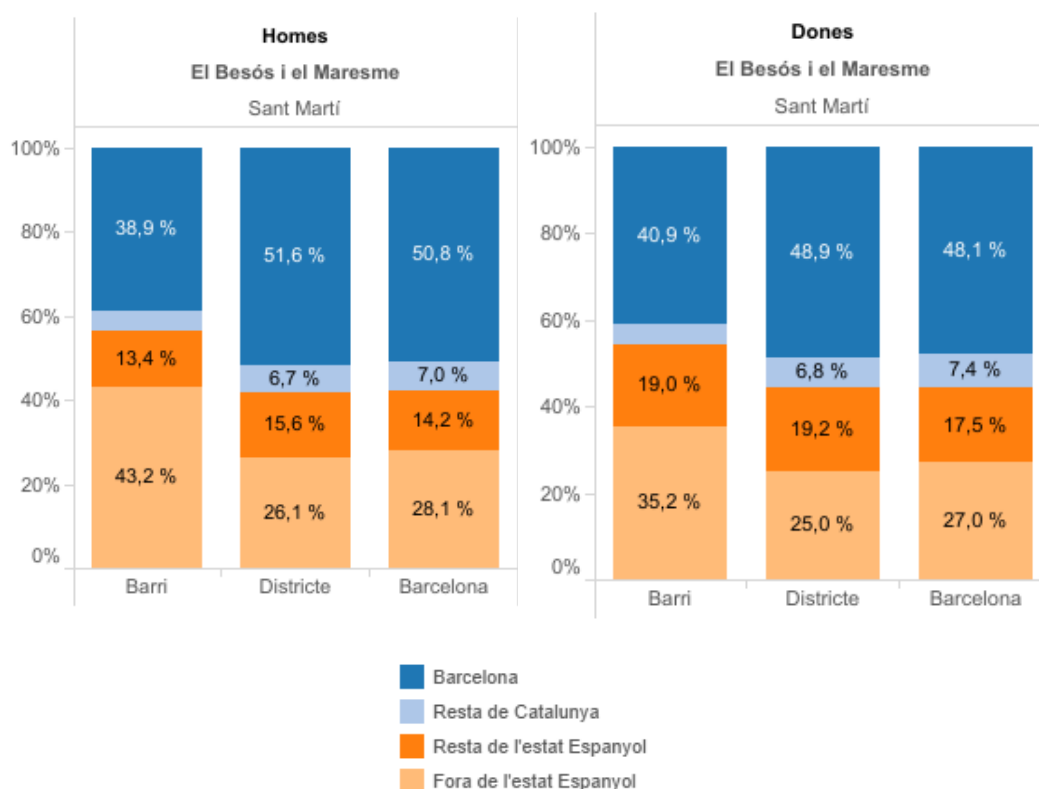
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%
0 a 14 anys	3746	14,6%	32179	13,2%	206578	12,3%
15 a 29 anys	4605	17,9%	36815	15,1%	276349	16,5%
30 a 44 anys	6371	24,8%	57907	23,8%	397845	23,8%
45 a 64 anys	6741	26,3%	66952	27,5%	441741	26,4%
65 a 74 anys	1888	7,4%	23824	9,8%	165373	9,9%
75 i + anys	2321	9,0%	25351	10,4%	187017	11,2%
Total	25672	100,0%	243028	100,0%	1674903	100,0%

Font: Padró Municipal d'habitants de Barcelona 2019. Ajuntament de Barcelona

Interculturalitat

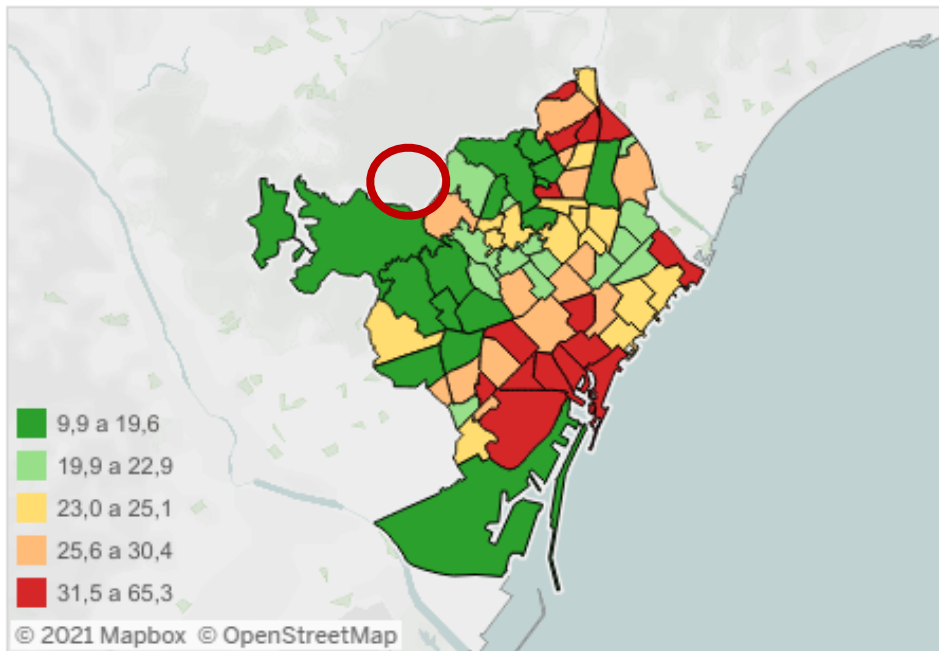
El 43,2% dels homes i el 35,2% de les dones del barri han nascut fora de l'estat Espanyol. Aquest percentatge d'homes i dones nascudes a l'estranger és molt superior al percentatge de nascuts fora de l'estat Espanyol del districte i de Barcelona, així com en comparació amb altres barris.

Distribució de la població segons lloc de naixement i sexe (2019)

Font: Padró Municipal d'habitants de Barcelona 2019. Ajuntament de Barcelona

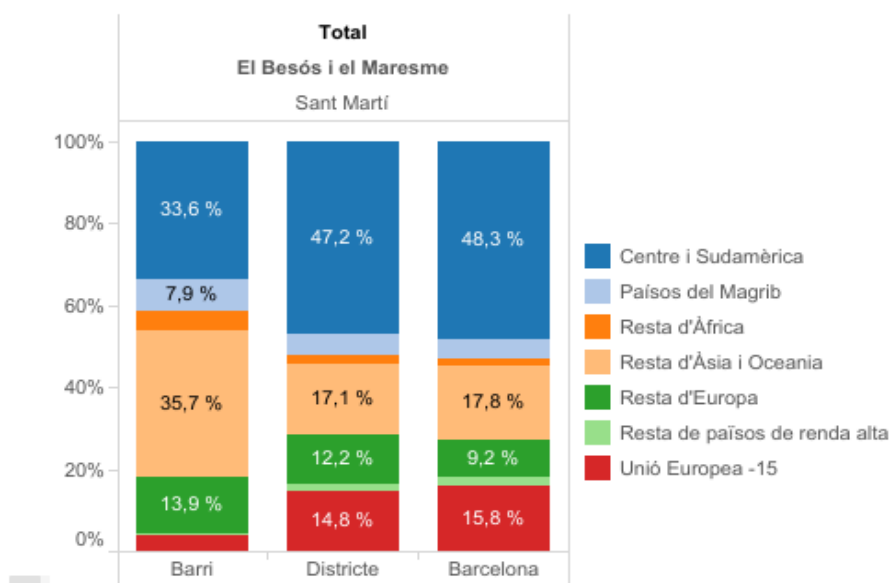
Percentatge de persones nascudes a l'estranger als barris (2019)

Font: Infobarris. Agència de Salut Pública de Barcelona amb dades del Padró Municipal d'habitants de Barcelona (2019). Ajuntament de Barcelona

En relació a la regió de procedència de les persones residents estrangeres, al barri destaca el percentatge de persones d'Àsia i d'Oceania (35,7%), que és molt superior al percentatge del Districte i de Barcelona. Per contra, el percentatge de persones originàries de Centre i Sud-Amèrica (33,6%) és inferior al del Districte i de la ciutat.

Distribució de la població nascuda a l'estranger segons regió de procedència(2019)

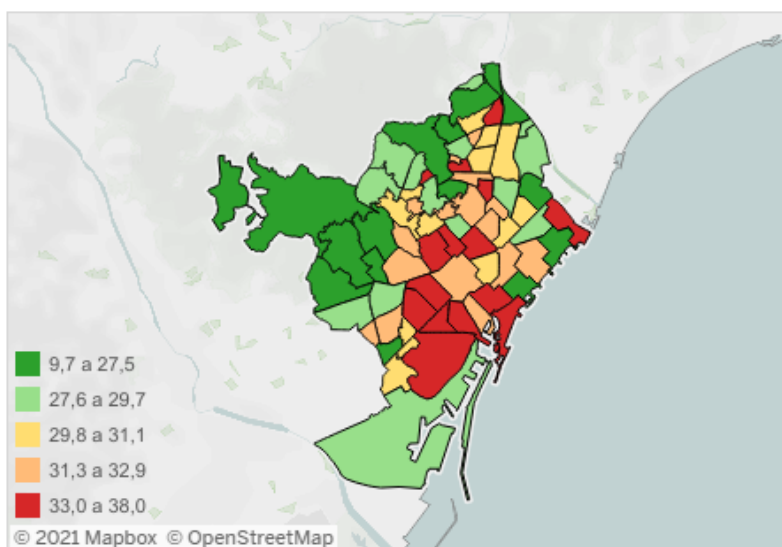

Font : Padró Municipal d'habitants de Barcelona 2019. Ajuntament de Barcelona

Composició de la llar

Segons dades del Padró de l'any 2019, 154 homes i 615 dones de 75 anys o més vivien sols i soles al barri, cosa que representa el 18,1% i el 41,8% dels homes i les dones de la seva edat. Aquests percentatges són superiors als de Barcelona i al Districte. De fet, el Besòs i el Maresme presenta un dels percentatges més alts de persones grans que viuen soles en els barris de la ciutat.

Percentatge de persones grans (75 anys o més) que viuen soles als barris (2019)

Font : Infobarris. Agència de Salut Pública de Barcelona amb dades del Padró Municipal d'habitants de Barcelona 2019. Ajuntament de Barcelona

2.2 Els determinants de desigualtats en salut

La diagnosi de la salut al Besòs i el Maresme és quantitativa, i es basa en el marc conceptual dels determinants de la salut en àrees urbanes. Aquest model té en compte que la major part dels problemes de salut de les ciutats són atribuïbles a les condicions de vida i de treball de les persones.

Els determinants de la salut a nivell urbà inclouen aspectes de governança urbana, context físic, context socioeconòmic i entorns. L'entorn natural i construït influeix la salut de la ciutadania a través de la qualitat de l'aigua i de l'aire, l'accés a una alimentació adequada, la planificació urbana, la qualitat de l'habitatge, el transport i les infraestructures. L'entorn social i econòmic, incloent-hi l'accés a l'educació i a un treball decent, la seguretat i el suport social tenen també un impacte important en la salut de la ciutadania¹.

¹ Més informació: Borrell, Carme, Pons-Vigués, Mariona, Morrison, Joana and Elia Díez. 2013. "Factors and Processes Influencing Health Inequalities in Urban Areas." *Journal of Epidemiology and Community Health*, 67 (5): 389–91.

Font: Projecte INEQ-Cities (Borrell, Pons-Vigués, Mariona, Morrison, and Díez 2013).

Seguidament s'exposen les dades del barri del Besòs i el Maresme corresponents a cadascun dels aspectes que configuren els determinants de desigualtat en salut.

Context físic

La contaminació de l'aire

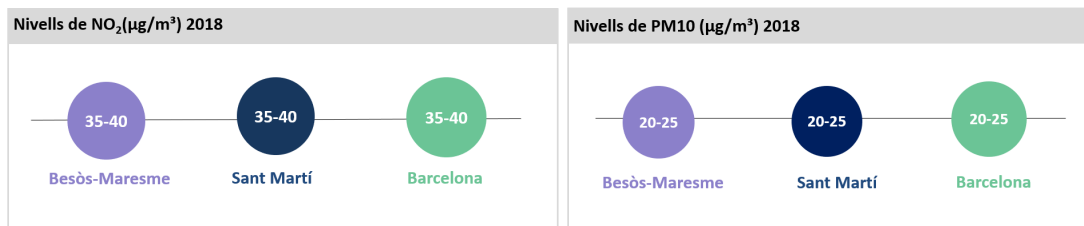
Hi ha una relació directa entre l'exposició a la contaminació atmosfèrica i una pitjor salut, tant a curt com a llarg termini (3,4)

Les mitjanes anuals del NO₂ al barri no superen el nivell de referència de l'OMS (40 µg/m³) i són iguals que al conjunt del districte i de Barcelona. L'NO₂ és un contaminant molt relacionat amb les emissions del trànsit, especialment dels dièsel.

Respecte al material en partícules, que també té afectació per a la salut, els nivells al barri són comparables també als de la resta del Districte i de la ciutat. El PM₁₀ està format per diferents compostos procedents de diverses fonts d'emissió: el trànsit, les obres, l'activitat industrial en general o les aportacions de partícules d'origen natural, entre d'altres.

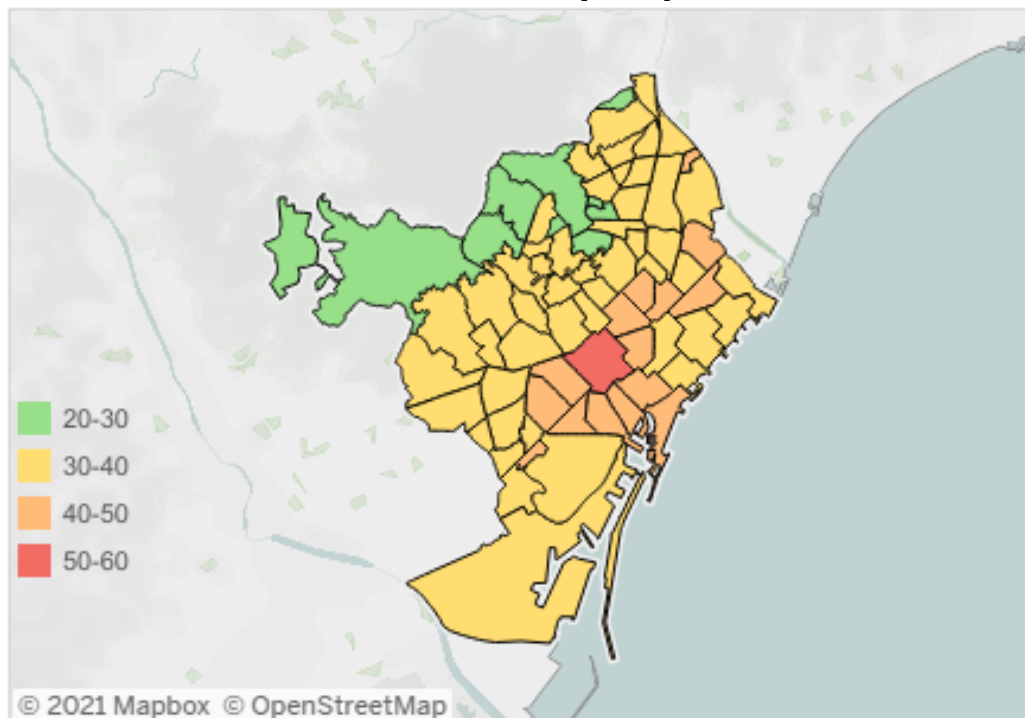
A la figura s'observa com el barri presenta nivells intermedis de contaminació (NO₂) en relació als altres barris.

Nivells de NO₂ i PM₁₀ al Besòs i el Maresme

Font d'informació: Mapa del model d'immissions de NO₂ i PM₁₀, 2018, Ajuntament de Barcelona

Contaminació de l'aire (µg/m³) per barri. Nivells de NO₂ (2019)

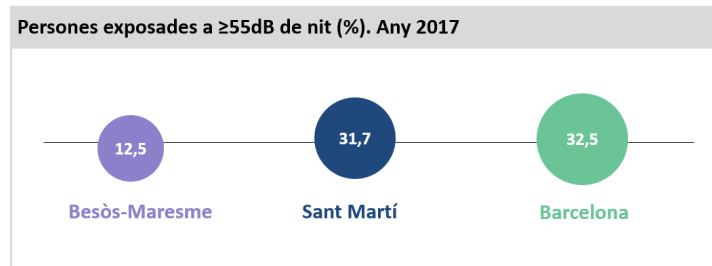

La contaminació acústica

L'Agència Europea de Medi Ambient calcula que 32 milions d'habitants d'Europa pateixen molèsties pel soroll, i 13 milions tenen trastorns de la son (5,6)

El soroll és considerat un aspecte negatiu amb implicacions a la salut, sobretot en problemes d'insomni i d'ansietat.

No obstant això, el barri del Besòs i el Maresme és un dels barris amb menor nivell de soroll tant de nit com de dia. Segons dades del mapa de soroll el percentatge de població exposada a ≥ 55 dB de soroll de nit (de 23 a 7 h) està molt per sota del percentatge al districte i al global de la ciutat.

Font d'informació: Mapa estratègic de soroll, 2017. Ajuntament de Barcelona

L'espai públic

Que els carrers i les places siguin espais de trobada i d'intercanvi o de construcció de nous espais públics, té importants efectes en el benestar del veïnat (7,8)

El percentatge de superfície del barri destinat a espais d'estada és molt més alt que el percentatge del total del districte i de la ciutat de Barcelona. La superfície destinada a espais d'estada inclou els següents espais d'accés públic: voreres >5m, carrer de vianants o de plataforma única, rambla bulevard, passeig, camí, plaça, plaça de cruïlla, parc o jardí, interior d'illa, exterior d'illa, corredor verd, platja (passeig i sorra)... Se n'exclou del càlcul l'espai forestal.

Així mateix, el viari accessible entès com el percentatge de viari destinat al vianant que es considera accessible (amplada d'espai lliure de pas d'ambdues voreres de $\geq 1,8$ m i pendent de $\leq 6\%$) també és superior al del Districte, i ambdós molt superiors al de Barcelona.

	Superfície destinada a espais d'estada	Viari destinat al vianant	Viari accessible
Besòs-Maresme	41,9	42,3	82,5
Sant-Martí	29,0	45,6	79,7
Barcelona	17	40,1	56,4

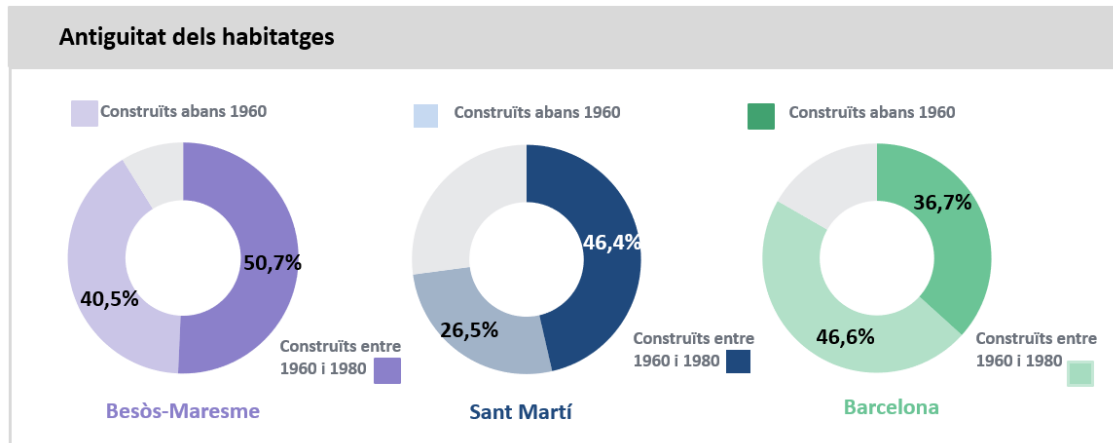
Font d'informació: Base d'espai públic, 2016. Agència d'Ecologia Urbana

Condicions físiques de l'habitatge

Un habitatge mal aïllat o en condicions deficientes, juntament amb una baixa renda familiar, poden ser causa directa de malaltia així com de pobresa energètica, que s'ha relacionat a Barcelona amb una major mortalitat (10,11,12)

Antiguitat dels habitatges

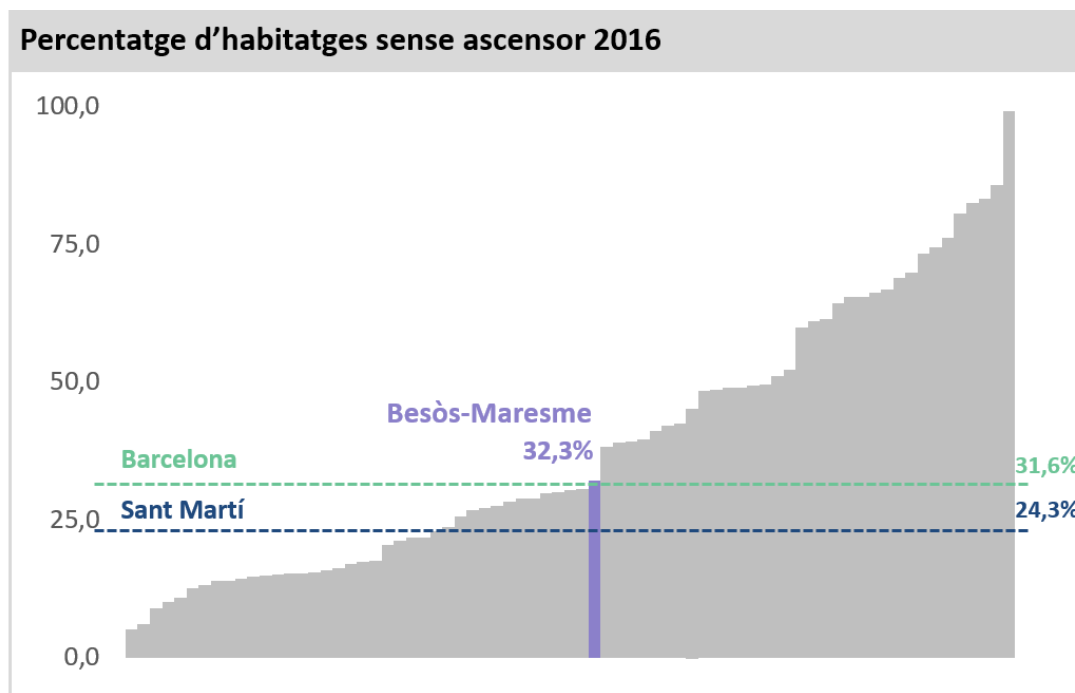
El percentatge d'habitatges construïts abans de 1960 és molt més alt que al Districte. Destaca també com el percentatge construït posteriorment a 1980 és gairebé inexistent al barri (al voltant del 8%).

Font d'informació: Ajuntament de Barcelona 2019

Les condicions de l'habitatge

El 32,3% dels habitatges del barri no té ascensor. Aquesta xifra és semblant a la mitjana de Barcelona que es troba al voltant del 32% i superior a la del Districte, que és del 24,3%.

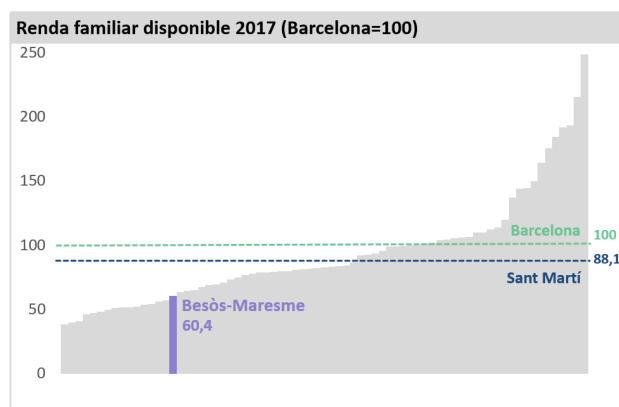
Font: Registre d'instal·lacions d'ascensors. Dades per barri, ordenades de menor a major. Generalitat de Catalunya

El context socioeconòmic

Les condicions econòmiques

La incidència de les principals malalties és superior entre les persones amb pocs recursos econòmics (13,14)

El barri de Besòs i el Maresme presenta una Renda Familiar Disponible² (RFD) de 60,4, força inferior a la resta del Districte (respecte l'índex de Barcelona igual a 100). La RFD més baixa de tota la ciutat a l'any 2017 és de 38,6 (és el cas de Ciutat Meridiana).

Font: Barcelona Economia, Gabinet Tècnic de Programació, Dades per barri, ordenades de menor a major. Ajuntament de Barcelona 2017

Respecte a altres indicadors socioeconòmics, s'evidencia que el Besòs i el Maresme presenta en tots els casos una situació més precària que la mitjana del Districte de Sant Martí o de la ciutat. Per exemple, pel que fa als ingressos, les persones amb ingressos inferiors a l'Indicador Públic de Renda d'Efectes Múltiples (l'IPREM, que és l'índex de referència per determinar el llindar d'ingressos per rebre diferents tipus d'ajudes), és significativament superior al barri que al Districte o la ciutat.

2017	Besòs-Maresme	Sant Martí	Barcelona
Persones amb ingressos < 1 IPREM (%)	28,4	21,9	19,3
Persones amb ingressos 1-2 IPREM (%)	35,5	32,7	27,3
Persones ≥ 65 anys beneficiàries de pensions de jubilació no contributives*	31,7	22,9	25,9
Persones usuàries de Serveis socials*	74,2	41,5	43,7
Persones amb plaça fixa al Servei de Menjador Social*	3,0	2,2	2,7
Persones beneficiades de beques menjador *	-	16,1	14,9

* Taxa d'incidència per 1000 habitants

Font: Institut Municipal de Serveis Socials, Àrea de Drets Socials, Ajuntament de Barcelona

² La Renda Familiar Disponible és un indicador sintètic resultant de la combinació de diferents variables. Aproximació a la renda disponible mitjana de les famílies residents al barri. Es presenta en format de raó entre la renda del barri i la mitjana per al conjunt de Barcelona que es de 100. A major valor d'RFD, major capacitat econòmica del barri, i a menor valor d'RFD menor capacitat econòmica del Barri.

També en el cas de les persones grans que són beneficiàries de pensions de jubilació no contributives, al barri compta amb una taxa del 31,7. És a dir, de cada 1000 habitants, 31,7 gaudeix d'aquestes pensions, pràcticament 10 punts per sobre del Districte de Sant Martí o 6 punts per sobre la mitjana de Barcelona.

Encara més elevades són les diferències en el cas de la taxa de persones usuàries de Serveis socials, que assoleix el 74,2, enfront el 41,5 del Districte o el 43,7 de Barcelona. Així doncs, al Besòs i el Maresme el nombre de persones usuàries de Serveis socials és significativament superior a la mitjana del districte o de la ciutat.

Educació

El nivell educatiu assolit per les persones es relaciona directament amb la seva salut i les conductes saludables (15,16)

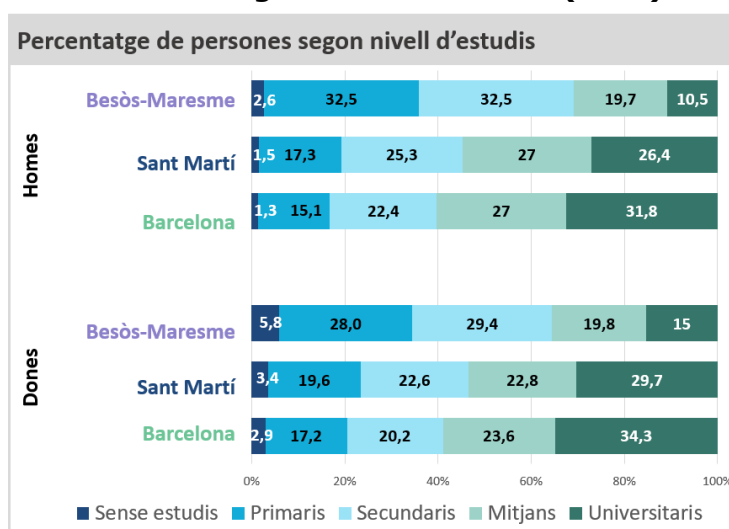
El nivell d'educació està descrit com el nivell de titulació assolida segons les següents categories:

- Analfabet, sense estudis o primària incompleta
- Estudis primaris: certificat d'escolaritat, bàsica, primaris, o EGB
- Estudis secundaris: graduat escolar, graduat estudis musicals, graduat en arts i oficis, o batxillerat elemental
- Batxillerat: batxillerat superior o BUP/ COU/ FP II
- Estudis superiors: titulació universitària

Tant en homes com en dones el percentatge de persones residents al barri amb estudis universitaris és molt menor que a Barcelona o al Districte, i els estudis primaris són els més freqüents. Destaca el percentatge d'homes i dones sense estudis en major grau que al Districte o Barcelona.

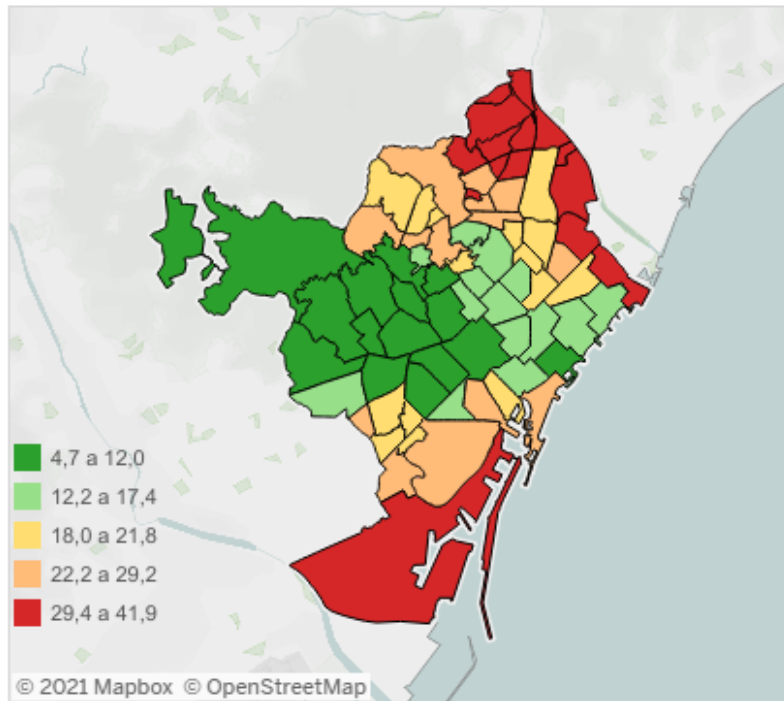
El Besòs i el Maresme és un dels barris amb major percentatge de persones amb estudis primaris o sense estudis de la ciutat (34,4%).

Població segons nivell d'estudis (2019)

Font: Padró Municipal d'Habitants de Barcelona 2019, Ajuntament de Barcelona

Percentatge de persones majors de 15 anys amb estudis primaris o menys als barris(2019)

Pel que fa a l'absentisme escolar, és a dir, la falta injustificada de més d'un 25% dels dies lectius a l'escola, les dades disponibles pel Districte de Sant Martí a l'any 2017 mostren com l'índex d'absentisme escolar i la taxa de graduació a 4t d'ESO és molt similar al total de la ciutat. La taxa de graduació és el nombre d'alumnes que han aprovat el curs escolar respecte el total d'alumnes matriculats

Índex d'absentisme escolar i taxa de graduació a 4t d'ESO (2017)

	Índex d'absentisme escolar	Taxa de graduació a 4rt d'ESO
Sant Martí	0,65 (121 casos)	89,9%
Barcelona	0,65 (848 casos)	90,7%

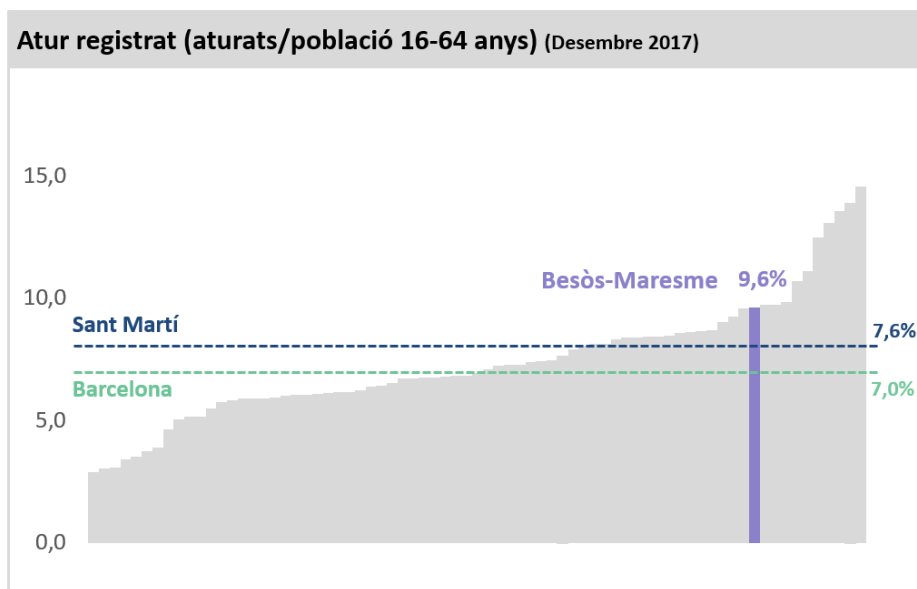
Font: Consorci d'Educació de Barcelona, Generalitat de Catalunya

Ocupació

El 75% de la salut de les persones està directament relacionada amb les seves condicions de vida i de treball. Una major precarització laboral empitjora l'estat de salut (14,15,16)

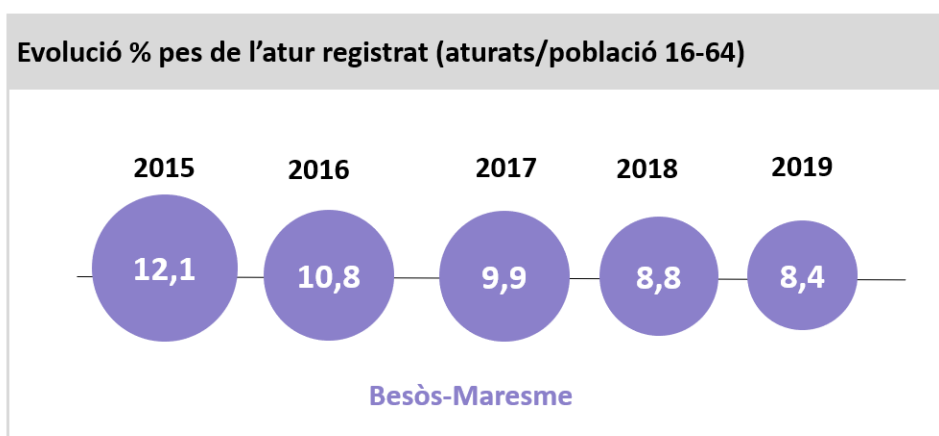
El percentatge d'homes i dones en situació d'atur³ al barri a l'any 2017 (8.6% i 10,8% respectivament i 9,6% en total) és superior al percentatge registrat al Districte i superior al de la ciutat. La proporció d'homes i dones en situació d'atur de llarga durada (37.9%) és similar al percentatge registrat a Barcelona (37.8%) i lleugerament inferior al del Districte (40.5%).

Atur registrat (2017)

Font d'informació: Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

D'altra banda, segons dades de l'observatori de barris de l'Ajuntament de Barcelona, el pes de l'atur registrat al barri (% aturats / població 16-64 anys) ha disminuït considerablement des del 2015 fins l'actualitat.

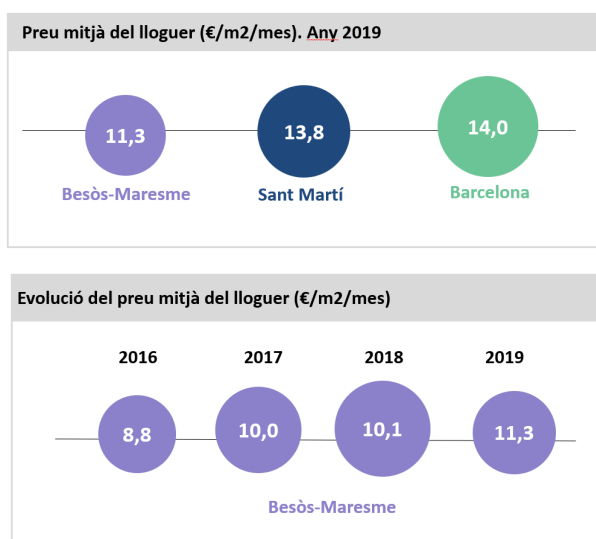
Font: Observatori de barris. Ajuntament de Barcelona

³ L'atur representa el percentatge de persones d'entre 16 i 64 anys registrades a les Oficines de Treball de la Generalitat sobre el nombre de persones de 16 a 64 anys. Estimació per barris a partir de dades facilitades per codis postals.

Accessibilitat a l'habitatge

La probabilitat de tenir mala salut percebuda en les persones amb problemes per pagar la hipoteca gairebé triplica la de la població catalana (18,19)

El preu mitjà del lloguer al barri és inferior al preu mitjà del Districte i inferior al de la ciutat; no obstant això, el preu mitjà de lloguer s'ha incrementat un 28,4% durant els darrers anys.

Al districte, 11.999 unitats familiars estan inscrites al registre d'habitatge amb protecció oficial, cosa que representa el 5,1% de la població del Districte i el 16,7% de les persones inscrites a la ciutat (n=71.924). D'altra banda, al barri hi ha el 24,4% dels habitatges d'emergència social a la ciutat.

Les persones que dormen al carrer al Districte de Sant Martí suposen el 13,4% de les que dormen al carrer a la ciutat (n=640). Segons dades de 2017, destaca que al barri hi ha el 60,4% de les persones sense llar que viuen en assentaments a la ciutat.

2017	Sant Martí n (%)	Barcelona n (%)
Persones inscrites al registre HPO*	11999 (5,1%)	71924 (4,4%)
Persones que dormen al carrer	86 (13,4% del total de persones que dormen al carrer a Barcelona)	640 (100%)

*HPO= Habitatge amb protecció oficial de Barcelona

Seguretat

Respecte a la seguretat, segons dades de 2017 al Districte de Sant Martí succeeixen el 13,1% dels actes delictius de la ciutat, sent el tercer districte on més actes delictius hi ha després de Ciutat Vella i l'Eixample.

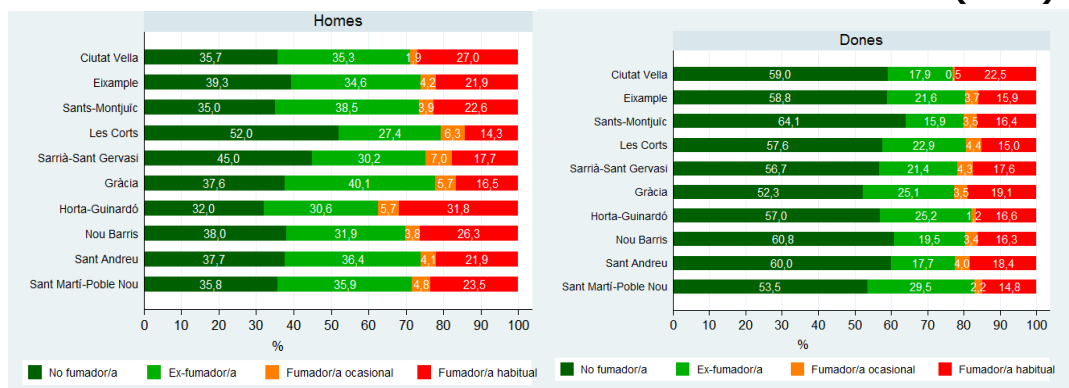
Conductes de salut

Tabac, alcohol i altres drogues

El tabaquisme amplifica les desigualtats: les classes més desfavorides consumeixen més i també tenen menys recursos per fer front a les malalties relacionades amb el tabac (21,22)

Pel que fa al tabac, destaca de manera positiva com les dones del Districte fumen en menor proporció que a la ciutat (14.8% vs 16.5%).

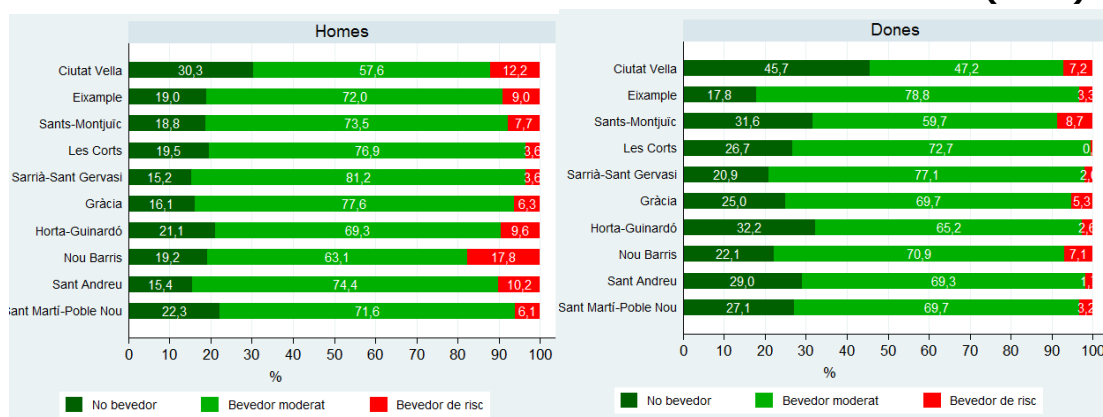
Distribució de l'hàbit del tabac en homes i dones als districtes (2019)

Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2016, Agència de Salut Pública de Barcelona

Per altra part, no destaca de manera significativa el consum d'alcohol de risc en homes o dones del Districte en comparació a la resta de Barcelona.

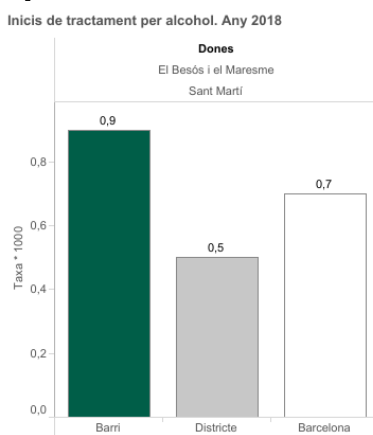
Distribució del consum d'alcohol en homes i dones als districtes (2016)

Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2016, Agència de Salut Pública de Barcelona

Més enllà de les dades recollides per l'enquesta, al barri destaca com els inicis de tractament per consum d'alcohol als centres públics en dones està per sobre de la taxa del Districte i de la resta de Barcelona.

Taxa d'inicis de tractament per consum d'alcohol als centres públics de la ciutat en dones (2018)

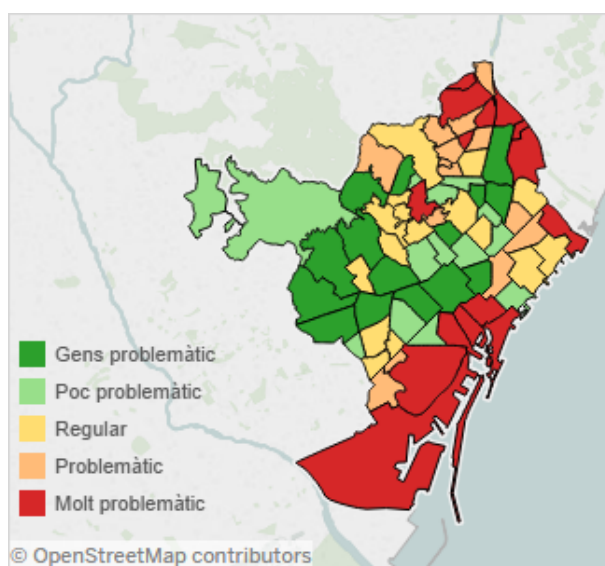

Font: Sistema d'Informació de drogues de Barcelona. ASPB

Consum problemàtic de drogues

La problemàtica del consum de drogues es calcula segons l'índex global de problemes de drogues a partir de 4 indicadors: 1) la taxa d'inicis de tractament per alcohol i altres drogues, 2) la taxa de mortalitat per sobredosi o reacció adversa, 2) la taxa d'urgències en consumidors d'alcohol i altres drogues, i 4) el nombre de xeringues trobades a la via pública.

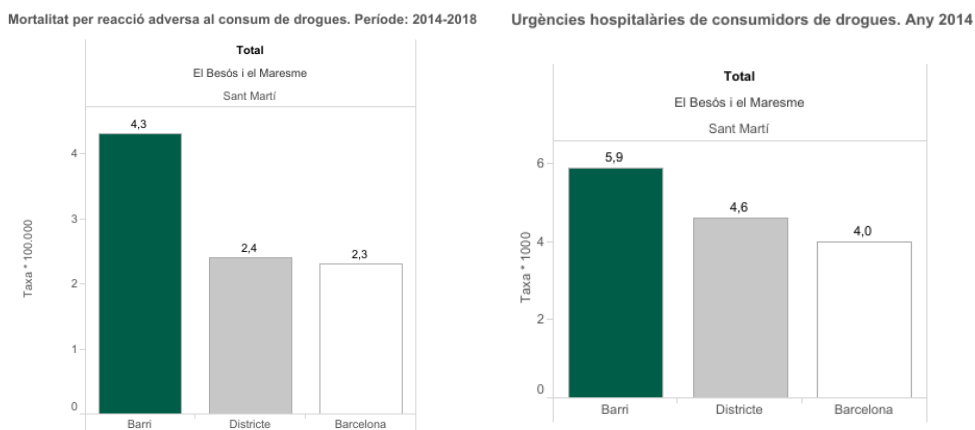
Aquest índex va de 0 a 5, i al Besòs i el Maresme és de 5, que descriu una situació molt problemàtica.

Font: Sistema d'Informació de drogues de Barcelona. Dades 2015. ASPB

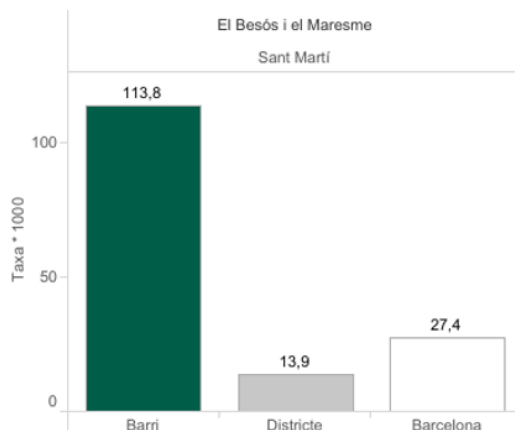
Per altra banda, hi ha altres 3 indicadors relacionats amb el consum de drogues que destaquen de manera negativa ja que estan per sobre de les taxes del Districte i de la ciutat: la mortalitat per reacció adversa al consum de drogues, la taxa d'urgències hospitalàries de persones consumidores de drogues i la taxa de xeringues recollides a l'espai públic per cada 1000 habitants.

Indicadors de consum de drogues

Font: Sistema d'Informació de drogues de Barcelona. ASPB

Taxa de Xeringues recollides a l'espai públic (2018)

Font: Sistema d'Informació de drogues de Barcelona. Dades 2018. ASPB

Alimentació i activitat física

Factors socials com les càrregues familiars estan molt relacionades amb la inactivitat física (23)

Tant els homes com les dones del Districte mengen 3 o més racions de fruita i verdura en menor proporció que al conjunt de la ciutat.

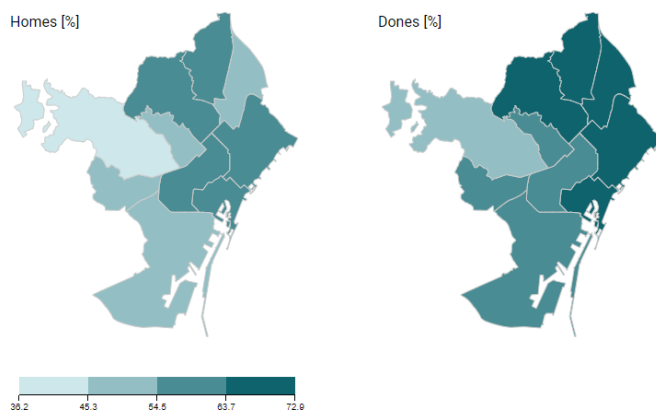
D'altra banda, les dones del Districte són més sedentàries en comparació amb els homes, però tots dos grups de població són dels més sedentaris de la ciutat.

		Mengen diàriament 3 o més racions de fruita i/o verdura	Inactivitat en el temps de lleure – Exclou caminar
Homes	Sant Martí	40,9%	56,1%
	Barcelona	45,6%	52,3%
Dones	Sant Martí	49,0%	66,5%
	Barcelona	57,7%	62,3%

Font d'informació: Enquesta de Salut de Barcelona. ASPB

A més, tant en homes com en dones el Districte de Sant Martí presenta els majors percentatges d'inactivitat al temps de lleure en relació als altres districtes.

Percentatge de persones majors de 15 anys inactives en temps de lleure als districtes (2016)

Font: Enquesta de Salut de Barcelona. ASPB

Sobrepès i obesitat

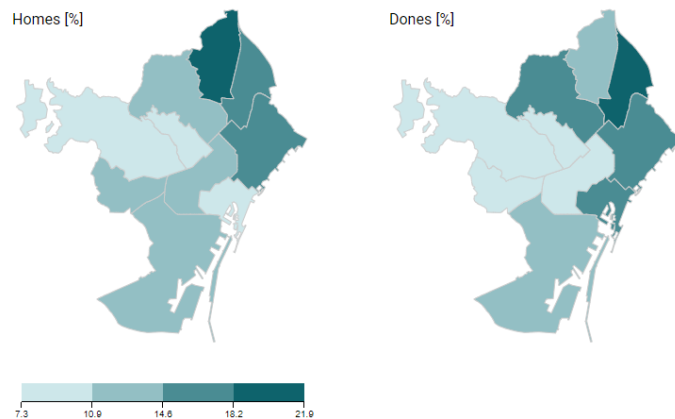
Al Districte de Sant Martí tant els homes com les dones presenten obesitat en una freqüència més alta que al conjunt de la ciutat⁴. Els homes, a més, presenten en major proporció sobrepès que les dones i que a la ciutat.

		Prevalença de sobrepès	Prevalença d'obesitat
Homes	Sant Martí	44,2%	15,4%
	Barcelona	40,3%	13,5%
Dones	Sant Martí	26,1%	16,3%
	Barcelona	26,1%	13,5%

Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2016, ASPB

⁴ Per tal de valorar el pes corporal i determinar l'excés de pes i l'obesitat es va utilitzar l'índex de massa corporal (IMC), que es calcula a partir del pes i l'alçada auto declarats: $IMC = \text{pes} / \text{alçada}^2$

Percentatge de persones majors de 15 anys amb obesitat (2016)

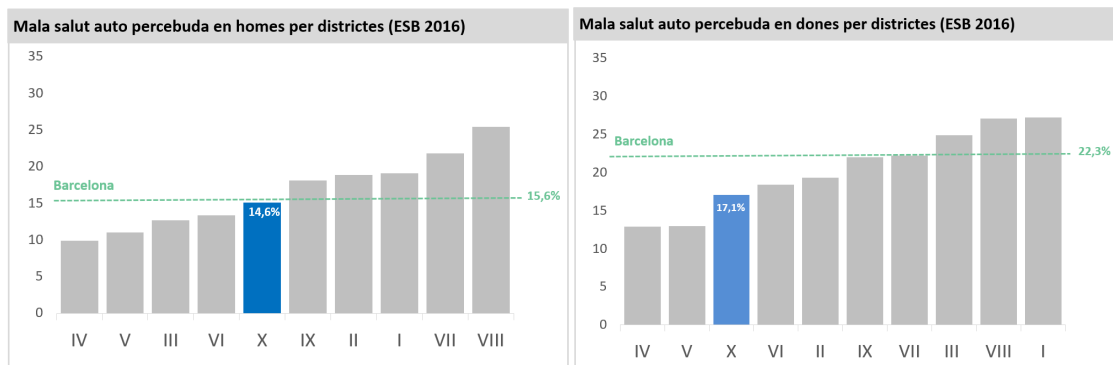
Font: Enquesta de Salut de Barcelona. ASPB

Salut percebuda

La percepció d'un estat de salut físic i mental dolent s'ha demostrat que és un bon predictor de la malaltia i de la mort (24)

L'estat de salut percebut és una mesura subjectiva que valora la percepció que té una persona sobre el seu estat de salut. La salut percebuda es considera "dolenta", si la persona declara que el seu estat de salut és regular o dolent, i "bona", si la persona declara que la seva salut és bona, molt bona o excel·lent.

Tant el percentatge d'homes com de dones que declaren que la seva salut és regular o dolenta (14,6% i 17,1%) és menor al districte que a Barcelona.

Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2016, ASPB

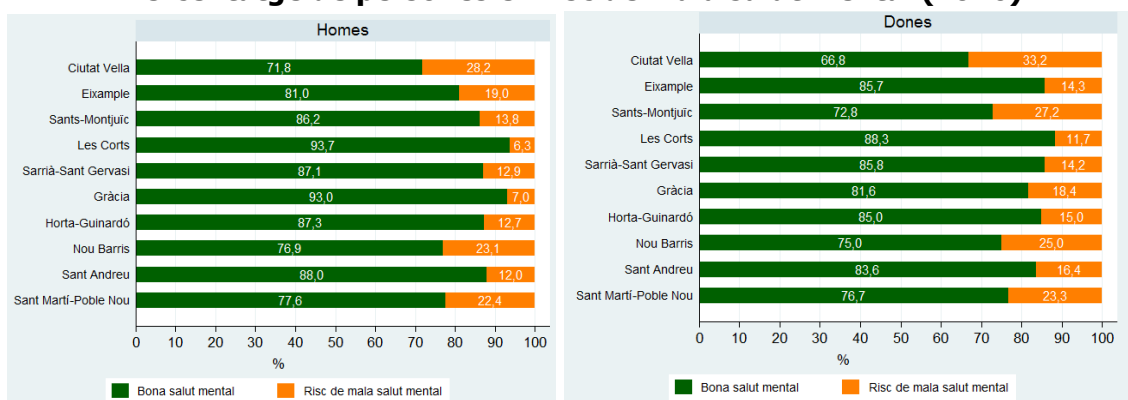
Salut mental

El GHQ (Goldberg 1972) és un test auto-administrat que detecta els trastorns psiquiàtrics no psicòtics; una puntuació mitjana del GHQ en una població es pot interpretar com una mesura global de l'estat psicològic d'aquesta població (25)

La proporció de persones en risc de mala salut mental que viuen al Districte de Sant Martí és més alta que en el conjunt de Barcelona (22,4% i 23,3% en homes i dones)

del Districte respectivament vs 16,5% i 19,9% en homes i dones de Barcelona)5. A més, el percentatge al Districte és un dels més alts de la ciutat.

Percentatge de persones en risc de mala salut mental (2016)

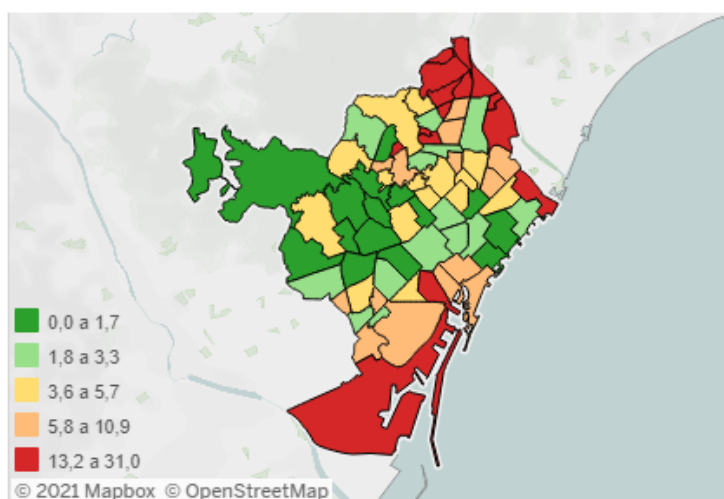
Font: Enquesta de Salut de Barcelona. ASPB

Salut sexual i reproductiva

Fecunditat de dones adolescents

La fecunditat de dones adolescents al barri del Besòs i el Maresme és molt superior a la fecunditat del Districte (14.5 per 1000 al barri enfront 4.7 per 1000 al districte) i a la de Barcelona (5.5 per 1000), segons dades del període 2014-2018. Es tracta d'una de les taxes més altes de la ciutat.

Taxa de fecunditat en dones de 15 a 19 anys per barri

Font: Registre de Natalitat. Dades 2014-2018. ASPB.

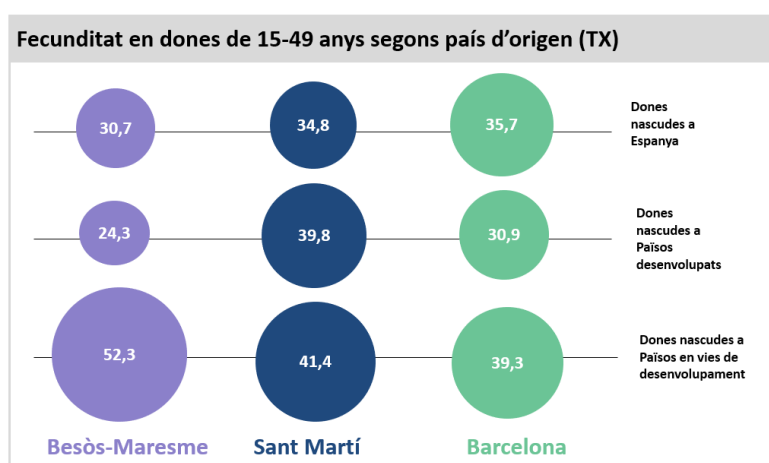
5 Per obtenir una mesura de la salut mental de la població adulta, de 15 anys o més, es va utilitzar l'escala d'ansietat i depressió de Goldberg el "General Health Questionnaire" (GHQ). Més informació a: aspb.cat/wp-content/uploads/2016/05/Enquesta_Salut_Barcelona_2011.pdf

Fecunditat de dones de 15 a 49 anys

Al barri de Besòs i el Maresme és lleugerament superior a la fecunditat del districte i de la ciutat. (39.9 per 1000 enfront al 37.0 del districte i al 36.5 de la ciutat).

Fecunditat segons país d'origen

Les dones nascudes a Espanya residents al barri tenen una fecunditat inferior que a la mitjana del Districte o de Barcelona. En canvi, destaca com la fecunditat al Besòs i el Maresme és molt més alta entre les dones nascudes en països de rendes baixes que al districte i a Barcelona (52.3 per 1000).

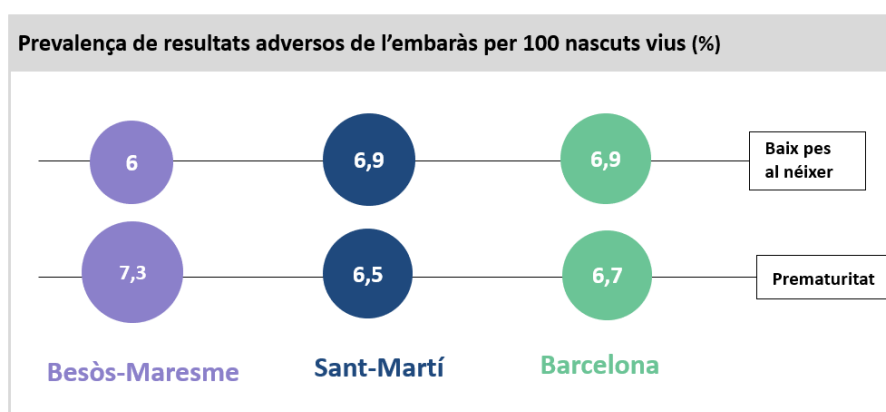

Font: Registre de Natalitat. Dades 2013-2017. ASPB

Resultats adversos de l'embaràs

El baix pes en néixer és un important predictor de la futura morbimortalitat i pot augmentar la probabilitat de patir malalties no transmissibles com la diabetis o les malalties cardiovasculars al llarg de la vida adulta (26)

La prevalença de baix pes en néixer és inferior a la del Districte i la de Barcelona. No obstant això, la prematuritat (menys de 37 setmanes de gestació) és superior a barri que al Districte i a la ciutat.

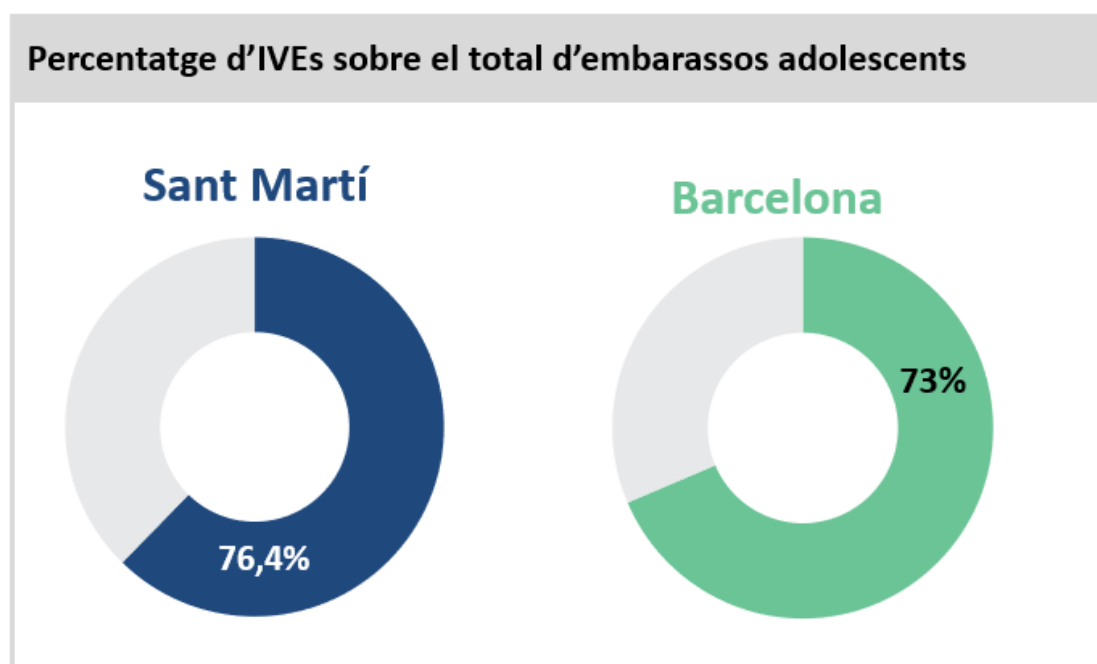

Font: Registre de Natalitat. Dades 2014-2018. ASPB

Interrupcions voluntàries de l'embaràs

La taxa d'interrupcions voluntàries de l'embaràs (IVE) per 1000 dones en edat fèrtil al Districte de Sant Martí al 2018 és més baixa que en el total de la ciutat (11.1 vs 13.7). Aquesta mateixa taxa en dones en edat adolescent és similar a la de la ciutat (11.5 vs 11.7).

No obstant això, el percentatge d'IVEs sobre el total dels embarassos és més alt que a Barcelona tant en adolescents (76,4% vs 73%) com en dones en edat fèrtil (24,3% vs 28,7%)⁶.

Font: Registre de Natalitat. Dades 2017. ASPB

Mortalitat

A continuació es mostren les taxes de mortalitat al districte segons grans grups de causes de mort, en comparació amb les taxes de Barcelona⁷. Destaca com en els homes els tumors malignes són la primera causa de mort, a diferència de les dones on ho són les malalties del sistema circulatori. No hi ha diferències territorials.

En el cas de les dones, destaca com les malalties mentals i del comportament són la quarta causa de mort a diferència dels homes (on no estan entre les quatre primeres causes).

⁶ Es pot trobar més informació sobre la salut sexual i reproductiva a la ciutat al següent enllaç: aspb.cat/wp-content/uploads/2018/04/ASPB_La-Salut-xifres_Salut-reproductiva-ciutat-Barcelona-2017.pdf

⁷ La taxa de mortalitat, estandarditzada per edat, és el nombre de defuncions dividit per la població per 10.000; considerant l'estructura d'edat de la població segons el mètode directe i com a referència el total de població de 2013. Més informació metodològica a: aspb.cat/wp-content/uploads/2016/05/Manual_mort_BCN.pdf

Taxes de mortalitat segons grans grups de causes de mort

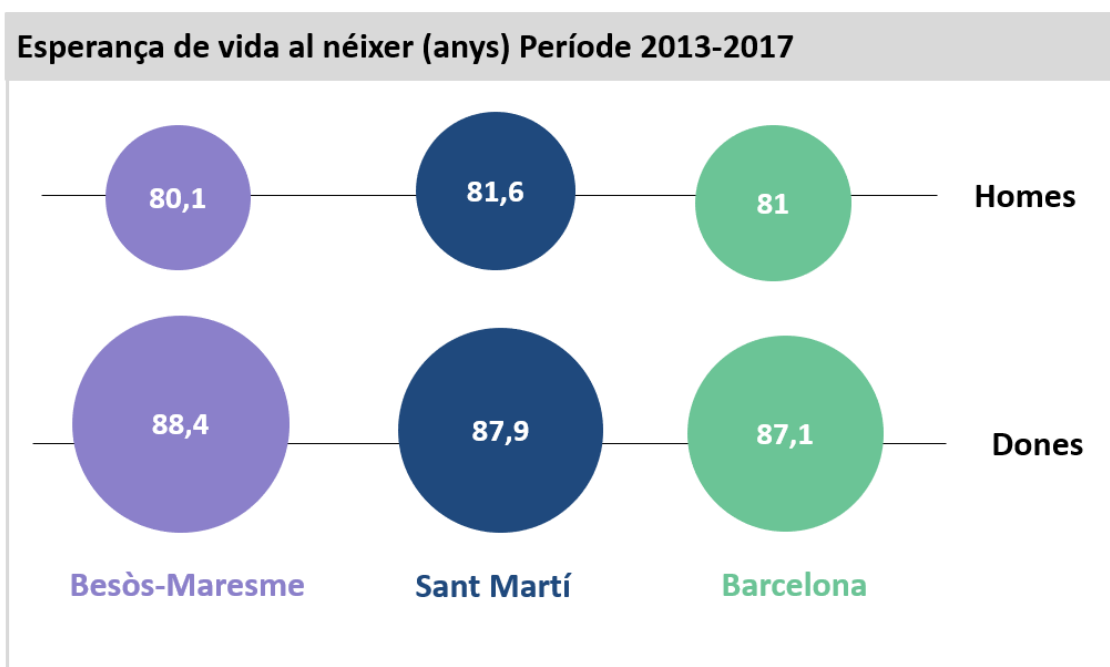
Causa de mort	Taxa de mortalitat*		
	Besòs-Maresme	Sant Martí	Barcelona
Homes			
Tumors	1 41,9	1 40,3	1 39,8
Malalties del sistema circulatori	2 26,8	2 29,9	2 33,2
Malalties del sistema respiratori	3 23,5	3 17,3	3 16,0
Malalties del sistema nerviós	4 8,6	4 8,3	4 8,1
Dones			
Malalties del sistema circulatori	1 22,0	1 21,4	1 23,0
Tumors	2 17,3	2 18,8	2 19,5
Malalties del sistema respiratori	3 7,6	3 7,6	3 7,2
Malalties mentals i del comportament	4 7,1	5 6,6	5 7,2

Taxa*: Taxa de mortalitat estandarditzada per edat per 10.000 habitants

Font: Registre de Mortalitat. Dades agrupades 2013-2017. ASPB

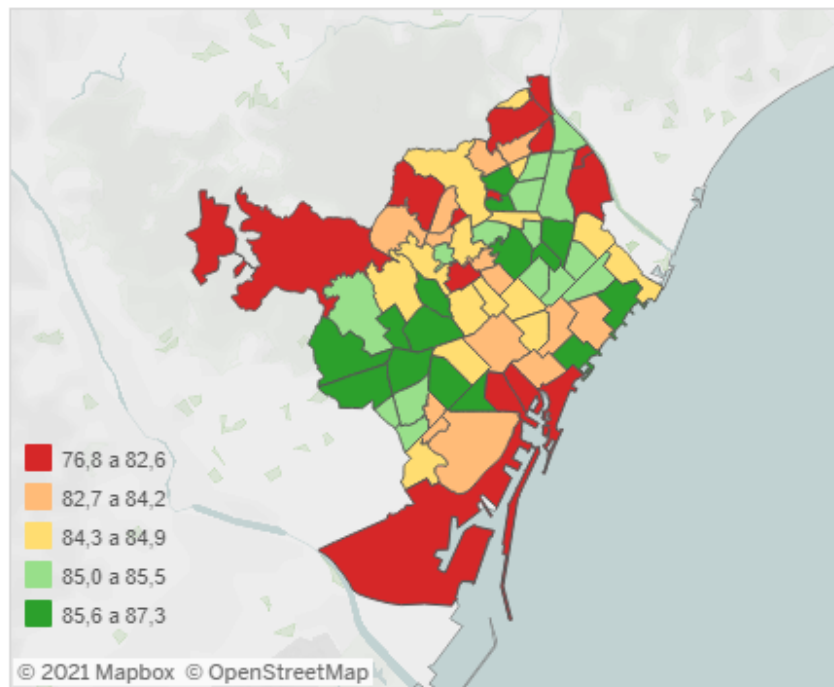
Esperança de vida

L'esperança de vida en néixer, agregant les dades del període 2013-2017 a fi d'obtenir dades més robustes, és superior al Districte i a Barcelona en el cas de les dones (88,4 anys) durant el mateix període.

Font: Registre de Mortalitat. Dades agrupades 2013-2017. ASPB

Esperança de vida al néixer (anys) segons barri. Dades 2013 -2017.

Font d'informació: Registre de Mortalitat. Dades agrupades 2013-2017. Agència de Salut Pública de Barcelona.

3 LA SALUT COMUNITÀRIA

3.1 Estratègia Barcelona Salut als Barris

Barcelona Salut als Barris (BSaB) és una estratègia de salut comunitària als barris més desafavorits de la ciutat. Té per objectiu millorar la salut i la qualitat de vida de les persones que viuen als barris i reduir les desigualtats socials i de salut que es donen entre aquests barris i la resta de la ciutat.

L'estratègia se sustenta en quatre elements claus: 1) intervencions informades per l'evidència, 2) el treball intersectorial, la participació i coproducció conjunta amb la comunitat, 3) el treball en xarxa, i 4) l'avaluació tant del procés com dels resultats de les intervencions desenvolupades en el context de BSaB.

Actualment l'estratègia està present a 25 barris de la ciutat. Al Besòs i el Maresme es va posar en marxa a l'any 2012 i actualment treballa en col·laboració amb el Pla de Desenvolupament Comunitari, el programa "Treball als barris", gestionat per Barcelona Activa, el Pla de Barris i nombrosos agents i entitats del barri.

Resum executiu	6
Introducció	10
Objectiu i estructura d'aquesta memòria	16
El Raval	18
El Barri Gòtic	24
La Barceloneta	30
Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera	34
El Poblenou	40
La Marina del Port i La Marina del Prat Vermell	46
El Carmel	54
Sant Geli de l'Agulló i la Talassera	60
El Turó de la Peira i Can Peixera	64
La Guineueta i Canyelles	70
Les Roquetes	76
Vandúria	84
La Trinitat Nova	88
Zona Nord: Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona	94
Son Pastor i Baró de Viver	102
La Trinitat Vella	110
El Besòs i el Maresme	116
La Verneda i La Pau	122
Dualitat i Recerca	128
Conclusions	132

Després de fer una anàlisi compartida de les necessitats en salut del barri, el 2012 es va a dur a terme una jornada pública de prioritització, en la qual es van prioritzar els següents aspectes:

- Problemes de salut mental (depressió, ansietat, adaptació social, etc.) en tots els grups d'edat.
- Manca de civisme, i brutícia al barri.
- Consum de drogues en adolescents.
- Manca de recursos socials i soledat entre les persones grans.
- Dificultat de les persones immigrades per a desenvolupar-se i/o integrar-se en el nou entorn social i cultural.

8 Per a més informació, vegeu spb.cat/documents/barcelona-salut-als-barris-memoria-2018. Es pot trobar més informació sobre el diagnòstic del 2013 a aspb.cat/wp-content/uploads/2016/07/Diagnostic_salut_Besos_Maresme.pdf

Durant el 2018 es va realitzar una anàlisi específica de les necessitats de les persones grans del barri. Els resultats es van presentar en una jornada oberta l'1 de desembre del 2018 amb la participació de més de 70 persones grans i professionals del barri. Els temes van ser estructurats en els següents eixos:

- Percepció de manca de seguretat.
- Aïllament i solitud no volguda.
- Qualitat de vida.
- Participació a la comunitat.
- Incorporació de la perspectiva de gènere.

Es va debatre amb les persones assistents quines accions depenien de l'administració, dels serveis públics i què podien fer per elles mateixes. Aquesta darrera part va ser treballada a partir de la tècnica del Teatre Foro. La jornada va ser dinamitzada per Etcèteres.

Durant el confinament s'ha activat la xarxa de suport a les persones per tal d'ajudar aquelles persones que tenien problemes perquè no podien sortir de casa (bé per edat, o perquè estaven en quarantena i no tenien xarxa social). D'altra banda, s'han fet trucades de seguiment de les persones participants que estaven anant a l'Escola de Salut per a la les Persones Grans.

Els joves han ajudat en la distribució de medicaments a la gent gran i aquelles persones amb indicació de no sortir de casa. En general, es pot dir que s'ha enfortit la xarxa durant el confinament amb l'objectiu comú d'ajudar-se i fer suport davant d'una situació de crisi sanitària com la que s'ha viscut durant el 2020.

Seguidament es presenten les Taules i grups de treball existents al barri així com les intervencions realitzades.

Taules i grup de treball				
Nom	Objectiu	Reunions	Participants	Agents participants
Taula de salut	Implementar i coordinar actuacions que tenen com a objectiu millorar la salut i la qualitat de vida de persones que treballen al territori	2	14	ASPB, Acció Comunitària, Barcelona Activa, Centre Educatius, Districte, Equip Atenció Primària, Formació i Treball, Centre Fòrum, Pla de Barris, Pla de Desenvolupament Comunitari, Reagrupament, Institut de Serveis Socials, veïnatge, CEPAIM.
Secretariat del Pla de Desenvolupament Comunitari	Vetllar pel bon funcionament del Pla de Desenvol. Comunitari	0 (per pandèmia)		

Taula de joves	Implementar i coordinar actuacions que tenen com a objectiu apoderar als joves	6	17	ASPB, ASME, Barcelona Activa, Baobab, Casal de Joves, Centre Cívic, COA Besòs, CIM El Vaixell, Districte, En xarxa, Esberla, Pla de Desenvolupament Comunitari, Pla de Barris, Punt InfoJOVE, Reagrupament, Institut de Serveis Socials, Surt
Taula de gent gran	Implementar i coordinar actuacions que tenen com a objectiu millorar la qualitat de vida de la gent gran	7	11	Associació de dones Ambar Prim, ASPB, Casal de Gent Gran, Centre Fòrum, Districte, En Xarxa, Equip Atenció Primària, Martinet Solidari, Parròquia, Pla de Desenvolupament Comunitari, Serveis Socials, Servei de Prevenció a l'Espai Públic i Comunitats, Veinatge, Vincles

Intervencions			
Nom	Descripció	Participants	Satisfacció
Ens fem grans	<u>Objectiu:</u> Promoure l'alimentació saludable, l'activitat física i un descans equilibrat. <u>Població diana:</u> Escolars de P-4 (4 –5 anys) <u>Contingut:</u> Es desenvolupa a l'aula pel mateix professorat, que rep formació prèvia. Consta de diferents activitats per treballar a l'aula.	2 centres 81 escolars	10
Creixem sans	<u>Objectiu:</u> Promoure l'alimentació saludable, l'activitat física i un descans equilibrat. <u>Població diana:</u> Escolars de 4t de Primària (9 a 10 anys). <u>Contingut:</u> Es desenvolupa a l'aula pel mateix professorat, que rep formació prèvia. Consta de 9 sessions de 50 minuts.	3 centres 139 escolars	7
Creixem més sans	<u>Objectiu:</u> Promoure l'alimentació saludable, l'activitat física i un descans equilibrat. <u>Població diana:</u> Escolars de 6è de Primària (11 a 12 anys). <u>Contingut:</u> És una intervenció de reforç del programa Creixem sans. Es desenvolupa a l'aula pel mateix professorat, que rep formació prèvia.	3 centres 135 escolars	6,6
Canvis	<u>Objectiu:</u> Treballar els canvis que s'esdevenen en l'adolescència, l'autoimatge, la valoració personal, la cura del propi cos i les relacions amb els altres, les xarxes socials i l'adopció de patrons sans d'alimentació, d'activitat física i descans. <u>Població diana:</u> Escolars de 2n d'ESO (13-14 anys) <u>Contingut:</u> Es desenvolupa a l'aula pel mateix professorat, que rep formació prèvia. Consta de 8 sessions de 50 minuts.	1 centre 90 escolars	-

Parlem-ne; no et tallis: Adaptació "Creixem en Salut"	<p><u>Objectiu:</u> Prevenir les relacions sexuals no protegides, l'embaràs adolescent i les infeccions de transmissió sexual.</p> <p><u>Població diana:</u> Escolars de 3r d'ESO fins a 2n de batxillerat o cicles formatius.</p> <p><u>Contingut:</u> 4 activitats (1 realitzada per professorat, 1 per una entitat, 2 per l'alumnat), més una visita a un centre d'atenció a la salut sexual i reproductiva.</p>	2 centres 188 escolars	8,3
Taller d'alimentació saludable i salut bucodental	<p><u>Objectiu:</u> Sensibilitzar sobre la importància d'una alimentació saludable i una bona salut bucodental.</p> <p><u>Població diana:</u> Alumnat de 1r de Primària.</p> <p><u>Contingut:</u> Taller d'1 hora de durada on de forma lúdica es practica el raspallat correcte. Es reparteixen kits amb raspall i pasta dental de l'ASPB. S'han realitzat un total de 4 tallers al barri.</p>	125 escolars	S'han de suspendre per pandèmia
Titelles Dents Netes Si!!!	<p><u>Objectiu:</u> Reforçar les accions que es fan des del territori de promoció de la salut bucodental.</p> <p><u>Població diana:</u> Escolars de 1r de primària.</p> <p><u>Contingut:</u> Un espectacle de titelles on es reforcen missatges relacionats amb la salut bucodental.</p>	Suspeses per pandèmia	-
Activitat de Sensibilització "frutellón" integrada a la cursa interescolar del Besòs i el Maresme	<p><u>Objectiu:</u> Sensibilitzar la població del territori sobre la importància d'incorporar la fruita i l'activitat física en les rutines diàries.</p> <p><u>Població diana:</u> Nois i noies entre 3 i 12 anys</p> <p><u>Contingut:</u> En el context de la cursa interescolar del barri, un grup de joves de barri reparteixen terrines de fruita a les persones assistents fent èmfasi en la importància d'una alimentació variada.</p>	No es fa per pandèmia	-
Impuls Jove	<p><u>Objectiu:</u> Promoure alternatives recreatives sanes en el temps de lleure dels adolescents i joves del barri, i potenciar el maneig i accés a eines formatives que capacitin en activitats esportives i l'apropi a una realitat laboral.</p> <p><u>Població diana:</u> Joves entre 16-21 anys.</p> <p><u>Contingut:</u> 3 fases: captació de joves, de formacions, i de primeres experiències laborals. Durant el 2019 s'han acabat la fase 3 de les dues edicions començades en el 2018. Al setembre del 2019 es va començar la fase de captació de joves per una nova edició.</p>	41 joves 24 noies 17 nois	-
Escola de Salut de Gent Gran	<p><u>Objectiu:</u> Millorar la qualitat de vida i el suport social.</p> <p><u>Població diana:</u> Persones majors de 60 anys.</p> <p><u>Contingut:</u> S'han realitzat 8 sessions grupals on es treballen temes relacionats amb salut emocional, prevenció d'accidents a la llar, bon ús dels medicaments, dieta saludable i autocura, entre d'altres temes.</p>	57persones (42 dones i 15 homes)	L'11 de març es tanca per pandèmia

Caminades amb Gent Gran	<p><u>Objectiu:</u> millorar el benestar emocional i tornar a socialitzar-se (post confinament), més enllà del benefici físic que dona l'activitat de caminar.</p> <p><u>Població diana:</u> Persones majors de 60 anys.</p> <p><u>Contingut:</u> s'han realitzat 9 sortides durant el 2020, sempre en dimarts de 10 a 11h, i el grup s'ha subdividit en dos en funció de l'estabilitat i el ritme de la marxa de cada participant.</p>	21 persones (20 dones i 1 home)	-
Baixem al carrer	<p><u>Objectiu:</u> Reduir la solitud i millorar la qualitat de vida de persones majors de 65 anys aïllades socialment per problemes de mobilitat, barreres arquitectòniques i dificultats per anar soles pel carrer.</p> <p><u>Població diana:</u> Majors de 65 anys.</p> <p><u>Contingut:</u> Sortides individuals, preferentment setmanals amb 1 o 2 persones voluntàries. El programa el gestiona la Creu Roja.</p>	15 persones (10 dones i 5 homes)	-
Activa't – Rambla Prim	<p><u>Objectiu:</u> Reduir la solitud de la gent gran i millorar la seva qualitat de vida en els seus propis barris, mitjançant l'activitat física apropiada per a aquest grup d'edat en parcs i places accessibles a peu.</p> <p><u>Població diana:</u> Persones majors de 40 anys, amb especial èmfasi en les majors de 65 anys.</p> <p><u>Contingut:</u> El programa el porta l'Institut Barcelona Esports amb la col·laboració de l'ASPB, i consisteix en dues sessions setmanals gratuïtes d'una hora de durada amb una persona monitora. Una de les sessions combina tai-txi i txi-kung i l'altra sessió es dedica a caminades senzilles.</p>	34 persones (30 dones i 4 homes)	9,3

3.2 Vila Veïna

Vila Veïna és una iniciativa municipal pionera per abordar les cures en petites unitats territorials, en què els equips professionals especialitzats, les persones que reben atenció i la ciutadania formin part d'una xarxa comunitària i corresponsable del benestar col·lectiu.

El desplegament a la ciutat forma part d'una transformació de model sociosanitari, en què es prioritza la proximitat, la corresponsabilitat i la personalització de l'atenció.

El canvi principal consisteix en concebre la cura com una tasca compartida i comunitària, no privada i individual. Cuidar en comunitat és millor que cuidar en soledat.

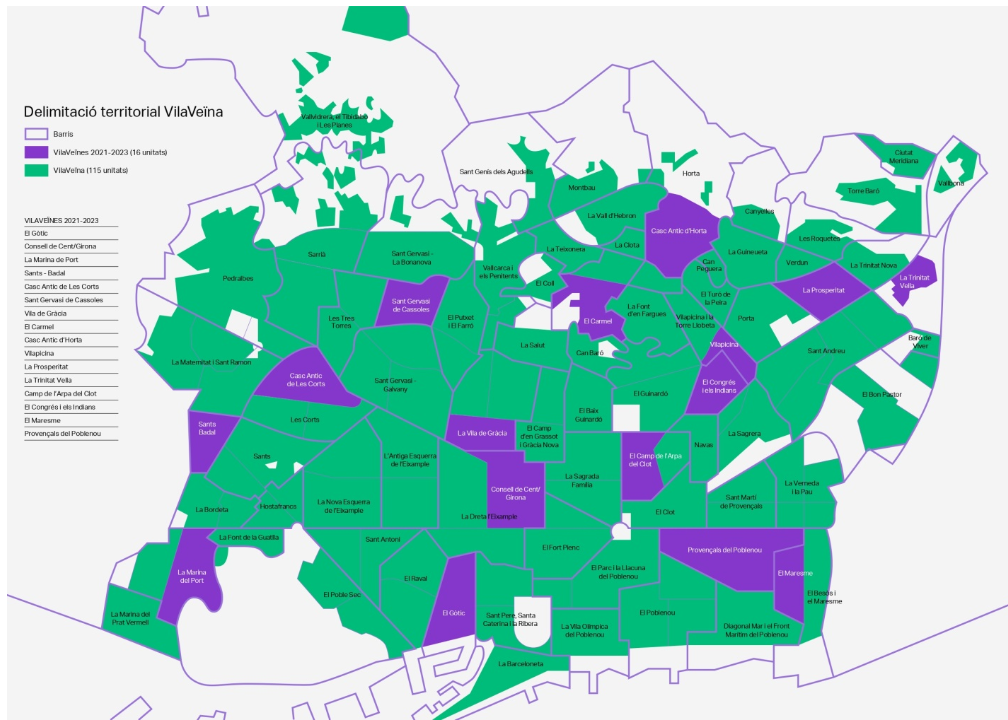
Què és?

És una comunitat territorial d'entre 10.000 i 30.000 habitants en què es comparteixen tots els serveis i recursos sociosanitaris amb l'objectiu que tothom pugui accedir-hi fàcilment i que siguin a la vora de casa. Cada Vila Veïna tindrà una seu física de referència per a l'equip de professionals especialitzats en les cures i oferirà beneficis i

avantatges tant a les persones cuidadores com a les persones ateses i el veïnat. A més, cadascuna de les unitats territorials s'adaptarà a les particularitats i les necessitats del barri on s'implementin.

On es desplega?

El projecte s'ha iniciat el maig de 2021 al barri de Provençals del Poblenou, i al 2022 s'hi incorporaran 12 unitats més entre les quals la del barri del Besòs i el Maresme. El desplegament preveu la implantació de 115 Viles Veïnes en total.

Quins avantatges té per a la comunitat?

Cada vila veïna tindrà un punt de referència de la xarxa de cures al qual tota persona amb necessitats d'atenció s'hi podrà adreçar i hi rebrà orientació sobre els recursos municipals, associatius i comunitaris als quals té accés. L'objectiu és que aquest espai agrupi tots els serveis disponibles i que doni una resposta coordinada i integral.

Es desplegaran un seguit d'iniciatives per a les persones cuidadores que facilitin la pràctica professional i millorin les condicions laborals i el benestar. Les accions inclouen facilitar l'accés a recursos de proximitat, oferir serveis d'orientació i assessorament legal i laboral i proporcionar espais de trobada i respir.

Per a les persones que necessiten atenció (especialment els infants de 0 a 2 anys que no estiguin matriculats a cap escola bressol i persones de més de 75 anys que viuen soles o que tinguin una renda mitjana inferior als 7.500 euros anuals), s'impulsarà la planificació de l'atenció i la personalització de les cures a través dels equips del Servei d'Atenció Domiciliària (SAD), el suport a la tramitació d'ajudes i certificacions i la participació en bancs de moviment.

A més, cada Vila Veïna tindrà grups de suport emocional i un banc de recursos per a la cura de la infància i l'envelliment que podrà proveir de material com cadires de rodes, cosses, bressols i altres elements necessaris per a la cura d'infants i gent gran. També s'hi desplegaran actuacions com el reforç de les xarxes de suport comunitàries o iniciatives de criança compartida.

A més dels serveis i recursos, cada Vila Veïna elaborarà un pla de transformació urbana per pacificar l'espai públic amb una visió feminista i de les cures, seguint el model de les superilles.

4 ELS RECURSOS SANITARIS DEL BARRI

4.1 Organització sanitària a Barcelona

Els recursos sanitaris del territori català estan gestionats a través de diferents regions sanitàries. Es divideix en 7 regions sanitàries delimitades a partir de factors geogràfics, socioeconòmics i demogràfics, cadascun dels quals compta amb una dotació adequada de recursos sanitaris per atendre les necessitats de la població que resideix en cadascuna d'elles.

Per la seva complexitat, la regió sanitària de Barcelona està dividida en tres àmbits territorials: 1) Metropolitana Nord, 2) Metropolitana Sud, i 3) Barcelona Ciutat, que gestionen els recursos sanitaris de manera independent.

Les regions sanitàries es divideixen en sectors sanitaris. L'àmbit de Barcelona Ciutat comprèn 10 sectors sanitaris que tenen correspondència directa amb els 10 districtes de la ciutat, a més de dos territoris dels sectors sanitaris del Vallès Occidental Est i del Barcelonès Nord i Maresme, que corresponen a Montcada i Reixac i una part de Sant Adrià del Besòs, respectivament.

Els sectors sanitaris estan constituïts per Àrees Bàsiques de Salut (ABS), que són les unitats territorials elementals a través de les quals s'organitzen els serveis d'atenció primària de salut. La delimitació de les ABS es determina en funció de factors geogràfics, demogràfics, socials i epidemiològics, particularment en funció de l'accessibilitat de la població als serveis i de l'eficiència en l'organització dels recursos sanitaris.

Cadascuna de les ABS disposa d'un Equip d'Atenció Primària (EAP) format per diferents professionals de salut, els encarregats de prestar la primera atenció sanitària a la població als Centres d'Atenció Primària de salut (CAP). La majoria d'ABS disposen d'un CAP al territori, tot i que en alguns casos diverses ABS poden compartir un mateix CAP.

A l'àmbit de Barcelona Ciutat hi ha un total de 69 ABS que, a més de la ciutat de Barcelona, també inclou dues ABS de fora de la ciutat: Montcada i Reixac i Sant Adrià del Besòs 2 (La Mina).

Al seu torn, l'àmbit Barcelona Ciutat està organitzat en quatre àrees de gestió assistencial sanitària, les Àrees Integrals de Salut (AIS), establertes atenent a la distribució dels fluxos assistencials: 1) Barcelona Nord, 2) Barcelona Esquerra, 3) Barcelona Dreta, i 3) Barcelona Litoral Mar.

Les AIS són distribucions territorials que agrupen diferents ABS de la ciutat i que tenen com a missió oferir una atenció integral de salut adreçada a la població, mitjançant la coordinació efectiva de les entitats (proveïdors), dels seus serveis de salut i els seus professionals.

4.2 Organització sanitària a l' AIS Barcelona Litoral Mar⁹

L' AIS Barcelona Litoral Mar inclou el districte de Ciutat Vella (5 ABS), 8 ABS del districte de Sant Martí (no inclou les ABS 10E Encants i 10F Camp de l'Arpa) i l' ABS de Sant Adrià de Besòs 2 (La Mina).

Els recursos sanitaris de l' AIS Barcelona Litoral Mar estan organitzats de la següent forma:

- **Atenció primària i comunitària:**

- 14 Equips d'Atenció Primària (EAP) en 13 Centres d'Atenció Primària (CAP),
- 2 Centres d'Urgències d'Atenció Primària (CUAP), i
- 14 punts d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (ASSIR).

Pel que fa a l'atenció pediàtrica, hi ha alguns CAP que agrupen la pediatria de diferents ABS, de manera que a l' AIS hi ha 9 punts d'atenció pediàtrica.

- **Atenció especialitzada:**

- 1 hospital de referència (Hospital del Mar - Hospital de l'Esperança), amb dos centres: Hospital del Mar (dins del territori), i
- Hospital de l'Esperança (fora de l' AIS).

- **Salut mental i drogodependències:**

- 4 Centres Ambulatoris de Salut Mental d'Adults (CSMA),
- 4 Centres Ambulatoris de Salut Mental InfantoJovenils (CSMIJ),
- 2 centres de dia,
- 7 Centres d'Atenció i Seguiment a les drogues (CAS),
- 1 hospital de dia infantojuvenil de salut mental, i
- d'altres unitats de salut mental.

- **Atenció intermèdia:** 1 Centre Hospitalari d'Atenció Intermèdia (Fòrum), 1 hospital de dia, i 3 Programes d'Atenció Domiciliària i Equips de Suport (PADES).

- **Altres:** 4 serveis de rehabilitació i 1 centre de diàlisi.

4.3 Organització sanitària al Districte i al barri

El Districte de Sant Martí inclou 10 ABS, 8 de les quals formen part de l' AIS Barcelona Litoral Mar i 2 de l' AIS Barcelona Dreta.

El barri del Besòs i el Maresme pertany a l' ABS 10D Besòs, que disposa dels serveis i recursos sanitaris de l' AIS Barcelona Litoral Mar.

La taula següent resumeix els principals recursos sanitaris de les ABS del Districte de Sant Martí en relació a l'atenció primària (CAP de referència, CAP on es realitza l'atenció pediàtrica i CUAP) i atenció especialitzada (hospital).

⁹ Per a més detall de l' AIS Barcelona Litoral, consulteu [Diagnòstic de situació de l' AIS Barcelona Litoral Mar](#)

Recursos sanitaris de les ABS del Districte de Sant Martí¹⁰

AIS	ABS	CAP	CAP per a l'atenció pediàtrica	CUAP	Atenció especialitzada
Litoral Mar	10A	Vila Olímpica	Vila Olímpica	Sant Martí	H. del Mar
	10B	Ramon Turró	Ramon Turró		
	10C	Poblenou	Poblenou		
	10D	Besòs	Besòs		
	10G	El Clot	El Clot		
	10H	Sant Martí			
	10J				
	10I	La Pau			
Dreta	10E	Passeig Maragall	Passeig Maragall	Dos de Maig	H. de Sant Pau H. Dos de Maig Fundació Puigvert
	10F				

En relació als recursos de salut mental que li correspon a cada ABS, es destaquen els principals dispositius del Districte de Sant Martí, compostats per centres de salut mental d'adults (CSMA), centres de salut mental infanto-juvenils (CSMIJ), centres d'atenció i seguiment a les drogodependències (CAS) i hospitals de dia de salut mental (HDSM).

Recursos de salut mental¹¹

AIS	ABS	CSMA	CSMIJ	CAS	HDSM
Litoral Mar	10A	Sant Martí Sud	Sant Martí Sud	CAS Fòrum (adults) CAS Horta-Guinardó (infanto-juvenil)	HDSM Fòrum (adults) HDSM infanto-juvenil Litoral Mar (infanto-juvenil)
	10B				
	10C				
	10D				
	10G	Sant Martí Nord	Sant Martí Nord	Garbivent (adults) CAS Horta-Guinardó (infanto-juvenil)	
	10H				
	10J				
	10I				
Dreta	10E	Dreta Eixample			CPB-SSM (adults) HDSM infanto-juvenil Litoral Mar (infanto-juvenil)
	10F				

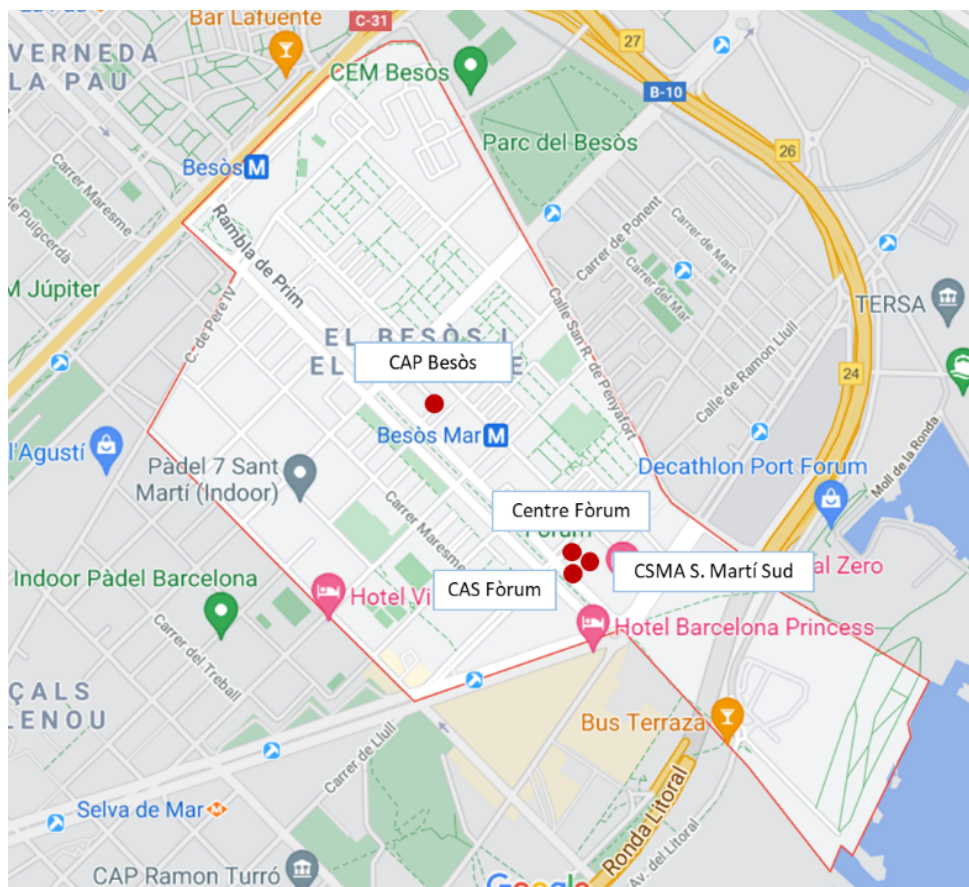
¹⁰ ABS: àrea bàsica de salut; AIS: àrea integral de salut; CAP: centre d'atenció primària; CUAP: centre d'urgències d'atenció primària

¹¹ ABS: àrea bàsica de salut; AIS: àrea integral de salut; CAS: centre d'atenció i seguiment a les drogodependències; CSMA: centre de salut mental d'adults; CSMIJ: centre de salut mental infanto-juvenil; HDSM: hospital de dia de salut mental.

4.4 Dispositius assistencials ubicats al barri

Al barri del Besòs i el Maresme s'hi troben els següents dispositius:

- CAP Besòs
- Centre d'Atenció i Seguiment (CAS) Fòrum
- Centre Fòrum
- Centre Salut Mental Adults (CSMA) S.Martí Sud

4.5 Espais de suport per atenció primària

Per fer front a la manca d'espais d'atenció primària derivada dels efectes de la pandèmia de la covid-19, s'han habilitat tota una sèrie d'espais complementaris als CAP. Aquests espais inclouen centres cívics, casals de tota mena, pavellons esportius, mòduls annexos als CAP... i s'han utilitzat segons necessitats de cada CAP per fer la campanya de vacunació de la grip, les consultes de respiratori, la campanya de vacunació de la covid-19, etc.

En total, s'han habilitat més de 70 espais complementaris al llarg de la pandèmia a tot l'àmbit Barcelona Ciutat, que s'han anat activant i desactivant en funció de les necessitats i que s'han utilitzat per derivar activitat. Concretament, al Districte de Sant Martí s'han habilitat 11 espais complementaris entre mòduls (4), carpes (1) i equipaments (6 centres cívics o casals).

Al barri del Besòs i el Maresme s'ha fet servir el Casal de Gent Gran Joan Maragall i s'ha instal·lat una carpa fins a l'arribada del mòdul prefabricat que hi ha actualment al costat del CAP.

A l'àrea sanitària mòbil (carpa) instal·lada al costat del CAP, durant el mes d'agost de 2020, es va realitzar al barri un cribratge massiu amb proves PCR per a detecció de la covid-19 amb l'objectiu de tallar cadenes de transmissió.

4.6 Serveis i recursos de Salut Mental

L'Ajuntament de Barcelona ha abordat de forma prioritària la salut mental i emocional a la ciutat, i per això ha desplegat estratègies de ciutat per tal de propiciar un marc on tingui cabuda la prevenció, la promoció i l'atenció de la salut mental, sota una mirada des dels determinants de la salut.

L'atenció a la salut mental és de les menys desenvolupades al sistema de salut públic, i sovint ha estat font d'estigmatització i poca visibilitat. És precisament per això que l'Ajuntament, des que al 2016 va posar en marxa el Pla de Salut Mental 2016-2022 (que va ser el primer pla municipal de salut mental de l'Estat espanyol), ha iniciat un procés cap a la consolidació de l'atenció a la salut mental i emocional com un tema prioritari a la ciutat.

El Pla de Salut Mental tenia l'objectiu d'orientar la salut mental des de la perspectiva d'una ciutat que acompanya les persones per evitar que, en la mesura que sigui possible, tinguin un risc de patiment psicològic, i que, quan presenten un problema de salut mental, siguin ben ateses i puguin desenvolupar un projecte de vida inclusiu des de la proximitat de la comunitat i comptant amb les famílies que les acompanyen. I, alhora, que sigui una ciutat compromesa amb la lluita contra l'estigma. Tot això fent-ho des de la informació, la recerca i el rigor de les actuacions, i conjuntament amb els agents implicats a la ciutat.

Aquest Pla va ser construït de manera compartida entre les institucions i les entitats de l'àmbit social i de salut de la ciutat per tal de conèixer, coordinar i augmentar els actius

del municipi per a la prevenció i la promoció de la salut mental i atendre millor tant les persones amb malaltia mental com les seves famílies, amb accions en l'àmbit sanitari, social, laboral, educatiu i d'habitatge, entre d'altres.

Tanmateix, la pandèmia de la covid-19 ha tingut un impacte en la salut mental i emocional de la població. L'enquesta a la Joventut de Barcelona¹² assenyala que un 85,7% de les famílies van detectar canvis d'actitud i d'estats emocionals en infants i joves. El Consorci Sanitari de Barcelona constata que s'han incrementat els trastorns de la conducta alimentària, i el Servei Català de la Salut ha observat com els ansiolítics i els antidepressius són els psicofàrmacs que més van incrementar la prescripció durant la primera meitat de 2020.

El context de crisi de salut mental derivada de la situació de covid-19 ha plantejat la realització d'un balanç del Pla i un nou abordatge de continuïtat amb un pla de xoc per als propers dos anys, per això s'aprovà el maig de 2021 la Mesura de govern del Pla de xoc en salut mental¹³.

Així, seguidament s'exposen els diferents recursos i serveis en salut mental existents al barri del Besòs i el Maresme, alguns dels quals emergeixen del Pla de xoc en salut mental desplegat, com ara el Cabàs Emocional.

¹² Disponible a: ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/arxiusdocuments/enquesta_joventut_impacte_covid19-barcelona-2020.pdf

¹³ Podeu consultar la Mesura de govern del Pla de xoc en salut mental a l'Annex del document.

Cabàs emocional

És el lloc web de referència que reuneix activitats i recursos en línia per millorar la salut mental i emocional de la ciutadania. Es tracta d'una iniciativa de la Taula de Salut Mental de Barcelona i dels districtes, impulsada del Pla de xoc de salut mental de la ciutat, per afrontar el greu impacte social i emocional de la covid-19. Aquesta plataforma web reuneix activitats i recursos gratuïts per a la ciutadania i per a professionals.

Tipus d'atenció:

- Prevenció
- Acompanyament
- Orientació

Criteris d'accés:

- No n'hi ha: obert a tota la ciutadania

Web:

<https://ajuntament.barcelona.cat/sanitatissalut/ca/canal/cabas-emocional>

Correu electrònic: cabasben@gmail.com

Qui promou: Ajuntament de Barcelona, Direcció Envel·liment i Cures

Entrenament emocional

Gestionar l'estrès, l'ansietat o la depressió

Konsulta'm

Consulta oberta per la detecció i atenció precoç del patiment psicològic i/o problemes de salut mental per a adolescents i joves de 12 a 22 anys i assessorament a professionals que treballen amb adolescents. No cal cita prèvia.

Tipus d'atenció:

- Suport
- Detecció
- Orientació
- Acompanyament
- Derivació

Criteris d'accés:

- Joves d'entre 12 i 22 anys
- Professionals en contacte amb població infantil i juvenil

Punts d'atenció:

- Ciutat Vella – Casal Joves Palau Alòs
- Sant Andreu – Biblioteca Trinitat Vella i Espai Foradada
- Nou Barris – Centre Cívic Zona Nord
- Sants - Montjuïc - Espai Química Joves
- Sant Martí – Casal de barri La Llacuna
- Sarrià – Sant Gervasi / Les Corts – Espai Jove Casa Sagnier
- Horta – Guinardó – Casal de Joves Girapell

Qui promou: Ajuntament de Barcelona, Direcció d'Envel·liment i Cures

Konsulta'm

Konsulta'm Ciutat Vella Casal de Joves Palau Alòs

C. Sant Per Més Baix, 55
Horari: dijous de 16:30h a 20:30h
Contacte: 600 460754
konsultamcv@paredesalutmar.cat

Konsulta'm Sant Andreu Biblioteca Trinitat Vella – J.Barbero

C. Galicia, 16
Horari: dimecres de 15:30h a 19:30h
Contacte: 652 588 686
konsultamsantandreu@fetb.org

Espai La Foradada – CC Trinitat Vella

C. de la Foradada, 36
Horari: divendres d'11h a 15h

Konsulta'm Nou Barris CC Zona Nord

C. Vallvidrera, 14
Horari: dimecres de 16h a 20h
Contacte: 686 791 271
konsultam@csm9b.com

Konsulta'm Gràcia CC La Sedeta

C. Sicília, 321
Horari: dijous de 15:30h a 19:30h
Contacte: 672 746 881

Konsulta'm Eixample Edifici Transformadors

C.Ausiàs March, 60
Horari: dijous de 16h a 19h
Contacte: 617 957 117
konsultam.eixample@clinic.cat

Konsulta'm Sarrià – Sant Gervasi / Les Corts Espai Jove Casa Sagnier

C. Brusi, 51; Horari: dilluns de 15:30h a 19:30h
Contacte: 672 573 662 konsultam@chmcorts.com

Konsulta'm Horta - Guinardó Casal Joves Girapells

C. de Teodor Llorente, 20
Horari: dimecres de 17 a 19h
Contacte: 648 886 626
konsultam.hsrafael@hospitalarias.es

Konsulta'm

Konsulta'm Sant Martí Casal de barri

La Llacuna C.Bolívia, 49
Horari: 1r, 3r i 5è dimecres de mes de 16h a 20h;
Contacte: 600 460 754
konsultamSM@paredesalutmar.cat

Casal de barri La Verneda

C. Santander, 6
Horari: 2n i 4t dimecres de mes de 16h a 20h;
Contacte: 600460754
konsultamSM@paredesalutmar.cat

Konsulta'm Sants – Montjuïc Espai Química Joves

C. Química, 8
Horari: dimecres de 15h a 19h
Contacte: 661 708 941
konsultam@fhspereclaver.org

CC El Sortidor

Horari: dimecres de 15h a 19h
Contacte: 687 323 789
konsultam@fhspereclaver.org

SAIF: Aquí T'escoltem (ATE)

Servei adreçat als i les joves que cerquen assessorament psicològic individual i/o compartir amb altres joves tallers, activitats grupals i espais de reflexió creats a partir dels seus interessos (sexualitat, música, teatre, etc.) a través dels quals es proporcionen eines i recursos per enfortir les seves habilitats personals i socials i fomentar el seu benestar emocional. Juntament amb el Centre per a Famílies amb adolescents formen el Servei per Adolescents i Famílies (SAIF).

Tipus d'atenció:

- Detecció
- Orientació
- Acompanyament

Criteris d'accés:

- Joves d'entre 12 i 20 anys
- Que experimenten malestar psicològic
- Que viuen, estudien o treballen a Barcelona
- Per joves de 12 a 14 anys cal consentiment de la família

Web:

www.ajuntament.barcelona.cat/joves/ca/canal/aqui-tescoltem

Telèfon: 932 56 36 00

Qui promou: Ajuntament de Barcelona, Departament de Joventut

Punts ATE per territori

ATE Ciutat Vella – CIAJ

-Act. grupal: 683 303 262 (whatsapp)
cjvatvella_aquitescoltem@bcn.cat
-Atenció individual i confidencial: 619 019 109 (whatsapp) i consulta_aquitescoltem@bcn.cat

ATE Les Corts – Espai Jovecardí – Casal Joves

-Act. grupal: 619 025 509 (whatsapp)
lescorts_aquitescoltem@bcn.cat
-Atenció individual: 652 798 841 (whatsapp) i consulta_aquitescoltem@bcn.cat

ATE Sarrià-Sant Gervasi – Casa Sagnier

-Act. Grupals: 648 076 073 (whatsapp)
casasagnier_aquitescoltem@bcn.cat
-Atenció individual: 601 632 317 (whatsapp)
consulta_aquitescoltem@bcn.cat

ATE Gràcia – Espai Jove La Fontana

-Act. grupal: 630 130 979 (whatsapp)
lafontana_aquitescoltem@bcn.cat
-Atenció individual: 652 798 841(whatsapp) i consulta_aquitescoltem@bcn.cat

ATE Horta – Guinardó – Espai Boca Nord

-Act. grupals: 696 943 354 (whatsapp)
bocanord_aquitescoltem@bcn.cat
-Atenció individual: 659 794 415 (whatsapp) i consulta_aquitescoltem@bcn.cat

ATE Nou Barris – Espai Jove Les Basses

-Act. grupal: 652 798 791 (whatsapp)
lesbasses_aquitescoltem@bcn.cat
-Atenció individual: 659 794 415 (whatsapp) i consulta_aquitescoltem@bcn.cat

ATE Sant Andreu – Espai Jove Garcilaso

-Act. grupals: 652 798 816 (whatsapp) // garcilaso_aquitescoltem@bcn.cat
-Atenció individual: 619 019 109 (whatsapp) // consulta_aquitescoltem@bcn.cat

ATE Sant Martí – Centre Cívic Can Felipa

-Act. grupals: 660 632 359 (whatsapp) // canfelipa_aquitescoltem@bcn.cat
-Atenció individual: 648 563 638 (whatsapp) // consulta_aquitescoltem@bcn.cat

ATE Sants-Montjuïc – Espai Jove La Bàscula i La Clau

-Act. grupals: 601 632 316 (whatsapp) // santsm_aquitescoltem@bcn.cat
-Atenció individual: 648 563 638 (whatsapp) // consulta_aquitescoltem@bcn.cat

SAIF: Centre per a famílies amb adolescents

És un servei adreçat a les persones que exerceixen el rol parental (pares, mares, tutors/es) de nois i noies d'entre 12 i 20 anys. S'ofereixen recursos per potenciar les seves capacitats i habilitats personals mitjançant activitats formatives grupals i l'assessorament individualitzat. Els seus objectius són afavorir l'autoconeixement, la funció parental, millorar les habilitats parentals i proporcionar eines d'aprenentatge col·lectiu. Amb els punts "Aquí t'escoltem" formen el Servei per Adolescents i Famílies (SAIF).

Tipus d'atenció:

- Informació
- Formació i sensibilització
- Orientació

Criteris d'accés:

- No n'hi ha: obert a tota la ciutadania

Contacte: Sant Antoni Maria Claret, 64-78, 08025, Barcelona.

Telèfon: 93 256 35 60

Horari: dl, dt, dc i dj: 16h a 20h; dc, dj i div de 9h a 14h

Correu electrònic: saif@bcn.cat

Qui promou: Ajuntament de Barcelona, Departament de Joventut

Centre per a Famílies amb Adolescents

AQUÍ T'ESCOLTEM I CENTRE PER A FAMÍLIES AMB ADOLESCENTS

- Atenció presencial individual amb cita prèvia en l'horari habitual.
- S'anul·len totes les activitats grupals presencials.

Més informació: 932 563 560

MESURES COVID-19

A Prop Jove

Programa d'inserció sociolaboral que té com a objectiu facilitar l'accés al mercat de treball o el retorn al sistema educatiu de joves amb malestar psicològic i/o alguna problemàtica de la salut mental.

Tipus d'atenció:

- Previsió
- Orientació
- Acompanyament
- Seguiment

Criteris d'accés:

- Joves d'entre 16 i 35 anys
- Residents al territori de Barcelona
- Que experimenten malestar psicològic
- En situació d'atur

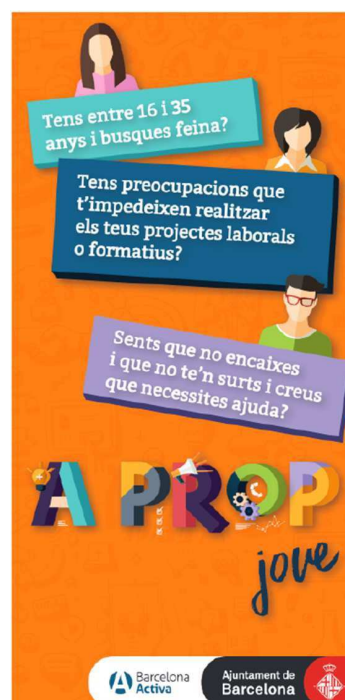
Web: barcelonactiva.cat/apropjove

Adreça:

- Centre Cívic Besòs. Rbla. Prim, 87-79
- Espai Jove Garcilaso – C. Garcilaso, 103
- Casal de Joves Palau Alòs – C. Sant Pere Més Baix, 55

Correu electrònic: apropjove@barcelonactiva.cat

Qui promou: Barcelona Activa

Tens entre 16 i 35 anys i busques feina?

Tens preocupacions que t'impedeixen realitzar els teus projectes laborals o formatius?

Sents que no encaixes i que no te'n surts i creus que necessites ajuda?

A PROP jove

Barcelona Activa Ajuntament de Barcelona

Servei d'Orientació sobre Drogues (SOD)

Servei que ofereix assessorament i atenció individualitzada a adolescents i joves que consumeixen drogues i/o amb un ús problemàtic de les TIC i a les seves famílies.

Tipus d'atenció:

- Informació
- Promoció de la salut
- Prevenció
- Detecció
- Orientació

Criteris d'accés:

- Adolescents i joves d'entre 12 i 21 anys:
- Per pròpia iniciativa o de la família
- Per derivació d'altres professionals

Adreça: C/ Mallorca 221, 08008
Barcelona

Telèfon: 932 378 756

Correu electrònic: sod@aspb.cat

Web: aspb.cat/quefem/orientaciodrogues
- aspb.cat/quefem/orientaciodrogues

Qui promou: Agència de Salut Pública
de Barcelona

SOD SERVEI D'ORIENTACIÓ SOBRE DROGUES

Assessorament i atenció a adolescents i joves fins a 21 anys consumidors de drogues i a les seves famílies

93 237 87 56

Il·lustració de siluetes de persones en diverses actituds: ballant, estirant-se, i una persona amb una bicicleta.

Telèfon de Prevenció del Suïcidi

Servei telefònic les 24h i els 365 dies l'any per acompanyar i escoltar a les persones amb conducta, ideacions i/o pensaments suïcides, el seu entorn o supervivents de familiars i/o entorn proper de persones que han mort per suïcidi.

Tipus d'atenció:

- Prevenció
- Detecció
- Orientació
- Acompanyament

Criteris d'accés:

- Obert a tota la ciutadania

Telèfon: 900 92 55 55

Qui promou: Ajuntament de Barcelona,
Direcció Envel·liment i Cures i Fundació Ajuda i Esperança

PREVENCIÓ DEL SUÏCIDI

900 92 55 55

Si necessites ajuda, truca!

Suport a l'entorn proper al voltant de la conducta suïcida. Després del suïcida. Associació de Supervivents

Associació de familiars i amics de persones que han viscut una mort per suïcida que ofereixen trobades personals i entrevistes on ofereixen orientació i també un espai d'escolta, així com informació orientativa per l'acompanyament del dol per suïcida.

Tipus d'atenció:

- Assessorament
- Grups de suport en primera persona
- Orientació
- Acompanyament
- Informació

Criteris d'accés:

- Ser familiar, amic i/o de l'entorn proper d'una persona que ha mort per suïcida

Adreça: Espai Bcn- Cuida; C/Viladomat 127, Barcelona

Web: www.despresdelsuicidi.org

Telèfon: 662545199 // 666640665 (whatsapp)

Qui promou: Ajuntament de Barcelona, Direcció d'Envel·liment i Cures

Suport a l'entorn proper al voltant de la conducta suïcida. Associació Catalana per la Prevenció del Suïcida

Associació que fa prevenció del suïcida a partir de donar suport als familiars i l'entorn d'una persona amb idees suïcides i fent sensibilització de la problemàtica a través de diferents accions tals com xerrades, campanyes, presència a les xarxes socials, etc. Ofereix acollides a persones en risc que han portat a terme una temptativa o ideació suïcida i el seu entorn més proper.

Tipus d'atenció:

- Sensibilització
- Prevenció
- Acompanyament
- Seguiment

Criteris d'accés:

- Ser familiar, amic i/o de l'entorn proper d'una persona en risc de suïcida

Adreça: Espai Bcn- Cuida; C/Viladomat 127, Barcelona

Web: www.acps.cat

Telèfon: 652 87 38 26

Correu electrònic: info@acps.cat

Qui promou: Ajuntament de Barcelona, Direcció d'Envel·liment i Cures

T'acompanyem en el sentiment

Servei de ciutat que ofereix grups de suport al dol per tal que les persones que s'inscriguin tinguin un suport al dol professional, de forma gratuïta i en un context grupal. A les sessions es tractarà i es compartirà l'experiència del dol i la pèrdua d'una persona estimada. Per facilitar la confiança, el grup estarà format per les mateixes persones al llarg de totes les sessions i estarà conduït per una psicòloga. El programa és obert a totes les persones que vulguin compartir la seva vivència amb altres persones que passen per una situació semblant.

Tipus d'atenció:

- Orientació
- Acompanyament
- Suport

Criteris d'accés:

- Obert a tota la ciutadania

Punts d'accés:

- Trucar al telèfon 93 413 21 21 de l'espai Barcelona Cuida

Correu electrònic:

barcelona.cuida@bcn.cat

Qui promou: Ajuntament de Barcelona, Direcció d'Envel·liment i Cures

Telèfon de l'esperança

Servei telefònic d'escolta activa per reduir el patiment emocional. Disposa de diverses línies de telèfon per poder acompanyar la persona que ho necessita. L'acompanyament es fa a través del diàleg honest i sincer gràcies a l'anonimat i la confidencialitat on es produeix.

Tipus d'atenció:

- Suport emocional
- Acompanyament
- Orientació

Criteris d'accés:

- Gratuït, obert a tota la ciutadania

Horari: tots els dies de l'any, les 24h

Telèfon: 681 10 10 80

Qui promou: Fundació Ajuda i Esperança

Telèfon de suport psicològic i emocional a persones autònomes i les seves famílies

Servei d'acompanyament telefònic psicològic i emocional a treballadors/es autònoms/es i el seu entorn proper. Gratuït i anònim.

Tipus d'atenció:

- Suport emocional
- Acompanyament

Criteris d'accés: treballadors/es autònoms/es i les seves famílies

Web: <https://www.pimec.org/>;
<https://fundacionsaludypersona.org/>

Horari: tots els dies de l'any, de 6:00 a 00:00h.

Telèfons: 900 505 805

Clau per accedir al servei: AUTONOMS 2020

Qui promou: Ajuntament de Barcelona, PiMEC i Fundació Salut i Persona

Atenció psicològica i emocional a treballadores de la llar

Servei de suport i atenció psicològica i emocional, atès per professionals de la psicologia. Servei telefònic gratuït.

Tipus d'atenció:

- Suport emocional
- Acompanyament

Criteris d'accés:

- Treballadores de la llar.

Web: <https://fundacionsaludypersona.org/>

Horari: tots els dies de l'any, les 24 hores.

Telèfon: 900 505 805. **Clau:** domicili2020

Qui promou: Ajuntament de Barcelona i Fundació Salut i Persona

Grups de suport emocional de la Xarse

Servei d'acompanyament a recursos i suport personalitzat per a la sol·licitud de tràmits administratius a persones afectades per la crisi, a càrrec de professionals de la psicologia del Col·legi de Psicologia de Catalunya. Els grups es realitzen en el marc de les oficines de les Xarxes de Resposta Socioeconòmica (Xarse)

Tipus d'atenció:

- Suport emocional
- Acompanyament

Criteris d'accés:

- Persones usuàries de les oficines de la Xarse
- Persones usuàries del programa Barcelona Cuida

Lloc: Casal de Barri Besòs. Cristóbal de Moura, 232

Horari: de dilluns a divendres, de 8 a 15 h i dimarts i dijous de 15.30 a 18.30 h.

Telèfon oficina Xarse: 675 60 79 18 (cal demanar cita prèvia)

Telèfon Barcelona Cuida: 93 413 21 21

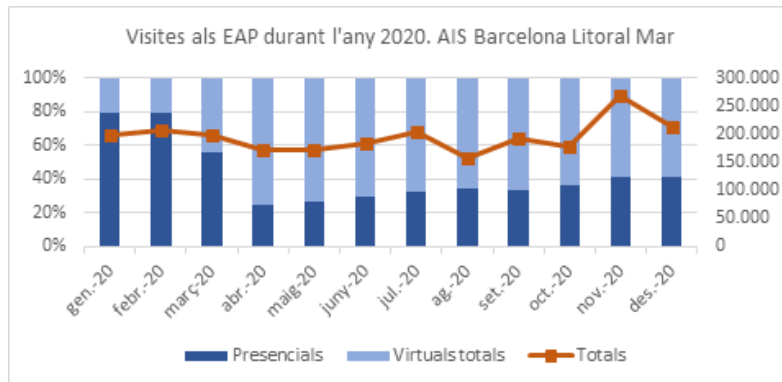
Qui promou: Ajuntament de Barcelona

4.7 Activitat sanitària realitzada al 2020

Durant l'any 2020 es van fer 2.349.024 visites als EAP de l' AIS Barcelona Litoral Mar, el 44% de les quals van ser presencials. L'evolució anual mostra com a l'inici de l'any el nombre de visites presencials era el majoritari, i es va invertir amb l'inici de la pandèmia.

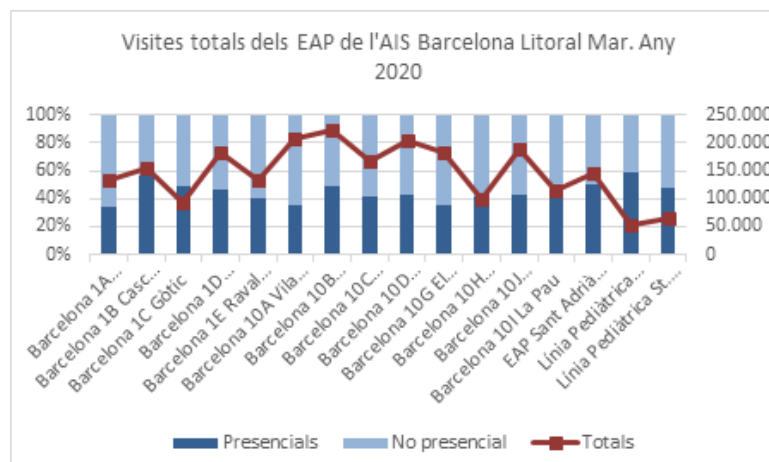
Visites als EAP (2020). AIS Barcelona Litoral Mar

Font: ECAP, 2020

En el CAP Besòs es van fer 204.077 visites durant el 2020, de les quals el 42% van ser presencials, xifra molt similar al global de l' AIS. A la següent taula es mostra un resum de visites dels diferents EAP de l' AIS, incloent els dos punts d'atenció pediàtrica agrupats que hi ha al territori.

Visites totals dels EAP de l' AIS Barcelona Litoral Mar

Font: ECAP, 2020

El nombre d'urgències ateses durant el 2020 a l' AIS ha estat de 41.614 urgències al CUAP Sant Martí, 28.390 urgències al CUAP Peracamps i 76.758 a l'Hospital del Mar.

A nivell hospitalari, l'Hospital del Mar - H. de l'Esperança ha fet un total de 29.949, de les quals el 45% han estat mèdiques, el 51% quirúrgiques i la resta obstètriques.

4.8 Pressupost en salut de Barcelona ciutat

El pressupost en salut per a la ciutat de Barcelona durant el 2020 ha superat els 2.306 milions d'€ i ha tingut la següent distribució:

Pressupost en salut per a la ciutat de Barcelona. 2020

Línia de servei	Contractació 2019	Contractació 2020	▲ any 19-20	% sobre 2020
At. hospitalària i especialitzada d'aguts	1.577.123.061,56 €	1.687.957.554,36 €	7,0%	73%
Atenció primària i comunitària	280.791.879,92 €	305.477.479,89 €	8,8%	13%
At. sociosanitària	116.650.777,85 €	127.351.526,42 €	9,2%	6%
At. a la salut mental	114.024.610,54 €	121.266.198,52 €	6,4%	5%
Altres	59.693.006,16 €	64.386.903,77 €	7,9%	3%
TOTAL	2.148.283.336,03 €	2.306.439.662,96 €	7,4%	100%

4.9 Reptes de futur

Disposar d'espais suficients a AP

Ja previ a la situació covid-19, els espais dels CAP eren insuficients per a la realització de l'activitat assistencial habitual. Amb la covid-19 aquesta situació s'ha vist agreujada per diversos motius. En primer lloc, hi ha hagut un increment de necessitats de sectorització i l'establiment de circuits assistencials que abans no existien (separació de persones amb clínica respiratòria d'altres pacients, espais per fer proves de detecció d'infecció per covid, espais per vacunació, etc). A més, s'han hagut d'assumir noves tasques (gestió de casos de la comunitat i escolars, assumpció de les residències des d'AP, proves diagnòstiques de la covid, vacunació covid, etc).

Per altra banda, les sales d'espera han quedat reduïdes per controlar l'aforament i minimitzar els riscos de contagis. Per poder fer front a tota aquesta activitat, ha calgut incrementar el nombre de professionals. A finals de 2020 es va posar en marxa el Pla

d'enfortiment i transformació d'AP, que reforçar l'AP de la ciutat amb 29 professionals al Districte de Sant Martí, entre metges de família, infermeria, auxiliars d'infermeria, administratius, treballadors socials i altres. Concretament, al Besòs es va contractar un professional d'infermeria i 2 administratius.

Per tots aquests motius i per seguir mantenint i millorant la qualitat assistencial cal incrementar els espais físics. Per fer-ho, és necessari avaluar les necessitats assistencials de la població tenint en compte les projeccions i particularitats del territori i cercar espais adients per ampliació permanent dels CAP, mentre es mantenen els espais complementaris de caràcter temporal.

En relació al barri de Besòs i el Maresme, el mes de desembre de 2020 es va fer públic l'acord entre el Servei Català de la Salut i l'Ajuntament de Barcelona, per a l'ampliació del nou CAP Besòs aprofitant els espais de l'antic cinema Pere IV. Amb aquesta ampliació el CAP incrementarà la seva superfície en més de 1.000 m² construïts, passant de 1.767 a 2.843 m².

Integrar la virtualitat al model d'atenció mantenint la qualitat assistencial

Amb l'arribada de la covid-19 s'ha potenciat el concepte de visites no presencials (virtuals) que, si bé ja existien, tenien un ús minoritari. Aquestes visites poden ser mitjançant diferents eines, com ara l'e-consulta, el correu electrònic, la trucada telefònica, la videotrucada...

Aquesta modalitat representa molts avantatges per a pacients i professionals: evita desplaçaments innecessaris, redueix temps d'espera, minimitza riscos de contagis, redueix l'aforament a sales d'espera, etc. Però, per altra banda, també té certs inconvenients, ja que pot generar desigualtats en accessibilitat per la bretxa digital (pacients vulnerables, gent gran, barreres idiomàtiques, etc.), a banda de què no tots els problemes de salut són susceptibles de ser resolts sense veure al pacient.

Actualment, no hi ha un model definit de quines visites o perfils de pacients són més adequats per a visites no presencials i, per tant, no es pot generalitzar el seu ús, tot i que la situació epidemiològica ha forçat el seu increment.

Per tal de mantenir la qualitat assistencial i integrar aquesta modalitat de visita en la pràctica habitual, és necessari definir com ha de ser aquesta virtualitat, analitzant el model d'atenció i com s'hi incorporen les eines digitals, per tal de poder oferir una assistència igualitària i equitativa a tota la població del territori.

El CAP Besòs és el segon amb més visites realitzades durant el 2020 de l'ABS Barcelona Litoral Mar, amb un total de 204.077. En els darrers mesos, s'està fent un esforç per tornar a la presencialitat. Durant el mes d'abril de 2021 l'ABS Besòs ha assolit un 58% de les visites en modalitat presencial, sent dels que té percentatges més elevats del districte i de l'ABS.

Garantir l'accessibilitat, especialment a l'atenció primària

L'atenció primària és el primer punt de contacte dels pacients amb el sistema sanitari. Garantir l'accessibilitat és clau per no demorar diagnòstics o empitjorar l'estat de salut de pacients amb malalties cròniques que requereixen de seguiment.

Els indicadors previs de seguiment de l'accessibilitat als recursos sanitaris estaven basats en la presencialitat. Amb el nou paradigma de combinació de visites presencials i no presencials, aquests indicadors no serveixen per mesurar l'accessibilitat actual.

Per garantir i millorar l'accessibilitat és important trobar eines que permetin descriure la situació actual, marcada per la covid-19 i incloure la perspectiva tant del professional com de la ciutadania. Caldrà fomentar aquelles eines i millores organitzatives que permetin una accessibilitat adequada a les demandes i necessitats de la població.

Tot i així, amb els indicadors d'accessibilitat previs que mesuraven el percentatge de visites que poden ser programades amb un màxim de 5 dies, mostren els millors resultats per al Besòs de tot el Districte, amb un 100% de resposta al mes d'abril de 2021.

Ampliació de l'Hospital del Mar

L'Hospital del Mar es troba en un procés d'ampliació de les instal·lacions que consta de 3 fases de les quals ja se n'ha finalitzat la primera i s'ha iniciat la segona durant aquest mes de juny. El cost de la segona fase és de 147 milions d'euros.

En els propers anys s'adequaran les necessitats per construir un hospital que inclogui la innovació i la transformació digital i s'adapti als nous reptes de futur i les noves formes de treballar.

En acabar la tercera fase l'hospital arribarà a una superfície de 103.000 m² amb 544 llits convencionals, 14 llits de nounats i 56 per a crítics.

Ampliació de dispositius d'atenció intermèdia

L' AIS Barcelona Litoral Mar només disposa d'un Hospital d'Atenció Intermèdia (HAI), que és el CSS Fòrum. Això comporta un dèficit de llits d'aquesta tipologia, fet que fa necessari que altres HAI de Barcelona facilitin ingressos a la població de l' AIS.

En aquests moments estan començant les obres d'un nou edifici de l'Hospital Evangèlic, al carrer Ciutat de Granada 108 (al barri del Parc i la Llacuna de Poblenou) amb una dotació important de llits.

A més, s'estan iniciant els tràmits perquè el territori recuperi la Clínica Barceloneta, al carrer Pescadors 88 (del barri de la Barceloneta, al Districte de Ciutat Vella).

Amb aquests dos centres, l' AIS Barcelona Litoral Mar disposarà dels recursos d'atenció intermèdia necessaris per a la seva població.

BIBLIOGRAFIA I RECURSOS

Es poden trobar més recursos i més gràfics interactius relacionats amb la informació mostrada fent servir l'eina **Infobarris**: aspb.cat/documentos/infobarris-bcn.

Infodistrictes: aspb.cat/docs/infodistrictes

Enquesta de salut de Barcelona, realitzada cada 5 anys per l'Agència de Salut Pública de Barcelona, permet obtenir dades periòdiques sobre la salut de la població, les incapacitats i les conductes relacionades amb la salut, el context físic i el context socioeconòmic. Es pot trobar més informació i més recursos a aspb.cat/arees/la-salut-en-xifres/enquestes-de-salut/

Lectura recomanada: Infobarris: una herramienta interactiva para monitorizar y divulgar información sobre la salud y sus determinantes en los barrios de Barcelona. Pere Llimona y colaboradores. Gaceta Sanitaria vol.31 no.5. Barcelona sep./oct. 2017

Referències

- (1) Payam Dadvand et al. Green Spaces and Cognitive Development in Primary Schoolchildren; A Prospective Study. PNAS, June 2015
- (2) Margarita Triguero-Mas et al. Natural outdoor environments and mental and physical health: relationships and mechanisms. Environment International. Volume 77, April 2015, Pages 35–41
- (3) ajuntament.barcelona.cat/qualitativa/ca/la-salut
- (4) aspb.cat/wp-content/uploads/2017/04/Avaluacio-de-la-qualitat-aire-a-la-ciutat-de-barcelona-2016.pdf
- (5) European Environment Agency. <https://www.eea.europa.eu/themes/human/noise>
- (6) Repercussió de la contaminació acústica en la salut de les persones. mediambient.gencat.cat/web/.content/home/ambits_dactuacio/atmosfera/contaminacio_acustica/jornades_cursos/2010/4.pdf
- (7) The effects of an urban renewal project on health and health inequalities: A quasi-experimental study in Barcelona. Roshanak Mehdipanah y colaboradores. Journal of Epidemiology and Community Health, 2014;68:811-817
- (8) ajuntament.barcelona.cat/superilles/es
- (9) Urban and transport planning related exposures and mortality: a health impact assessment for cities. Natalie Mueller, David Rojas-Rueda, Xavier Basagaña y colaboradores. Environmental Health Perspectives, June 2016.
- (10) Impact of the crisis on the relationship between housing and health. Policies for good practice to reduce inequalities in health related to housing conditions. Ana Novoa y colaboradores. Gaceta Sanitaria 2014; 28(Suppl 1): 44–50.
- (11) Housing Policies and Health Inequalities. Marí-Dell'Olmo M, Novoa AM, Camprubí L y colaboradores. Int J Health Serv. 2017 Apr;47(2):207-232. doi: 10.1177/0020731416684292. Epub 2016 Dec 28.
- (12) Andres Peralta et al, Impact of energy efficiency interventions in public housing buildings on cold-related mortality: a case-crossover analysis. Int J Epidemiol. 2017 Aug 1;46(4):1192-1201.

- (13) Entrevista Lucia Artazcoz: elperiodico.com/es/sociedad/20180120/el-trabajo-precario-crea-personas-indefensas-6565612
- (14) Avanzando hacia la equidad. Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. Comisión para reducir las desigualdades sociales en salud en España. Propuestas de políticas e intervenciones para reducir las desigualdades sociales en salud en España. Madrid 2015. https://www.msssi.gob.es/profesionales/saludPublica/prevPromocion/promocion/desigualdadSalud/docs/Propuesta_Politicar_Reducir_Desigualdades.pdf
- (15) Mortality Attributable to Low Levels of Education in the United States. Krueger PM, Tran MK, Hummer RA, Chang VW (2015) PLoS ONE 10(7): e0131809.
- (16) La falta de educación mata. Clara Marín. El Mundo, 2015. elmundo.es/salud/2015/07/09/559d6caa268e3ed9428b458d.html
- (17) Joan Benach et al. Precarious employment: understanding an emerging social determinant of health. Annu Rev Public Health. 2014;35:229–53.
- (18) Lucia Artazcoz et al. Social inequalities in the impact of flexible employment on different domains of psychosocial health. J Epidemiol Community Health. 2005;59:761–7
- (19) Entrevista Lucia Artazcoz.: elperiodico.com/es/sociedad/20180120/el-trabajo-precario-crea-personas-indefensas-6565612
- (20) Avanzando hacia la equidad. Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. Comisión para reducir las desigualdades sociales en salud en España. Propuestas de políticas e intervenciones para reducir las desigualdades sociales en salud en España. Madrid 2015. msssi.gob.es/profesionales/saludPublica/prevPromocion/promocion/desigualdadSalud/docs/Propuesta_Politicar_Reducir_Desigualdades.pdf
- (21) ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/revista/5-problemes-per-fer-front-a-la_hipoteca-i-el-seu-efecte-en-la-salut.pdf
- (22) Hugo Vásquez-Vera et al. Foreclosure and Health in Southern Europe: Results from the Platform for People Affected by Mortgages. Journal of Urban Health, 2016; March;
- (23) Social Class Inequalities in the Utilization of Health Care and Preventive Services in Spain, a Country with a National Health System. Marco Garrido-Cumbrera et al. Int J Health Serv. 2010;40(3):525-42
- (24) Systematic review of the link between tobacco and poverty – 2014 update. World Health Organization 2014
- (25) Carme Borrell et al. Trends in social class inequalities in health status, health-related behaviors, and health services utilization in a Southern European Urban Area (1983-1994). Prev Med. 2000; 31: 691-701.
- (26) Marta Arcas et al. Gender inequalities in the association between demands of family and domestic life and health in Spanish workers. Eur J Public Health. 2013 Oct;23(5):883-8
- (27) Idler, E. L., & Benyamini, Y. (1997). Self-rated health and mortality: a review of twenty-seven community studies. Journal of Health and Social Behavior,38 (1), 21–37
- (28) Goldberg D. Manual del General Health Questionnaire. Windsor: NFER Publishing, 1978
- (29) Documento Normativo sobre Bajo Peso al Nacer. Organización Mundial de la Salud 2017. apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/255733/WHO_NMH_NHD_14.5_spa.pdf;jsessionid=E0988179E430AB78783CD81C0E1AC305?sequence=1
- (30) Manual de notificació per als declarants al sistema de notificació de Malalties de Declaració Obligatoria (MDO) . Departament de Salut de Catalunya; canalsalut.gencat.cat/web/.content/home_canal_salut/professionals/temes_de_salut/vigilancia_epidemiologica/documents/arxiu/MANUAL_MDO_2016.pdf

El Besòs i el Maresme (Sant Martí)

2020

	Activitat econòmica i treball		Habitatge, territori i transports				Formació i cultura		Fitxa tècnica	
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	% var. interanual última dada	Darrera dada disponible	Pes barr/dte o valor districte
POBLACIÓ I LLARS										
Població (valor absolut)	23.184	23.191	23.026	22.609	22.893	23.546	24.660	4,7%	gen-19	10,3%
Homes	11.903	11.889	11.701	11.437	11.571	11.957	12.599	5,4%	gen-19	10,9%
Dones	11.281	11.302	11.325	11.172	11.322	11.589	12.061	4,1%	gen-19	9,7%
Densitat neta (habitants/hectàrea residencial)	878	905	891	882	880	838	877	4,7%	2019	Dte= 831
Estructura d'edats										
% grup 0-3 anys	3,9%	3,9%	3,8%	3,8%	3,8%	3,7%	3,8%	0,1*	gen-19	Dte= 3,4%
% grup 0-15 anys	14,5%	14,9%	15,1%	15,3%	15,3%	15,6%	15,8%	0,1*	gen-19	Dte= 14,2%
% grup 16-64 anys	67,0%	66,7%	66,5%	66,3%	66,5%	66,6%	67,2%	0,6*	gen-19	Dte= 65,4%
% grup 65 i més anys	18,6%	18,4%	18,5%	18,5%	18,5%	17,7%	17,0%	-0,7*	gen-19	Dte= 20,4%
Població de 75 i més anys (valor absolut)	2.785	2.690	2.641	2.573	2.490	2.407	2.343	-2,7%	gen-19	9,3%
% 65 i més anys que viuen sols	27,4%	26,8%	27,0%	27,2%	27,4%	27,0%	26,4%	-0,7*	gen-19	Dte= 24,4%
% 75 i més anys que viuen sols	31,3%	31,0%	31,4%	31,8%	32,8%	32,7%	32,2%	-0,6*	gen-19	Dte= 30,1%
Homes	16,3%	16,1%	16,7%	15,6%	16,8%	16,5%	16,7%	0,2*	gen-19	Dte= 15,8%
Dones	40,5%	39,7%	40,0%	40,9%	41,9%	41,9%	41,0%	-0,9*	gen-19	Dte= 38,9%
Població de 85 i més anys que viu sola (valor absolut)	273	280	283	291	339	348	350	0,6%	gen-19	10,4%
Persones usuàries de la Targeta Rosa	3.784	3.682	3.701	3.712	3.622	3.597	3.563	-0,9%	2019	10,6%
Índex envelliment	128,1	123,4	122,4	121,0	118,9	113,4	108,1	-4,7%	gen-19	Dte= 143,5
Índex sobreenvelliment	64,7	63,1	62,2	61,6	59,8	57,6	55,8	-3,1%	gen-19	Dte= 51,4
Taxa natalitat %	8,4%	9,8%	8,4%	8,0%	9,5%	10,5%	10,5%	1,0*	2018	Dte= 8,2%
Taxa mortalitat %	8,9%	9,1%	8,5%	9,0%	7,9%	8,2%	8,2%	0,3*	2018	Dte= 8,5%
Nombre d'estrangers (valor absolut)	5.628	5.349	5.317	5.559	5.985	6.631	7.817	17,9%	gen-19	17,2%
% estrangers (s/població)	24,9%	24,0%	23,6%	24,6%	26,1%	28,2%	31,7%	3,5*	gen-19	Dte= 19,0%
Principals nacionalitats										
	Pakistan, Marroc, Xina	Pakistan, Marroc, Xina	Pakistan, Marroc, Xina	Pakistan, Marroc, Xina	Pakistan, Marroc, Xina	Pakistan, Marroc, Xina	Pakistan, Marroc, Xina		gen-19	Itàlia, Xina, Pakistan
Nombre de domicilis	8.407	8.403	8.418	8.267	8.291	8.304	8.347	0,5%	gen-19	8,8%
Occupació mitjana (persones per domicili)	2,8	2,8	2,7	2,7	2,8	2,8	3,0	0,1*	gen-19	Dte= 2,5
% domicilis amb un adult i un o més menors (1)	2,3%	2,4%	2,4%	3,0%	3,0%	3,1%	3,1%	0,0*	gen-19	Dte= 3,1%

(1) Des de 2016, domicilis amb un adult de 18 anys i més, i un o més menors de 18. Per anys anteriors, domicilis amb un adult de 16 anys i més, i un o més menors.

* Variació en punts percentuals o diferència de valors

Població		Activitat econòmica i treball	Habitatge, territori i transports	Formació i cultura	Fitxa tècnica
Indicador	Definició	Unitat	Periodicitat	Font	
POBLACIÓ					
Població (valor absolut)	Persones empadronades				
Densitat neta (hab/hectàrea)	Habitants/superfície residencial				
Estructura d'edats	Edat any a any de la població				
% grup 0-3 anys	Població de 0 a 3 anys/total població				
% grup 0-15 anys	Població de 0 a 15 anys/total població				
% grup 16-64 anys	Població de 16 a 64 anys/total població				
% grup 65 i més anys	Població de 65 anys i més/total població				
Població major de 75 anys (valor absolut)	Població de 75 anys i més		Annual	Lectura Padró Municipal d'Habitants. Departament d'Estadística i Difusió de Dades Oficina Municipal de Dades Ajuntament de Barcelona	
% més 65 anys sols	Població de 65 anys i més que viu sola/població total de 65 anys i més				
% més 75 anys que viuen sols	Població de 75 anys i més que viu sola/població total de 75 anys i més				
Població de 85 i més anys que viu sola	Població de 85 i més anys que viuen soles				
Persones usuàries de la Targeta Rosa	Persones amb 60 anys o més que tenen la Targeta Rosa				
Índex envelliment	(Població de 65 anys i més/població de 0 a 15 anys)*100				
Índex sobreenvelliment	(Població de 75 anys i més/població 65 anys i més)*100				
Taxa natalitat ‰	(Naixements/total població)*1000		Annual	Estadístiques Demogràfiques. Departament d'Estadística i Difusió de Dades Oficina Municipal de Dades Ajuntament de Barcelona	
Taxa mortalitat ‰	(Defuncions/total població)*1000		Annual		
Nombre d'estrangers (valor absolut)	Població empadronada de nacionalitat estrangera				
% estrangers	Població nacionalitat estrangera/total població				
Principals nacionalitats	Tres nacionalitats més nombroses				
Nombre de domicilis	Domicilis amb persones empadronades		Annual	Lectura Padró Municipal d'Habitants. Departament d'Estadística i Difusió de Dades Oficina Municipal de Dades Ajuntament de Barcelona	
Ocupació mitjana (persones per domicili)	Població/nombre de domicilis				
% domicilis amb un adult	Domicilis amb un adult i un o més menors/total domicilis				

Mesura de govern del Pla de xoc en salut mental de Barcelona

Maig de 2021

1. INTRODUCCIÓ

L'Ajuntament de Barcelona ha abordat de forma prioritària la salut mental i emocional a la ciutat, i per això ha desplegat estratègies de ciutat per tal de propiciar un marc on tingui cabuda la prevenció, la promoció i l'atenció de la salut mental, sota una mirada des dels determinants de la salut. L'atenció a la salut mental és de les menys desenvolupades al sistema de salut públic i sovint ha sigut font d'estigmatització i poca visibilitat. És precisament per això que l'Ajuntament, des que el 2016 va posar en marxa el Pla de salut mental 2016-2022, ha iniciat un procés cap a la consolidació de l'atenció a la salut mental i emocional com un tema prioritari a la ciutat.

L'Ajuntament de Barcelona va aprovar el juliol de 2016 el Pla de salut mental 2016-2022, que va ser el primer pla municipal de salut mental de l'Estat espanyol. El Pla de salut mental tenia l'objectiu d'orientar la salut mental des de la perspectiva d'una ciutat que acompanya les persones per evitar que, en la mesura que sigui possible, tinguin un risc de patiment psicològic i que, quan presenten un problema de salut mental, siguin ben ateses i puguin desenvolupar un projecte de vida inclusu des de la proximitat de la comunitat i comptant amb les famílies que les acompanyen. I, alhora, que aquesta sigui una ciutat compromesa amb la lluita contra l'estigma. Tot això fent-ho des de la informació, la recerca i el rigor de les actuacions, i conjuntament amb els agents implicats a la ciutat.

Aquest Pla va ser construït de manera compartida entre les institucions i les entitats de l'àmbit social i de salut de la ciutat per tal de conèixer, coordinar i augmentar els actius del municipi per a la prevenció i la promoció de la salut mental i atendre millor tant les persones amb malaltia mental com les seves famílies, amb accions en l'àmbit sanitari, social, laboral, educatiu i d'habitatge, entre d'altres.

Aquest pla s'articula mitjançant les grans línies estratègiques següents:

1. Millorar el benestar psicològic de la població i reduir la prevalença de problemes de salut mental, abordant els determinants socials i culturals de la salut mental, amb una perspectiva de cicle de vida i d'equitat i una atenció especial als grups amb més vulnerabilitat.
2. Garantir serveis accessibles, segurs i eficaços per satisfer les necessitats físiques, psicològiques i socioculturals de les persones amb problemes de salut mental i de les seves famílies.
3. Garantir el respecte als drets de les persones amb problemes de salut mental, tot oferint accés a les oportunitats per aconseguir una bona qualitat de vida i lluitant contra l'estigmatització i discriminació a què estan sotmeses les persones amb malalties mentals.
4. Assegurar els mecanismes necessaris per a la bona governança del Pla, per a una comunicació fluïda i efectiva i per a l'establiment de sistemes i xarxes que generin coneixement per a l'acció.

Aquestes línies estratègiques es concreten mitjançant 11 objectius que, desenvolupats, es formulen en 111 línies d'acció concretes, de les quals es defineixen tant l'objecte, l'actuació o actuacions que en formen part, el pressupost que s'hi dedica cada any i l'ens municipal responsable, així com la temporalitat de les accions. Aquesta estructura permet avaluar de manera objectiva el compliment dels objectius inicials, així com controlar l'evolució del pressupost dedicat anualment.

El Pla dota la ciutat per primera vegada d'un marc de referència comú entre els diferents sectors implicats en la millora del benestar psicològic de la població. Es desplega en diferents fases al llarg del temps i inclou una avaluació periòdica a fi de realitzar els ajustos necessaris per aconseguir l'èxit en la seva implantació. Així, a principi del 2019 s'havia iniciat el funcionament del 94% de les 111 accions en què es desplega, i la previsió inclou el fet de completar l'extensió territorial de les accions, així com desenvolupar altres projectes específics.

En un context com l'actual, de crisi de salut mental derivada de la situació de COVID-19, com a Ajuntament és molt important que sapiguem acompanyar bé aquest moment, revisant i donant eines per al benestar emocional; en definitiva, proporcionar eines per tal que la població sigui molt més resilient i pugui generar estratègies que li generin benestar emocional

Aquesta emergència sanitària va provocar i està provocant una situació de confinament i de restriccions que van abocar a un sentiment generalitzat d'incertesa i pèrdua (de persones estimades, de la feina i del contacte amb l'entorn proper), així com dificultats associades a l'escolarització i a la conciliació familiar que estan tenint un fort impacte en la salut mental de la població general i també en les persones que ja prèviament patien trastorns mentals.

Per tot això, com a Ajuntament hem continuat amb el compromís i voluntat que ens va moure l'any 2016 a fer el primer Pla de salut mental de Barcelona. La salut mental ha de ser considerada una salut de primera i ha de poder abordar-se des de la prevenció i abordar-la sense por ni estigma. L'aproximació comunitària ha estat i és cabdal per al desplegament de l'estratègia, així com el reforç de les xarxes de salut mental existents a la ciutat. Tenim, per tant, la voluntat de continuar consolidant la xarxa, l'abordatge i la manera de treballar la salut mental i emocional a la ciutat, que de ben segur contribuirà a generar un model específic exportable a altres territoris.

Tot seguit es presenta doncs un **balanç del Pla de xoc, així com un nou abordatge de continuïtat del Pla de xoc per als propers 2 anys**. Per fer aquest abordatge s'ha comptat amb la participació de les entitats, serveis i organitzacions amb presència tant a les 10 taules de salut mental de districte com a la Taula de Salut Mental de Barcelona. En total hem rebut més de 143 qüestionaris que han estat el nucli que ha permès articular la Mesura de govern.

2. EL CONTEXT DE CRISI DE SALUT MENTAL I EMOCIONAL A BARCELONA

La pandèmia ha tingut un impacte en la salut mental i emocional, i ja hi comencen haver les primeres evidències sobre l'abast d'aquest impacte. A continuació es presenten algunes dades de context provinents d'anàlisis científiques i fonts d'informació diferents.

2.1. El cost emocional de la pandèmia per la COVID

En la línia d'aquest augment del patiment emocional de manera generalitzada a la població, una enquesta del Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS, 2021) a una base de 3.300 persones majors d'edat va administrar entrevistes sobre salut mental en el context de la pandèmia. Es van detectar alts nivells de por al contagi o mort d'algun familiar, problemes per dormir, por a sortir i a relacionar-se i més preocupació per la salut física i mental. Aquesta enquesta també va concloure que:

Destacat

- **6 de cada 10 persones enquestades han tingut símptomes de depressió i ansietat** (en diferents graus), que han afectat especialment els més joves i les dones.
- Entre aquells que van dir que durant la pandèmia **s'havien sentit angoixats i preocupats** els grups d'edat majoritaris eren: 18-24 anys (33,7%), 24-34 (32,3%) i 35-44 (30,4%).
- Segons el mateix qüestionari, **un 6,4% de les persones entrevistades havien realitzat una consulta de tipus psicològic o psiquiàtric** per trastorns depressius i ansietat, i a **un 5,8% se li havien prescrit psicofàrmacs**.

De manera similar, l'enquesta a la Joventut de Barcelona 2020¹, realitzada des del Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona, va detectar que prop de la meitat de les persones joves entrevistades declaren que la situació derivada de la COVID-19 i el confinament els ha afectat emocionalment, i **el 60% de joves creuen que l'impacte de la COVID-19 els afectarà de manera negativa o molt negativa**.

Aquesta percepció individual es correlaciona amb la visió de les famílies i l'entorn d'aquestes persones joves: una anàlisi de la Universitat Miguel Hernández (Orgilés, Morales, Devecchio, Mazzeschi i Espada, 2020) amb enquestes a famílies a nivell estatal, assenyala que un **85,7% de les famílies van detectar canvis d'actitud i d'estats emocionals en infants i joves**.

¹ Disponible a: https://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/arxius-documents/enquesta_joventut_impacte_covid19-barcelona-2020.pdf

» *Increment de trastorns de la conducta alimentària*

Segons dades facilitades pel Consorci Sanitari de Barcelona, els trastorns de la conducta alimentària (TCA) també s'han vist incrementats l'any 2020, tant en el nombre de consultes externes com, especialment, en el cas dels ingressos a la Unitat d'aguts i a l'Hospital de dia, com es pot veure a la taula següent:

Taula 1. Dades d'atenció de salut als trastorns de la conducta alimentària

	2019 (n)	2020 (n)	Increment
Ingressos Unitat d'aguts	65	99	52,3%
Ingressos Hospital de dia	77	108	40,3%
Consultes externes	73	79	8,2%

Font: Consorci Sanitari de Barcelona.

» *Accés als recursos de salut*

Adicionalment, les restriccions de mobilitat i d'accés als serveis sanitaris van dificultar l'accés als recursos de salut, ja que es va d'haver suspendre pràcticament tota l'activitat sanitària programada i part de la urgent, amb el conseqüent impacte psicològic i en la salut mental i física de la població general (Alzueta, Perrin, Baker *et al.*, 2020; Cénat, Blais-Rochette, Kokou-Kpolou *et al.*, 2021; Organització Mundial de la Salut, 2020; Servei Català de la Salut, 2021). Tant durant el confinament com posteriorment, les dificultats d'accés a l'atenció primària van endarrerir els diagnòstics i la detecció de nous casos, fet que va provocar processos de recuperació més lents, així com l'aparició de nous símptomes o l'agreujament de les simptomatologies prèvies.

Destacat

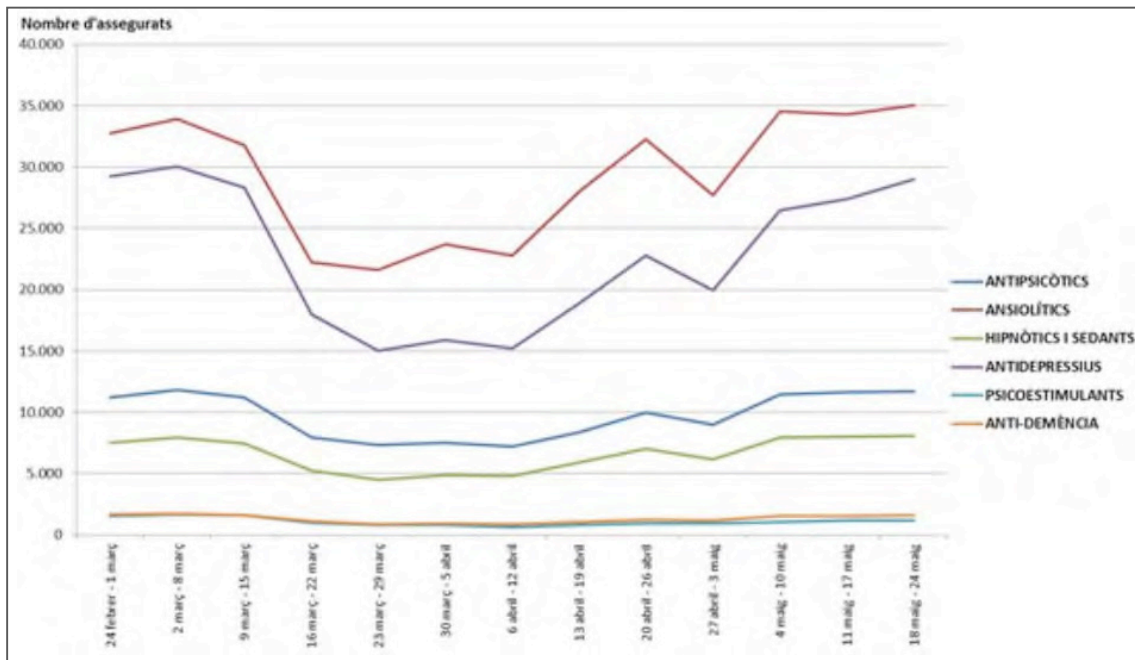
→ **Segons el Servei Català de la Salut (2021) els trastorns d'ansietat van arribar a ser el 2,3% dels motius d'urgència.**

De la mateixa manera que a l'inici de la pandèmia l'activitat assistencial va disminuir a la xarxa sanitària de manera substancial, en general també va disminuir el nombre de medicaments prescrits i dispensats, però pel que fa a la prescripció de psicofàrmacs, aquesta disminució va ser menor.

» *Increment en la prescripció de psicofàrmacs*

Un altre dels elements a destacar és el consum de psicofàrmacs en època de COVID-19. Com es pot veure a la figura 1, els psicofàrmacs que més van incrementar el seu consum durant el període de gener a juny de 2020 van ser els ansiolítics i els antidepressius.

Figura 1. Prescripció de gener a juny de 2020, segons el tipus de psicofàrmac.

Font: Àrea del Medicament, Servei Català de la Salut (2021).

» *Accés a la utilització de la xarxa de salut pública de salut mental*

Aquest empitjorament generalitzat de la salut mental va anar acompanyat, a causa de les circumstàncies de restriccions en la mobilitat, d'un pitjor accés a la xarxa de salut pública, que per altra banda estava saturada amb l'elevat nombre de persones afectades per la COVID-19 i per la gravetat dels seus símptomes.

Quant a les visites a l'atenció primària de salut mental a Catalunya, l'informe del Servei Català de la Salut (2020) assenyala que en els centres de salut mental per a adults (CSMA), en el període del 16 de març al 30 de juny de 2019 es van fer 11.599 primeres visites, mentre que en el mateix període de l'any 2020 han estat 6.931 visites. En el cas dels centres de salut mental infantil i juvenil (CSMIJ), l'any 2019 les primeres visites van ser 5.284 i el 2020 han estat 3.244, amb una disminució del nombre de primeres visites del 38,61%.

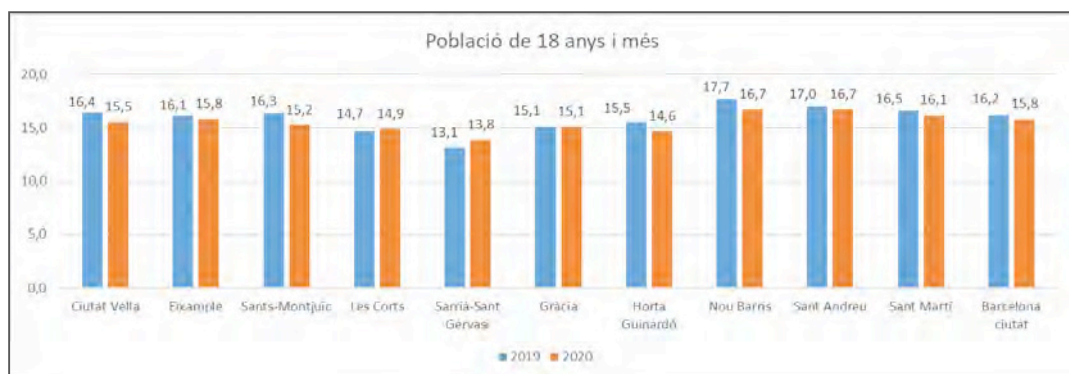
Figura 2. Nombre de visites a CSMA i CSMIJ entre el 16 de març i el 30 de juny.

Font: Servei Català de la Salut (2020).

De fet, aquesta dificultat en l'accés al sistema públic de salut mental es pot constatar en tot el territori de Barcelona. La gràfica següent mostra la població més gran de 18 anys atesa a l'atenció primària de salut amb diagnòstic de salut mental en comparativa 2019-2020:

Figura 3. Població atesa respecte a la població de referència (%).

Font: Consorci Sanitari de Barcelona.

Destacat

- Tant en el cas dels CSMA com dels CSMIJ, la patologia que més va augmentar al llarg de l'any 2020 va ser el trastorn d'ansietat (2,41% i 2,07%, respectivament).
- En els CSMIJ va destacar també l'augment del trastorn de la conducta alimentària (TCA), amb un 1,57% (Servei Català de la Salut, 2021).
- De manera similar, les dades d'atenció del Servei d'Emergències Mèdiques (SEM) també mostren un increment molt significatiu de les atencions per raons de trastorn d'ansietat l'any 2020. Mentre que el nombre de demandes del 2019 van ser 1.242, al 2020 es va realitzar un total de 4.969 demandes.

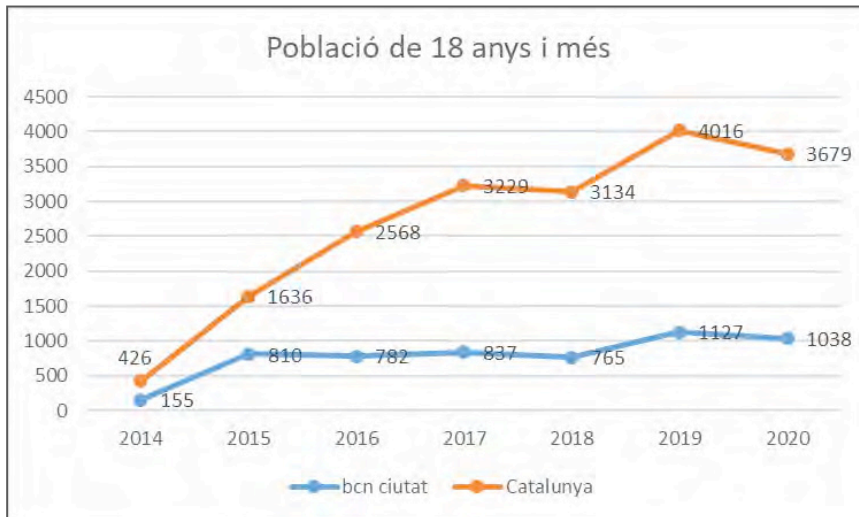
2.2. Una mirada sobre el suïcidi

En aquest apartat s'avancen breument dades al voltant de la realitat del suïcidi.

En relació amb el Codi Risc Suïcidi (CRS), aquest consisteix en un registre que s'inicia als serveis d'urgències del sistema públic de salut quan algú ingressa per una temptativa de suïcidi, amb l'objectiu de fer-ne el seguiment corresponent i evitar que es repeteixi l'intent.

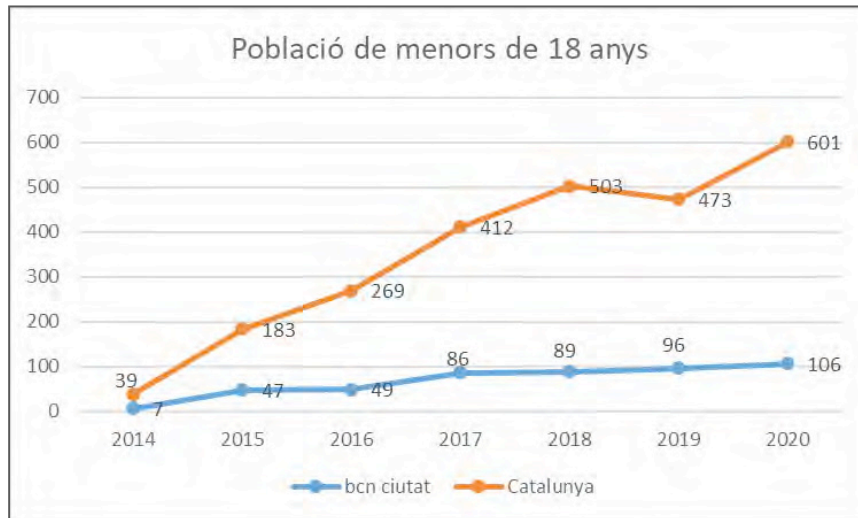
En el cas de les persones majors d'edat, el nombre de temptatives a Catalunya s'ha mantingut estable, tendint al decreixement, l'any 2020 en comparació amb els anys anteriors. **Però cal assenyalar l'increment significatiu en el nombre de temptatives a Catalunya en la població menor de 18 anys d'edat**, com es pot veure en les gràfiques següents:

Figura 4. Temptatives de suïcidi en població major d'edat (18 anys i més) entre 2014 i 2020.

Font: Consorci Sanitari de Barcelona.

Figura 5. Temptatives de suïcidi en menors de 18 anys entre 2014 i 2020.

Font: Consorci Sanitari de Barcelona.

Quant a l'índex de mortalitat per suïcidis, les dades de l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) respecte de la ciutat en el període 2008-2020 (dades provisionals a data d'abril de 2021) **indiquen que:**

Destacat

- **L'any 2020 es van produir 112 morts per causa de suïcidi, fet que no mostra una gran variació respecte de l'evolució d'anys anteriors.**
- Les majors taxes de mortalitat per suïcidi s'observen en el grup d'edat de persones de 60 i més anys, seguit de les persones entre 30 i 59 anys.

Aquestes dades no presenten diferències respecte de les xifres d'anys anteriors.

De fet, la literatura recent (Kahil *et al.*, 2021; Pinto, Soares, Silva, Curral i Coelho, 2020) apunta que, si bé fins al moment les taxes de suïcidi s'han mantingut dintre de les tendències passades, un cop hagi passat la primera fase de crisi sanitària i estiguem davant de les conseqüències econòmiques i socials que quedaran, tant el patiment emocional associat a les conseqüències de la pandèmia es mantindrà o augmentarà, alhora que hi ha un risc significatiu d'augment en les temptatives i en les morts per causa de suïcidi, especialment entre professionals sanitaris, adolescents i persones que han superat la COVID-19, tinguin o no seqüeles de la malaltia. Altres estudis (Reger, Stanley i Joiner, 2020; Sher, 2021) assenyalen que les conseqüències de l'aïllament social, la por associada a la pandèmia, la incertesa econòmica, les dificultats per accedir al tractament de salut mental i l'augment del nivell d'ansietat i estrès i l'elevat nombre de persones infectades i mortes, a més de les pèrdues de treball i incertesa pel futur, són factors que poden augmentar el risc de suïcidi. Dintre d'aquesta consideració, s'ha de tenir en compte que els i les professionals de l'àmbit sanitari s'inclouen en un grup d'especial vulnerabilitat.

3. BALANÇ DEL PLA DE XOC EN SALUT MENTAL 2020

3.1. Mesures de xoc desplegades amb el decret d'alarma

Davant de la situació descrita, des de la Direcció d'Envel·liment i Cures de l'Ajuntament de Barcelona es va reaccionar de manera immediata i es van habilitar de manera urgent un conjunt de dispositius telefònics adreçats a la ciutadania, per donar resposta a les necessitats d'acompanyament i suport emocional de la població en unes circumstàncies de confinament domiciliari sense precedents.

En aquesta situació sobrevinguda es va decidir reforçar alguns serveis telefònics de suport ja existents o activar-ne de nous, per tal de donar resposta a les primeres necessitats generades per la pandèmia i el confinament:

- Habilitació d'un telèfon de suport psicològic al llarg de tot el període de confinament i desescalada per a tota la ciutadania, en col·laboració amb el Col·legi de Psicologia de Catalunya.
- Reforç extraordinari del dispositiu durant el confinament del Telèfon de l'Esperança per a l'escolta de persones amb malestar emocional i/o soledat, 24 hores/365 dies.
- Impuls al telèfon de suport psicològic adreçat a professionals autònoms, treballadors/res i les seves famílies, en conveni amb PIMEC i Fundació Salut i Persona.
- Habilitació d'un nou telèfon de suport psicològic adreçat a treballadores de la llar, a través de la Fundació Salut i Persona.
- Suport al servei d'atenció psicològica per a professionals de la salut, social i educatiu, amb la Fundació Galatea de l'Associació de Col·legis de Metges de Catalunya.

També es van elaborar pautes de recomanacions bàsiques de suport per tal d'oferir eines d'autocura i resiliència a la població per afrontar la situació emocional generada, que es van recollir en una guia amb tots els recursos de suport emocional existents en aquell moment adreçats a la ciutadania. Aquesta guia es va penjar al web "Barcelona des

de Casa" de l'Ajuntament de Barcelona, creat específicament per a la pandèmia i el confinament.

Paral·lelament a la posada en marxa dels dispositius telefònics d'emergència per a la població, es van articular tots els mecanismes de què disposa el Pla de salut mental de Barcelona per analitzar i fer un diagnòstic de situació respecte de les noves necessitats i impactes sobre la salut del confinament i marcar orientacions i mesures per abordar les necessitats de benestar emocional de la ciutadania.

Per afrontar aquest repte es van fer anàlisis dels continguts de les trucades als telèfons d'escolta i suport psicològic; es van realitzar entrevistes a professionals de referència de l'àmbit de la salut mental de la ciutat; es va enviar un qüestionari a les taules de salut mental dels districtes que les tenien activades en aquell moment perquè els seus membres, des de la seva posició professional, poguessin compartir la seva experiència i perspectiva; es van recollir diverses aportacions i diagnòstics de la Taula de Salut Mental de ciutat, la Xarxa de Centres Oberts, la Xarxa de Suport a les Famílies Cuidadores i la Xarxa Accessibilitat i Vida Independent; i, per últim, es va realitzar una anàlisi de la literatura científica i de les dades i informes, tant nacionals com internacionals, que hi havia disponibles en aquell moment.

3.2. Definició del 1r Pla de xoc de salut mental

Amb tota la informació recollida, que va incloure el buidatge de prop de 90 qüestionaris emplenats dels membres de les taules de salut mental dels districtes, les entrevistes a professionals, l'estudi de la literatura, etc., es van formular unes conclusions compartides i es va arribar al següent diagnòstic dels problemes i necessitats de la població de Barcelona davant d'aquesta crisi sense precedents.

Es van identificar sentiments generalitzats de dol per la mort de familiars i persones properes, la demanda de pautes per comunicar la notícia de la mort als infants i/o gent gran i la necessitat de fer ventilació emocional i compartir sentiments. També es va observar la transició d'un estat de xoc (incredulitat,

desorientació, desconcert) a un estat de preocupació, ansietat i por, tant pel futur com per les implicacions presents que comporta la crisi. A mesura que augmentava el temps de confinament apareixien conductes disfuncionals, com ara l'increment en el consum d'alcohol, de tabac o problemes de parella.

També es van posar de manifest les dificultats de les persones professionals i dels equips per poder realitzar les seves intervencions i la necessitat de transformar-se per poder adaptar-se als condicionants que la situació actual imposa en el seguiment i intervenció.

Les famílies que conviuen amb infants o adolescents van reportar situacions de dificultats en la convivència durant el confinament, problemes per dormir, problemes disruptius en joves i necessitat de pautes de comportament per part de les famílies.

Per la tipologia i simptomatologia de la COVID-19, es van veure afectades especialment les persones grans, que van patir un pitjor decurs de la malaltia i uns índexs de mortalitat més alts. A més, es van veure molt afectades per les limitacions del confinament i la manca de rutines. Per aquestes raons, també les persones que cuidaven les persones grans van patir especialment aquestes pitjors conseqüències, en no poder sortir al carrer i per tenir més necessitats de cura físiques.

També es va constatar la vulnerabilitat social, emocional i de salut que van anar en augment des de l'inici de la pandèmia i que van afectar especialment les famílies que ja provenien de situacions vulnerables: malestar emocional, incertesa sobre com afrontar la situació de la nova realitat, episodis depressius, pors, dols no elaborats, pèrdua de familiars, d'amistats o de feines, i com aquestes dificultats podien esdevenir un obstacle en el desenvolupament dels infants i joves, en les dinàmiques familiars i en la vida quotidiana.

Quant a la salut laboral, tant les entitats com les persones entrevistades van assenyalar la incertesa laboral com la seva principal preocupació. Es temia que en un escenari de crisi econòmica i altes taxes d'atur els grups de població més vulnerables fossin exclosos del mercat laboral.

En persones amb un trastorn mental previ es va observar un augment de la simptomatologia i del consum d'alcohol, una desorganització i retrocés del procés de recuperació i un augment de les tensions familiars.

3.3. Objectius del Pla de xoc en salut mental

A partir d'aquest diagnòstic de la situació existent a la ciutat de Barcelona es va realitzar una proposta global, articulada en torn a un pla de xoc de salut mental que identificava els objectius i mesures que, amb caràcter immediat, s'havien d'abordar a la ciutat. Aquest pla va ser presentat i aprovat per la taula de Barcelona el dia 22 de maig de 2020.

El Pla de xoc orienta l'acció en torn al objectius següents:

1. Més persones que saben com protegir la seva salut mental durant la crisi i, sobretot, més persones preparades per afrontar les adversitats.
2. Més capacitat de detectar, acompanyar i, si cal, orientar els serveis de suport, les persones que pateixen els problemes i malestars psíquics més comuns. També en condicions de distanciament.

3. Un suport específic als grups i col·lectius que estan patint especialment l'impacte de la crisi de la COVID-19.
4. Més serveis per a la prevenció i atenció a la conducta suïcida: nous canals (telèfons), més suports i formació específica a persones dels serveis quotidians que es relacionen amb col·lectius de risc.
5. Més suport a les persones que han patit la pèrdua de persones estimades: acompanyament al dol.
6. Més capacitat d'organització per anticipar i donar resposta a l'impacte de la COVID-19.

Aquest pla s'orientava de manera prioritària **als col·lectius següents**:

- professionals en la primera línia d'atenció a la ciutadania: serveis de salut, atenció social i altres serveis essencials
- persones amb problemes previs de salut mental
- persones que estan afrontant la pèrdua de persones estimades
- persones que estan afrontant situacions d'extrema sobrecàrrega en la cura de familiars malalts i/o dependents o persones amb discapacitat
- persones grans i persones amb malalties cròniques, que a més es preveu que siguin col·lectius de risc que hauran de viure situacions molt perllongades de distanciament
- infants i adolescents, especialment si han viscut situacions de gran vulnerabilitat i patiment

Destacat

- Amb la finalitat de fer possible aquest Pla, l'Ajuntament de Barcelona va destinar un **pressupost extraordinari d'1.500.000 euros** per tal d'esmortir els efectes a curt termini que la crisi de la COVID-19 comporta per a la salut mental de la ciutadania.
- El pressupost extraordinari forma part del FONS COVID-19 acordat al Ple Municipal i dotat en 90 milions d'euros per fer front a la recuperació de la ciutat.

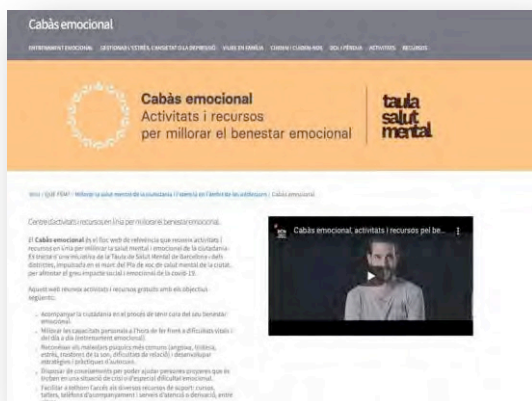
3.4. Accions que van conformar el Pla de xoc en salut mental

A continuació es descriuen les accions que el van conformar i que es van portar a terme, en relació amb els sis objectius plantejats prèviament:

1. Més persones que saben com protegir la seva salut mental durant la crisi i persones més ben preparades per afrontar les dificultats

» Cabàs emocional

Entre les accions necessàries per reforçar la resiliència de la població de Barcelona es contempla oferir activitats formatives i divulgatives per a la promoció de la salut mental adreçades a professionals i a la ciutadania. Amb aquesta finalitat, l'agost de 2020 es va crear el **CABÀS emocional**, un centre per a promoure aprenentatges, recursos i activitats de suport a la salut mental i el benestar emocional des de l'entorn digital.

A través d'un web de referència (<https://ajuntament.barcelona.cat/sanitatissalut/ca/canal/cabas-emocional>) es pot accedir a una programació d'activitats en línia (activitats formatives, així com recursos digitals) que organitzen les entitats i organitzacions de la ciutat. A partir del projecte del CABÀS emocional s'està donant impuls a la creació d'actius en línia, i iniciatives d'acompanyament i suport compatibles amb les mesures de distanciament: impuls a grups

d'ajuda mútua, grups de suport o altres iniciatives grupals en format de videotrucada.

En data 1 de maig, des del CABÀS emocional s'ha pogut accedir a 100 activitats formatives i d'aprenentatge (que inclouen seminaris web, xerrades, conferències, tallers, formacions, taules rodones, grups de suport i activitats grupals puntuals) i a 91 recursos formatius de diferent naturalesa i forma (vídeos, publicacions i webs, entre altres). Fins al moment hi ha hagut 43 entitats i organitzacions que han fet aportacions al fons de recursos del CABÀS emocional.

Destacat

100 activitats formatives

91 recursos formatius

43 entitats i organitzacions participants

28.633 visites

Entre les situacions que es poden abordar amb els continguts hi ha el dol i la pèrdua de persones estimades, situacions de sobrecàrrega per la cura i/o la convivència continuada amb persones malaltes o dependents, així com eines per a pares i mares d'infants o adolescents.

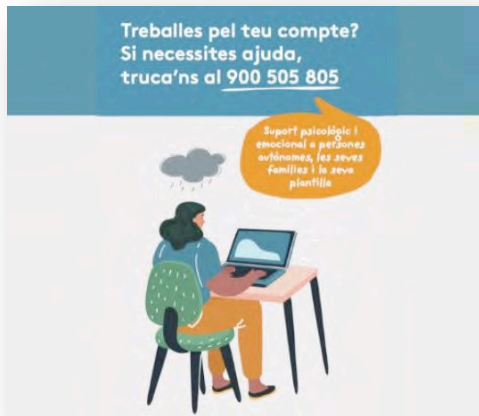
A un nivell més promocional a banda del portal d'Internet, s'ha promogut l'elaboració i difusió de missatges i recomanacions, com ara la guia de recursos de suport emocional *Serveis i recursos per cuidar la salut mental i emocional* i la guia de recursos de suport emocional adreçada a professionals. També s'ha fet un recull exhaustiu dels recursos en salut mental organitzats des de l'Ajuntament per a la població general, així com reculls específics dirigits a poblacions concretes com ara la comunitat educativa, la salut laboral, professionals i persones usuàries dels serveis socials.

2. Més capacitat de detectar, acompanyar i, si cal, orientar als serveis de suport, les persones que pateixen els problemes i malestars psíquics més comuns. També en condicions de distanciament

» *Dispositius telefònics*

Amb aquesta premissa s'han reforçat els següents dispositius d'escolta i atenció telefònica que ja existien prèviament:

- **Telèfon de l'Esperança** per a l'escolta de persones amb malestar emocional i/o soledat, 24 hores/365 dies. Al llarg del 2020 van atendre un total de 54.846 trucades, el que suposa un increment del 20% respecte de l'any anterior.
- Suport al servei d'atenció psicològica per a **professionals de la salut** (amb la Fundació Galatea).
- Telèfon de suport psicològic adreçat a **professionals autònoms** i les

seves famílies i a treballadores de la llar (amb PiMEC i Fundació Salut i Persona). L'any 2020 van atendre més de 300 trucades entre les dues línies.

També es van crear nous dispositius d'escolta i atenció telefònica, dirigit especialment a les circumstàncies del confinament i les seves seqüeles:

→ **Telèfon de suport psicològic al llarg de tot el període de confinament i desescalada** per a tota la ciutadania, en col·laboració amb el

Col·legi de Psicologia de Catalunya. En total va atendre 4.222 trucades (des de l'inici del funcionament, el 21 de març, i fins al seu tancament, el 21 de setembre de 2020).

- **Telèfon d'atenció a la població escolar i professionals de l'àmbit educatiu i de lleure**, també en col·laboració amb el Col·legi de Psicologia de Catalunya. Aquesta línia es va habilitar durant els mesos d'estiu, fins que es va tornar a l'escolarització normal de l'alumnat. Aquest servei es va reforçar amb la publicació d'una guia d'orientacions per a professionals i famílies, elaborada conjuntament amb l'IMEB i la Direcció d'Infància, Joventut i Gent Gran, com es veurà al punt 3.

Moltes de les actuacions endegades contempnen els aprenentatges sobre com ajudar persones properes que es troben en una situació de crisi o d'especial dificultat emocional. Per exemple, en la programació de l'oferta formativa del CABÀS es contempnen específicament aquests continguts.

Destacat

54.846 trucades al Telèfon de l'Esperança

300 trucades al telèfon per a professionals autònoms i les seves famílies

4.222 trucades al telèfon del Col·legi Psicologia

» *Altres suports*

L'espai "Konsulta'm" és un servei de suport psicològic adreçat a adolescents i joves per detectar i atendre de forma preventiva el patiment psicològic i els problemes de salut mental del jovent. També ofereix assessorament als professionals que treballen amb grups d'adolescents o de joves. El servei obre una tarda a la setmana en un casal o un espai de proximitat, amb activitats juvenils i atén adolescents i joves, d'entre 12 i 22 anys, que necessiten una resposta especialitzada, àgil i immediata. S'hi pot accedir sense derivació ni cita prèvia. Aquest servei inclou un vessant d'assessorament i formació adreçada als equips de professionals o al voluntariat, també gratuït i de fàcil accés, dirigit a professionals en contacte amb joves (en l'àmbit educatiu, social o de lleure).

També s'està treballant en la conceptualització i posada en marxa d'un programa de capacitació en primers auxilis en salut mental adreçat a la població general i especialment a les persones més actives en les xarxes de suport formal i informal, per tal de millorar la seva capacitat de donar suport i acompanyar i detectar situacions que requereixen suport professional.

3. Un suport específic als grups i col·lectius que estan patint especialment l'impacte de la crisi de la COVID-19. Infants, joves i adolescents

» *Centres oberts*

Amb l'objectiu d'oferir suport a un col·lectiu tan específicament colpit per les conseqüències restrictives de la pandèmia es va reforçar l'atenció a la salut i el benestar emocional en programes socioeducatius, de lleure o socials: conjuntament amb el Departament d'Atenció Social a la Família i la Infància i la xarxa dels 28 centres oberts de Barcelona es va reforçar la plantilla de professionals que atenen una població jove que ja provenia d'una situació socioeconòmica vulnerable.

Es va decidir configurar equips volants de suport, formats per professionals de la psicologia i la mediació social, als **28 Centres Oberts de Barcelona** per a la detecció i intervenció amb infants, famílies i professionals que presenten malestar psicològic derivat de la crisi de la COVID-19. Des del seu inici fins al setembre del 2020 es van atendre.

Destacat

300 persones ateses als Centres Oberts (infants, adolescents, pares i/o mares i professionals)

445 persones van participar als tallers psicoeducatius (37 professionals i 408 infants i famílies).

» Programa específic per al lleure d'estiu 2020

Com s'ha vist anteriorment, es va incloure un reforç durant la campanya de vacances d'estiu per tal d'oferir suport psicològic tant a joves que acudien als casals d'estiu com a professionals en contacte amb aquesta població, per tal de detectar, acompanyar i saber orientar signes de malestar psicològic i emocional d'infants i joves. Aquest reforç va incloure l'habilitació d'un telèfon de suport psicològic a disposició del personal educador, monitors i monitores, nens, nenes i adolescents i les seves famílies

Aquestes accions van quedar recollides al pla d'estiu extraordinari per a infants, adolescents i joves "100% Estiu", que es va elaborar conjuntament amb l'IMEB, la Direcció d'Infància, Joventut i Gent Gran i el Col·legi de Psicologia de Catalunya, i dintre del qual es va publicar i difondre la guia *Recomanacions i recursos per a la gestió i acompanyament emocional de la infància i l'adolescència en espais educatius i de lleure*, adreçada al personal educador, monitors i monitores de les activitats de lleure i esportives de l'estiu, juntament amb un seguit de vídeos i de la infografia "Com acompanyar emocionalment en el lleure?"

» Konsulta'm

També es va reforçar el servei Konsulta'm i es va adequar el tipus d'atenció realitzada a la situació de confinament i interacció social restringida. Respecte de l'atenció presencial habitual, es va passar a una atenció telefònica i en línia durant l'etapa de confinament.

A més d'adequar el tipus d'atenció oferta a les necessitats sobrevingudes per les restriccions, també s'ha donat un impuls a la implantació del servei del Konsulta'm a tot el territori de la ciutat. Entre 2020 i 2021 s'ha finalitzat aquesta ampliació, i la xarxa de punts d'atenció actualment queda integrada per 11 punts en diferents equipaments de tota la ciutat de Barcelona. Els motius principals de consulta han estat el malestar psicològic i les dificultats relacionals com a conseqüència de les restriccions en la mobilitat i en la sociabilitat. Les principals dades són:

PUNTS D'ATENCIÓ:

Barri	Equipament	Horari	Contacte
Ciutat Vella	CASAL DE Joves PALAU ALÓS	C. Sant Pere Més Baix, 55	Horari: dijous, de 16.30 a 20.30 hores Telèfon: 600 460 754 konsultam_CV@parcidesalutmar.cat
	ESPAI LA FORADADA - CENTRE CÍVIC TRINITAT VELLA	C. de la Foradada, 36	Horari: dimecres de 15.30 a 19.30 hores Telèfon: 622 598 696 konsultamsantandre@fcb.org
Nou Barris	CENTRE CÍVIC ZONA NORD	C. Vallcibera, 14	Horari: dimecres, de 16.00 a 20.00 hores Telèfon: 686 791 271 konsultam@ccn9b.com
	ESPAI QUÍMICA Joves	C. Química, 8	Horari: dimecres, de 15.00 a 19.00 hores Telèfon: 660 700 241 konsultam@hsperelaverg.org
Sants-Montjuïc	CENTRE CÍVIC EL SORTIDOR	Pi del Sortidor, 12	Horari: dimecres, de 15.00 a 19.00 hores Telèfon: 627 323 789 konsultam@hsperelaverg.org
	ESPAI JOVE CASA SAGNIER	C. Bruel, 51	Horari: dijous, de 15.30 a 19.30 hores Telèfon: 672 542 073 konsultam@chmcorts.com
Sant Martí	CASAL DE BARRI LA LLACUNA	C. Bolnys, 49	Horari: 1r, 3r i 5è dimecres de mes de 16.00 a 20.00 hores Telèfon: 600 460 754 konsultam_SM@parcidesalutmar.cat
	CASAL DE BARRI VERNEDA	C. Santander, 6	Horari: 2n i 4t dimecres de mes de 16.00 a 20.00 hores Telèfon: 600 460 754 konsultam_SM@parcidesalutmar.cat
Sarrià-Sant Gervasi / Les Corts	ESPAI JOVE CASA SAGNIER	C. Bruel, 51	Horari: dijous, de 15.30 a 19.30 hores Telèfon: 672 542 073 konsultam@chmcorts.com
	Horta-Guinardó	CASAL DE Joves GIRAPELLS	C. de Tisodor Llorente, 20
Gràcia	CENTRE CÍVIC LA SEDETA	C. Sedeta, 321	Horari: dijous, de 15.30 a 19.30 hores Telèfon: 672 746 881 konsultamgracia@fcb.org
	Eixample	EDIFICI TRANSFORMADORS	C. d'Ausiàs Marc, 60

Destacat

11 punts d'atenció Konsulta'm (5 punts nous oberts des de 2020)

835 atencions fetes durant el 2020 (joves i professionals)

Malestar psicològic i dificultats relacionals són les consultes més freqüents

» Serveis per a adolescents, joves i les seves famílies

Quant a l'adequació d'altres serveis a adolescents, joves i les seves famílies, també es va adequar i reforçar l'atenció del programa Aquí T'Escoltem, que és un servei d'escolta i acompanyament per a joves de 12 a 20 anys d'edat, que proporciona eines i recursos per enfortir les habilitats personals i socials, i fomentar el creixement personal. Al llarg de 2020 van fer 5.556 atencions grupals i 2.165 atencions individuals, cosa que representa un 46% d'increment respecte de les atencions individuals realitzades al llarg de 2019. En total, l'any 2020 es van atendre un total de 4.470 joves als punts d'atenció Aquí T'Escoltem.

Per altra banda, el Centre per a Famílies amb Adolescents és un servei adreçat a les persones que exerceixen el rol parental (pares, mares o tutors/res). Ofereix informació, formació i orientació sobre la funció parental, tot acompanyant i donant suport. Treballa en estreta relació amb Aquí T'Escoltem, i durant el 2020 va realitzar 838 atencions grupals i 1.143 atencions individuals, fet que suposa un increment d'un 91% respecte de les atencions individuals realitzades al llarg de 2019.

» *Altres serveis i programes endegats*

De manera conjunta entre el Pla de barris de l'Ajuntament, l'Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS) i el Consorci d'Educació de Barcelona s'ha desenvolupat una mesura per incloure **l'activitat d'educadors i educadores emocionals en 81 escoles de la ciutat a partir del proper curs**, i posar a disposició de les escoles material pedagògic especialitzat i un punt Konsulta'm de referència.

També de manera conjunta amb l'Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS) i el Consorci d'Educació de Barcelona s'ha realitzat un mapatge dels recursos en salut mental disponibles per a la ciutadania i per a l'àmbit educatiu (alumnat, famílies i docents), per tal de facilitar el coneixement i l'accés als recursos i serveis disponibles.

Un altre suport a l'abast del col·lectiu d'infants, adolescents i joves ha inclòs el fet d'implementar una ampliació de la integració comunitària a joves amb patologia dual (addiccions i problemes de salut mental) referent a tots els CAS, CSMA i CSMIJ de Barcelona. El programa KMK (Kè M'ExpliKes?) és un servei adreçat a joves de 15 a 26 anys amb problemes de salut mental i/o addiccions, i a les seves famílies. Ofereix acompanyament social i emocional per a joves, fomentant-ne la inserció ocupacional i formativa, i l'adopció d'un estil de vida saludable, mitjançant accions individualitzades i grupals (tallers d'activitats artístiques, esports, etc.).

» *Grups de suport emocional*

En relació amb les persones amb una situació socioeconòmica vulnerable, s'han organitzat trobades de **suport emocional per a persones de risc i sobrecàrrega social** vinculades a les oficines de suport a la tramitació d'ajuts de Pla de barris i Barcelona Activa (Xarse). Es tracta d'un servei d'acompanyament a recursos i de suport personalitzat per a la sol·licitud de tràmits administratius per a persones afectades per la crisi de la COVID-19, amb l'objectiu d'apropar i facilitar tots els recursos i serveis disponibles i donar una resposta efectiva i integral a les persones i famílies afectades.

Aquesta xarxa d'oficines inclou punts d'atenció al Besòs-Maresme, Raval, Bon Pastor, Trinitat Nova, La Marina i Zona Nord, i està previst que al llarg del 2021 s'habilitaran d'altres noves ubicacions.

A més dels serveis d'ajuts als tràmits, aquestes oficines ofereixen a les persones usuàries que ho puguin necessitar trobades de suport emocional, a les quals poden acudir de manera setmanal, amb l'objectiu de reduir la tensió i l'esgotament emocional. Aquests grups estan conduïts per professionals amb experiència en teràpia grupal del Col·legi de Psicologia de Catalunya.

Un suport específic als grups i col·lectius que estan patint especialment l'impacte de la crisi del COVID-19. Persones grans

Les persones grans també van patir especialment les conseqüències de la pandèmia: a nivell sanitari, perquè els símptomes han estat especialment greus, arribant a la mort. I perquè el confinament els ha deixat tancats, sense veure familiars o entorn proper, i sense l'accés correcte als recursos sanitaris habituals.

» *Programa de trucades "Vostè Com està?"*

Per aquestes raons, s'ha elaborat el **projecte "Vostè Com està?", adreçat a persones entre 70 i 84 anys**

d'edat que no són usuàries de projectes o serveis municipals (Teleassistència, Vincles, Baixem al Carrer, etc.), que suposen aproximadament unes 70.000 persones a la ciutat de Barcelona. L'objectiu és detectar situacions de soledat no desitjada i patiment en el context de la pandèmia. A través de les trucades també s'informarà de l'oferta municipal per a les persones grans. Per tal de respectar la privacitat, les

70.000 persones reben en primer lloc una trucada automàtica de cribratge per esbrinar si volen que alguna persona els truqui per saber com es troben.

En una primera fase del projecte s'han contactat 2.463 persones, que van respondre que sí que volien rebre trucades personalitzades. D'aquestes, han contestat 2.244 i **s'ha pogut tenir una conversa amb 1.971 persones**, de les quals s'han pogut emplenar 1.806 formularis, cosa que ens permet avançar en el coneixement sobre impactes emocionals (17 preguntes que recullen dades qualitatives). El projecte encara continua en marxa.

L'anàlisi qualitativa d'aquests formularis ha permès observar que:

Destacat

- Un **10%** de les persones que han contestat manifesten sentir-se soles.
- Un **26%** de persones refereix que ha empitjorat el seu estat d'ànim en els últims mesos. Un **7%** de les persones manifesten sentir-se malament.
- Un **16%** de les persones entrevistades refereix haver-se sentit tristes en l'última setmana.
- A un **26%** de les persones entrevistades se'ls ha informat de recursos disponibles a la ciutat.
- De les persones entrevistades, fins al moment se n'han derivat **90** a serveis especialitzats de suport psicològic.

» *Vincles i teleassistència*

D'altra banda, el servei Vincles té per objectiu reforçar les relacions socials de les persones grans que se senten soles i millorar-ne el benestar a través de la tecnologia i el suport d'equips de dinamització social. Un total de 2.800 persones estan vinculades a aquest servei. Durant la pandèmia ha activat un canal específic amb psicòlegs de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) per abordar el benestar emocional.

El servei de teleassistència s'ha reforçat durant aquest període, de manera que:

Destacat

Durant l'any 2020 ha atès gairebé 103.000 persones, i està instal·lat a la llar del 78,5% de les persones de més de 80 anys que viuen soles a Barcelona.

A més, el servei s'ha mantingut en funcionament de forma ininterrompuda durant tota la pandèmia, inclosos els mesos durs de confinament, proporcionant informació, assessorament i tranquil·litat a les persones usuàries.

La campanya específica per mirar d'ampliar el nombre de persones usuàries va suposar l'enviament de locucions a les prop de 20.000 persones de més de 75 anys que viuen soles a la ciutat, d'uns 37.000 missatges de telèfon mòbil i d'unes 60.000 cartes a diferents domicilis. Durant els mesos del confinament, entre març i maig del 2020, el servei va arribar a fer al voltant de 73.000 trucades informatives per difondre els consells de prevenció respecte de la COVID-19 de l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB), a la vegada que va rebre al voltant de 1.000 trucades de persones que ja eren usuàries demanant informació sobre el coronavirus.

4. Un suport específic als grups i col·lectius que estan patint especialment l'impacte de la crisi del COVID-19. Col·lectius de professionals

El sector de professionals de la salut ha patit unes dures conseqüències de la pandèmia, a causa de la seva exposició a la malaltia i ampliació dels horaris de treball, que sovint els ha allunyat de les seves pròpies famílies. Per altra banda, les cuidadores també han hagut de treballar més i en pitjors condicions de les habituals.

Una prioritat ha estat facilitar serveis d'assessorament expert en salut mental a professionals de serveis comunitaris per reforçar la prevenció i detectar precoçment problemes de salut mental i dels col·lectius amb més dificultats de vinculació als serveis de salut mental i intervenir-hi.

En aquest sentit, l'espai "Konsulta'm" s'adreça també a professionals que treballen amb grups d'adolescents o de joves que necessiten assessorament sobre casos o situacions concretes que es poden trobar durant l'exercici de la seva tasca professional diària. L'any 2020 es van atendre 120 consultes de professionals comunitaris/àries i es va donar suport a 147 entitats i organitzacions comunitàries.

S'està portant a terme un suport a entitats i serveis de la salut mental comunitària del territori, mitjançant un suport comunitari i social dels CSMA i CSMIJ als districtes amb més desigualtats socials de salut. L'objectiu és apropar l'atenció en salut mental a les persones dels barris amb més desigualtats i desestigmatitzar les consultes a professionals de la salut mental.

També s'ha donat un suport específic a les entitats de la ciutat que treballen amb persones i famílies cuidadores amb sobrecàrrega de cura, amb projectes específics de suport emocional, com ara Alzheimer, autisme, etc., i a les entitats de treballadores de la llar de la ciutat que fan funcions d'acompanyament i suport emocional.

Quant al suport a la inserció i reinserció laboral, s'ha treballat el suport a projectes clau per a la recuperació, la integració i la vida independent de persones amb trastorn mental, tant en l'accés i el manteniment de la feina com en les relacions socials i el temps de lleure. Dintre del marc del Pla de xoc en salut mental, s'ha donat un impuls extraordinari a la inserció sociolaboral de persones amb problemes de salut mental mitjançant l'aportació de 250.000 euros a la convocatòria de subvencions de Barcelona Activa "Impulsem el que fas": el resultat han estat onze entitat subvencionades.

Així mateix, s'ha impulsat i reforçat el suport a programes d'ajuda mútua, grups d'escolta, de recuperació després de l'aïllament pel confinament, acompanyament a famílies, etc. a través de les entitats en primera persona i entitats de famílies de referència, amb l'aportació afegida de 60.000 euros en el pressupost habitual.

En col·laboració amb el Consell Assessor de Salut Laboral s'ha realitzat un grup de treball de salut mental i empresa, amb l'objectiu de detectar i concretar diverses accions de salut mental aplicables a l'àmbit laboral i les seves necessitats dintre del context de la crisi present.

5. Més serveis per a la prevenció i atenció de la conducta suïcida

La Xarxa per la Prevenció de la Conducta Suïcida es va constituir el dia 11 de març de 2020, per tal de ser un marc de treball que connecti totes les organitzacions de la ciutat amb capacitat d'acció i incidència en la matèria i impulsar una agenda de projectes que es consideren prioritaris.

En formen part la Taula de Salut Mental de Barcelona, l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB), el Pla director de salut mental de Catalunya, el Servei de Prevenció, Extinció d'Incendis i Salvament de l'Ajuntament de Barcelona, la Guàrdia Urbana, el Consorci d'Educació de Barcelona, el 061 CatSalut Respon, el Centre d'Urgències i Emergències Socials de Barcelona (CUESB), el Consorci Sanitari de Barcelona (CSB), el Telèfon de l'Esperança i entitats diverses.

Arran de la pandèmia, l'acció d'aquesta Xarxa es va redirigir per donar resposta a les necessitats que previsiblement hi haurà com a conseqüència de la crisi actual. D'aquesta manera, es va habilitar un telèfon de prevenció de la conducta suïcida, gratuït i disponible les 24 hores del dia, els 365 dies. El número és el 900 92 55 55.

El dispositiu, que s'ha posat en marxa amb la col·laboració de la Fundació Ajuda i Esperança, atén específicament trucades on es presentin ideacions o conductes suïcides, així com aquelles experiències properes.

El protocol d'atenció consisteix a acollir la persona que truca, avaluar el risc en base a les circumstàncies i context personal en aquell moment, i realitzar un acompanyament emocional. En els casos de risc alt i suïcidi en curs, el protocol estableix els passos per contactar i activar els serveis d'emergència corresponents.

Des de l'inici del servei, al mes d'agost, fins al mes d'abril s'han rebut:

Destacat

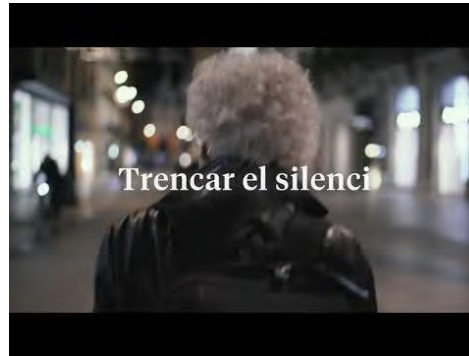
- 1.781 trucades telefòniques, de les quals 40 han estat suïcidis imminents o en curs, que han requerit la intervenció dels serveis d'emergències.
- Tenim constància que com a mínim en **20 casos** hi ha hagut un rescat amb èxit.

A banda de l'habilitació del telèfon de suport específic, s'ha articulat la creació d'un espai de trobada, suport i atenció per a famílies i entorn de persones amb risc de conducta suïcida i supervivents, a l'espai Barcelona Cuida. Aquest espai el dinamitzen les dues associacions expertes que hi ha a la ciutat: l'Associació Catalana per a la Prevenció del Suïcidi (ACPS) i Després del Suïcidi — Associació de Supervivents (DSAS). Aquestes entitats ofereixen, des del juny de 2020, atencions individuals i grupals a persones afectades pel suïcidi de persones properes.

Fins a l'abril de 2021, l'associació ACPS ha atès 70 persones i famílies en risc de suïcidi o en el seu entorn proper, per tal de donar-los eines de com afrontar, acompanyar o derivar aquestes persones amb les eines més adequades. L'entitat DSAS ha atès més de 150 persones supervivents que han perdut algú proper per causa d'una mort per suïcidi. Aquesta pèrdua traumàtica està considerada com un factor de risc de presentar ideacions o temptatives suïcides en el futur.

Ambdues entitats també ofereixen xerrades formatives en prevenció del suïcidi per a diversos col·lectius específics.

Dintre de les accions de la Xarxa de prevenció de la conducta suïcida també s'ha elaborat i difós el vídeo "Trencar el silenci ajuda a prevenir el suïcidi", disponible a <http://www.youtube.com/watch?v=zBswH5d8fA>.

6. Més suport per a les persones que afronten el dol i la pèrdua

La Taula de Salut Mental de Ciutat va obrir l'abril de 2020 una comissió de suport al dol per la pèrdua de persones estimades durant el context de la pandèmia. Aquesta comissió va elaborar i difondre continguts específics (materials, programes, seminaris) tant per a persones adultes com també per a infants i adolescents.

Des de la web del CABÀS emocional s'està programant una oferta específica d'activitats i recursos per facilitar els aprenentatges sobre com afrontar el procés de dol i també per acompanyar persones properes en aquest procés. Actualment des de la web del CABÀS es pot accedir a diferents materials d'interès i en diferents formats.

Aquesta oferta s'ha generat amb la col·laboració de diferents organitzacions expertes de la ciutat.

També s'estan preparant activitats i recursos específics adreçats a infants, adolescents i joves, conjuntament amb el Departament de Joventut.

» Grups de suport al dol

S'han habilitat intervencions grupals d'atenció al dol, compatibles també en condicions de distanciament: en col·laboració amb el COPC, la Fundació Hospital de la Mercè i el Consorci de Biblioteques s'està impulsant la iniciativa "T'acompanyem en el sentiment" que consisteix en l'oferta a la ciutadania de grups de suport al dol a tres biblioteques de referència de Barcelona. És un programa de deu sessions en grup de dues hores de durada en la qual es tracten i es comparteixen l'experiència del dol i la pèrdua d'una persona estimada. S'està preparant l'avaluació del programa pilot i la seva extensió al conjunt de la ciutat mitjançant la incorporació de noves biblioteques, i l'impuls a noves activitats de suport al gener de 2021.

Fins al moment de redacció d'aquest document s'han realitzant o s'estan portant a terme un total de 12 grups, i s'està treballant en la preparació de 6 nous grups entre maig i juliol. En cada grup pot participar un nombre màxim de 5 persones, ja

que les restriccions actuals limiten les reunions a un màxim de 6 persones (una ha de ser la persona que acompanya el grup). Es tracta d'un recurs que ha tingut molt bona acollida i normalment hi ha llista d'espera. Per aquesta raó, i per motius de necessitats de la ciutadania, està previst que hi hagi una oferta activa de grups fins a final de l'any 2021.

» *Accions de comunicació i sensibilització*

Respecte de tasques de comunicació i sensibilització, es va publicar el document *Orientacions als mitjans de comunicació per parlar de les morts, el dol i la pèrdua en temps de COVID-19*, en col·laboració amb el Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya i el Col·legi de Periodistes. També s'ha dissenyat una campanya de difusió (de cartells, vídeos i *flyers*) per distribuir en paper, en xarxes socials i en diverses ubicacions i equipaments de la ciutat, com ara el metro.

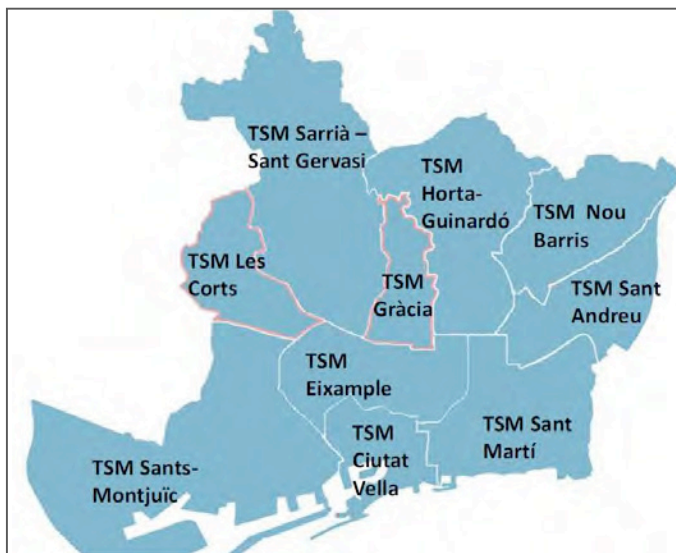
7. Més capacitats d'organització col·lectiva

El Pla de xoc en salut mental ha suposat l'impuls i seguiment col·laboratiu a través de les taules de salut mental que, a més de participar en el diagnòstic, han participat en el desplegament de diferents projectes i posteriorment, durant el període de confinament, han elaborat el document *Lliçons apreses en l'atenció de salut mental* (Causa, Estrada i Mundet, 2020).

Dintre d'aquest context també s'ha reforçat l'activació de les taules de salut mental dels districtes que encara no les havien iniciat, de manera que en data abril de 2021 s'ha acabat de completar el mapa territorial de salut mental i s'ha passat de nou taules en actiu a un total de 10, una per a cada districte de la ciutat. Tots els districtes compten amb les seves taules de salut mental actives.

Figura 6. Taules de salut mental actives per a tots els districtes de Barcelona en data maig de 2021.

D'una manera similar, i també dintre de les accions del Pla de xoc en salut mental de Barcelona, s'ha reforçat l'obertura dels punts d'atenció Konsulta'm que faltaven, de manera que finalment s'ha articulat la presència del Konsulta'm en tot el territori de la ciutat.

Figura 7. Distribució dels punts d'atenció Konsulta'm disponibles a tot el territori de Barcelona al 2021.

Per tal de millorar l'organització col·lectiva a nivell de ciutat, s'ha impulsat un pla de comunicació i una campanya en xarxes socials i mitjans públics per tal de difondre una campanya de sensibilització sobre la prevenció del suïcidi i una altra campanya per donar a conèixer el servei Konsulta'm entre el seu públic objectiu.

També s'està treballant de manera contínua i compartida amb les taules de salut mental de ciutat i dels districtes per tal d'abordar nous marcs d'intercanvi entre professionals, entitats i organitzacions, amb l'objectiu de fer l'anàlisi i el seguiment continuat de les tendències i dades en temps real.

RESUM ACCIONS PRINCIPALS PLA DE XOC SALUT MENTAL 2021

ACTUACIÓ	NOMBRE D'ACTUACIONS I INTERVENCIIONS	TENDÈNCIA 2020-21
DISPOSITIUS TELEFÒNICS SUPORT EMOCIONAL	61.300 PERSONES HAN ESTAT ATESES en els diferents recursos telefònics 73.000 TRUCADES DEL SERVEI DE TELEASSISTÈNCIA per fer acompanyament durant el confinament	- INCREMENT DEL 20% en les trucades del Telèfon de l'Esperança - Posada en marxa de NOUS recursos: telèfon en col·laboració amb Col·legi de Psicologia, campanya de trucades per a persones grans de 70 a 85 anys
ESTRATÈGIA PREVENCIÓ DEL SUÏCIDI	1.781 TRUCADES rebudes al telèfon de prevenció 210 ATENCIONS FETES al BCuida per part de les entitats	Programa INICIAT A L'AGOST 2020
ACOMPANYAMENT A LA SALUT EMOCIONAL	S'han iniciat 5 GRUPS DE SUPORT EMOCIONAL a diferents barris de la ciutat	Programa INICIAT A L'OCTUBRE 2020
ACCIONS DE SUPORT AL DOL I LA PÈRDUA	S'han realitzat 18 GRUPS DE DOL	Programa INICIAT A L'OCTUBRE 2020
GENERACIÓ DE XARXA I TEIXIT COMUNITARI	Actualment ja estan desplegades les 10 TAULES DE SALUT MENTAL de districte Actualment 350 SERVEIS, ENTITATS I ORGANITZACIONS FORMEN PART DE LES TAULES DE SALUT MENTAL DE DISTRICTE I CIUTAT	3 TAULES NOVES 2020-2021
DISPOSITIUS PER INFÀNCIA, ADOLESCÈNCIA I JOVENTUT		
ATENCIONS PER INFÀNCIA EN RISC	745 INTERVENCIIONS GRUPALS I INDIVIDUALS als Centres Oberts de la Ciutat	Projecte realitzat al 2020 en el marc de pla de xoc
DISPOSITIUS ATENCIÓ ADOLESCENTS I JOVES	21 PUNTS D'ATENCIÓ a la ciutat 2.900 ATENCIONS als diferents punts d'atenció per suport emocional per a infants i joves	- S'han obert 5 NOUS PUNTS KONSULTA'M - L'atenció creix un 138% ALS PUNTS KONSULTA'M - L'atenció creix un 46% ALS DISPOSITIUS AQUÍ T'ESCOLTEM

4. LA CONTINUÏTAT DEL PLA DE XOC EN SALUT MENTAL A PARTIR DE 2021

En la situació actual en què ha passat un any des de l'inici de l'estat d'alarma després d'haver executat i avaluat el Pla de xoc, i tot analitzant la situació, les dades actuals indiquen que seguim patint i afrontant una segona onada de problemàtiques relacionades amb la salut mental de la població que cal seguir abordant.

A banda de l'opinió de professionals, també la literatura recent (Taquet, Geddes, Husain, Luciano i Harrison, 2021; Zvolensky, Garey, Rogers *et al.*, 2020) assenyala que l'impacte anirà més enllà del que podem concretar, però que encara està molt present en l'actualitat.

Els efectes sobre la salut mental dels i les joves estan aflorant de manera preocupant, segons indicacions de professionals de la salut mental de Catalunya, i d'acord amb l'opinió recollida des del Consorci d'Educació de Barcelona respecte dels i les professionals de l'àmbit educatiu: els i les joves estan sofrint un greu patiment emocional, amb un increment en les autolesions, en la freqüència i gravetat dels TCA i en les temptatives de suïcidi. De fet, el grup de 18 a 29 anys és el més representat entre les trucades rebudes al Telèfon de Prevenció del Suïcidi, iniciat per l'Ajuntament de Barcelona l'agost de 2020 com una acció del Pla de xoc en salut mental.

Quant a l'atenció que rep la gent jove, en aquests moments hi ha professionals (Moreno, 2021) que demanen que els i les especialistes en salut mental es puguin desplaçar als domicilis i comptar amb una major participació de les famílies en el procés de recuperació terapèutica dels i les joves. Tal i com s'indica de manera àmplia, "la quarta onada és de salut mental" i, per tant, es requereix una intensificació del treball comunitari. A més, això suposa un estalvi econòmic per al sistema públic de salut, ja que el cost del desplegament d'equips domiciliaris per pacient i any oscil·la entre els 8.000 i els 10.000 euros, mentre que només un dia d'hospitalització d'adolescents ja implica uns 200 euros cada dia.

Com ja hem vist abans, una part important de la població sent un important malestar emocional i a més, en el cas de la població jove, hi ha un increment de conductes autolesives, TCA i temptatives de suïcidi.

Per aquesta raó, hem actualitzat el procés de consulta i anàlisi de la situació de la salut mental i les necessitats de la ciutadania en aquests moments. Amb aquesta finalitat, de nou hem articulat la realització d'entrevistes i l'administració d'enquestes a actors clau membres de les taules de salut mental dels districtes, de la mateixa manera que vam fer a l'inici del Pla de xoc al 2020: s'ha administrat un qüestionari a les taules de salut mental dels districtes, en un moment en què ja estan totes les taules de la ciutat actives.

Això ha suposat **un total de 143 qüestionaris respostos**; també s'han efectuat consultes a diversos actors de l'àmbit de la salut mental a Barcelona i entrevistes a professionals de l'àmbit a la ciutat. També s'ha realitzat una anàlisi de la literatura científica recent, més un estudi dels models de què s'està fent en d'altres països. Per últim, s'han tingut en compte les anàlisis qualitatives dels continguts de les trucades als dispositius telefònics de suport disponibles al Telèfon de l'Esperança, el Telèfon de Prevenció del Suïcidi, les trucades a persones grans i les trucades realitzades des de PIMEC a persones autònomes, treballadores i les seves famílies.

Amb la perspectiva que ens dona l'anàlisi d'aquestes dades actualitzades i l'estudi de les noves anàlisis d'informes, hem reorientat les noves necessitats referents a la salut mental de la població de la ciutadania de Barcelona. Un cop ha transcorregut aproximadament un any de la posada en marxa del Pla de xoc en salut mental, hem detectat les següents necessitats relatives a la salut mental i el patiment emocional actual de la població:

» *Increment dels problemes socials i desigualtats*

Hi ha un augment progressiu de situacions de desigualtat i problemes socials per part de la ciutadania. Es detecten persones que arran de la pandèmia han perdut la feina o la seva font d'ingressos, un fet que reverteix negativament en les seves vides. Així, es detecten situacions de pobresa i de precarietat. El treball, l'alimentació i l'habitatge són tres dels eixos clau que defineixen aquestes dificultats.

Es destaca especialment la precarietat sobrevinguda, persones de classe mitjana que tenien condicions socioeconòmiques bones que arran de la pandèmia han passat a estar en una situació de precarietat (laboral i d'habitatge). Aquest canvi comporta un patiment específic, vinculat amb una identitat de classe que ara s'ha perdut.

Així mateix, es preveu haver de fer front a l'atur de llarga durada incrementant el nombre de persones que es troben en situació d'exclusió social. Preocupa especialment la cronificació d'aquestes problemàtiques socials.

» *Increment de la població amb malestar psicològic que requereix ser atesa*

Es detecta un augment dels trastorns adaptatius i de vivències de malestar psicològic vinculades a l'ansietat, l'angoixa o estrès relacionats de forma directa o indirecta amb la pandèmia: la incertesa en el futur, pèrdues de feina, els ERT, el teler treball, l'accés a l'habitatge, la manca de relacions socials, dols no resolts (defunció de familiars en circumstàncies en què no es pot acompanyar ni acomiadar) la por al contagi per COVID-19, etc.

» *Increment dels trastorns mentals*

Es percep un empitjorament en algunes persones que tenen un trastorn mental a causa de les circumstàncies de pandèmia. Depenent de la tipologia del trastorn mental que es pateix, la pandèmia ha intensificat algunes simptomatologies i n'ha disminuït d'altres. Per exemple, casos que tenen una situació de fòbia social se senten més còmodes ja que poden tenir menys contactes i casos que requerien de les dinàmiques socials per tenir una rutina s'han descompensat arran del confinament i post-confinament.

Així mateix, es detecta un increment de crisis conductuals i conductes de tipus fòbic, els casos de trastorns límits de la personalitat, perfils depressius i trastorns de conducta alimentària.

» *Increment del consums de substàncies i addicció a pantalles*

El confinament ha comportat un augment del consum de substàncies, especialment alcohol, i un abús de fàrmacs. Es destaquen consultes per ansietat que a vegades amaguen un consum de tòxics darrere, sense reconèixer l'abús com a problema, així com recaigudes en persones que havien deixat de consumir.

Pel que fa a l'addicció a les pantalles, es detecta principalment en infància i joves que fan un consum abusiu i problemàtic de la tecnologia digital, el joc i les xarxes socials, fent molta exposició emocional en aquestes i amb un incrementat arran de la pandèmia i de les restriccions en les activitats d'oci i socialització. Aquestes addiccions a vegades impliquen alteracions significatives en les seves relacions socials i en els hàbits bàsics de cura personal (son-alimentació).

» *Malestar amb l'Administració pública*

La manca de presencialitat arran de la COVID-19 ha implicat dificultats per mantenir el contacte amb l'Administració pública, realitzar gestions o tràmits amb les diferents administracions. Si bé s'han habilitat telèfons, sovint es fa molt difícil de contactar-hi, ja que estan saturats. Els temps de resposta dels tràmits s'han dilatat, a la vegada que ha augmentat la dependència d'aquests recursos i la necessitat de suport i acompanyament per realitzar les gestions (bretxa digital). Hi ha la sensació que no s'han garantit les necessitats bàsiques d'un Estat del benestar.

» *Incertesa amb el futur, no esperança i anomia*

Es detecta un estat d'ànim baix, relacionat amb la situació socioeconòmica que ha generat la pandèmia en moltes llars: distanciament dels familiars, aïllament social (sovint com a forma de prevenció), restriccions. La manca de perspectiva de resolució a curt o llarg termini, malgrat l'inici de la vacunació, ha comportat una situació de malestar vital que, en ocasions, evoluciona cap a una clínica depressiva i/o ansiosa sostinguda.

Especialment en joves i gent gran, hi ha una mirada envers el futur amb poques esperances, fet que provoca una desmotivació generalitzada per fer canvis en el present. El fet de no tenir un futur clar a curt termini que doni estabilitat (tant a nivell laboral com social) genera angoixa i, en els casos de persones amb problemàtiques de salut mental prèvies o que ja es trobaven en una situació de vulnerabilitat abans de la pandèmia, estan veient agreujada la seva simptomatologia per aquesta raó.

» *Pèrdua dels espais comunitaris i de socialització*

A causa de les restriccions sanitàries s'han reduït o tancat l'atenció presencial, l'accés als serveis o la capacitat d'organitzar activitats grupals. Els espais comunitaris on es duia la vida en comunitat han quedat tancats, els espais culturals o d'oci han vist minvada la seva activitat o han tancat. Aquesta disminució de l'activitat comunitària i l'augment del distanciament social per raó de seguretat sanitària han fet que es perdin les dinàmiques de socialització que enriqueixen i donaven sentit a la vida de moltes persones. Totes aquestes pèrdues d'espais de socialització han portat a augmentar l'aïllament social, la soledat no volguda, especialment en gent gran, l'apatia i l'angoixa, generant malestar emocional.

Per les situacions de vulnerabilitat social que s'estan vivint i per tal d'atendre el malestar emocional de la població es considera important recuperar el suport grupal i els recursos comunitaris.

» *Soledat no volguda*

Es detecta una ruptura molt brusca de la gent gran amb el teixit social i comunitari que promouen la ocupació en el temps d'oci i el contacte social. Aquesta situació ja existia abans de la COVID-19, però s'ha vist molt agreujada arran de la pandèmia, el tancament de serveis i activitats i la por al contagi. Es destaca el deteriorament cognitiu i físic, l'augment d'ansietat i del sentiment de solitud. També afecta molt negativament la bretxa digital, que provoca dificultats per accedir a certs recursos ara virtuals i comunicar-se en el cas de persones que no disposen d'infraestructura o coneixement tecnològic.

» *Increment d'autolesions en joves*

Preocupa molt l'augment de conductes autolesives en joves. Podrien ser provocades per factors relacionats amb la pandèmia, com ara les situacions d'angoixa permanent fruit del distanciament social, la sensació d'incertesa i la manca d'esperança envers el futur, etc. Aquests factors interfereixen en el procés maduratiu emocional dels i les joves i fan augmentar el seu malestar.

» *Increment dels suïcidis, la ideació de suïcidis i dels intents autolítics*

Aquesta tendència es detecta en el conjunt de la ciutadania, tot i que sembla que s'expressa més en les franges d'edat de joves i de gent gran. El confinament i les restriccions fruit de la pandèmia han alterat l'ordre social, provocant situacions de desesperança i anomia que evolucionen en una manca de motivació pel dia a dia i un augment de la ideació de suïcidis i intents autolítics.

» *Increment de la conflictivitat intrafamiliar*

Preocupa l'increment de les violències en l'àmbit familiar. Es considera que, arran del confinament i d'haver de passar més temps a casa en una situació d'incertesa i de pèrdua de rutines, de vegades la frustració es canalitza a través de la violència, ja siguin agressions físiques o verbals. S'han detectat casos de violència intrafamiliar, maltractament infantil i també un increment de les violències masclistes, que focalitzen l'inici o l'agreujament en el confinament.

S'assenyala que l'augment dels conflictes intrafamiliars pot estar originat, en part, per una manca d'habilitats parentals. També es destaca la tendència d'algunes persones joves que s'aïllen a la pròpia habitació, veient la relació amb els mares i/o mares malmesa arran d'una convivència forçada.

» *Sobrecàrrega de persones cuidadores de familiars*

El tancament i la no-presencialitat dels diversos serveis i recursos del districte han provocat un desbordament en les persones cuidadores informals. Aquest col·lectiu, majoritàriament feminitzat i que ja pateix sobrecàrrega emocional, ha patit aïllament arran d'haver d'estar pràcticament tot el dia a casa amb infància o gent gran a càrrec, situació que ha afectat negativament el seu benestar emocional.

Es destaca el cas de les famílies amb infants i joves amb diversitat funcional, a qui la manca de suports al malestar emocional es suma a un aïllament social a causa de l'estigma que ja patien abans de la pandèmia; i les persones a càrrec de gent gran amb demència, que dificulta encara més la situació de confinament.

» *Sobrecàrrega dels i les professionals*

Es detecten situacions de sobrecàrrega i estrès que poden derivar en malestans més greus. Cal diferenciar els equips dels àmbits social, sanitari i d'educació de les persones que treballen en l'àmbit de la llar i les cures. En el primer cas, els serveis han estat saturats, les i els professionals han vist incrementada la seva càrrega professional, treballant en situacions de gran estrès i amb una sensació d'incapacitat a l'hora de donar resposta a les necessitats de la població en el marc de la pandèmia.

En el cas de les treballadores de la llar i les cures, la seva situació també ha estat d'alta complexitat: arran del tancament dels serveis i recursos s'han vist aïllades a casa amb les persones a qui cuiden, patint una sobrecàrrega laboral i emocional molt gran. Preocupa especialment la desprotecció que pateixen les treballadores en situació administrativa irregular, que poden trobar-se en circumstàncies de vulneració dels seus drets laborals.

5. CONCLUSIONS I PROPOSTA D'ORIENTACIONS DE FUTURES LÍNIES DE TREBALL

Com hem vist, la situació actual presenta unes noves problemàtiques de salut mental, afegides a la fatiga mental associada a la pandèmia i a les restriccions i incerteses continuades en el temps (OMS, 2020). Per aquesta raó, **proposem 10 reptes i 24 noves línies d'actuació.**

Les línies d'actuació són de tres tipus en relació amb les ja desplegades en el Pla de xoc: de manteniment, de reforç i de nova creació.

10 REPTES

1. Articular la resposta extraordinària que requereix la gravetat de la crisi de salut mental d'adolescents i joves, reforçant les aliances entre l'àmbit educatiu, comunitari i de salut.
2. Accelerar l'impuls de l'estratègia de prevenció al suïcidi (Xarxa PRECS) i focalitzar els esforços en la població més jove.
3. Enfortir les capacitats d'afrontament de la ciutadania, facilitant aprenentatges en estratègies d'autocura i eines de gestió emocional.
4. Activar "suports de proximitat": capacitar els referents per a reconèixer i comprendre els malestars psíquics i orientar les persones que els pateixen als serveis i recursos que els poden ajudar.
5. Incrementar l'abordatge de la dimensió emocional en tots els serveis i programes que es relacionen amb persones d'especial vulnerabilitat (aturades, grans, cuidadores sobrecarregades, familiars de persones amb trastorn mental, etc.).
6. Impulsar una acció preferent en barris més desfavorits, posicionant la promoció i la millora de la salut mental com una estratègia necessària per a revertir els processos de desigualtat social.
7. Potenciar el suport a projectes que faciliten la plena participació de les persones que afronten trastorns de salut mental en la vida comunitària (inserció laboral, lleure, etc.).
8. Consolidar noves aliances en àmbits i entorns estratègics: àmbit laboral i educatiu.
9. Consolidar el rol de les Taules de Salut Mental com a fonaments per a seguir avançant en una acció més estratègica, més integrada i més transversal.
10. Instar el Govern de Catalunya a definir, calendaritzar i impulsar de manera urgent un Pla de xoc de salut mental, amb dotació addicional.

REpte 1

Articular la resposta extraordinària que requereix la gravetat de la crisi de salut mental d'adolescents i joves, tot reforçant les aliances entre l'àmbit educatiu, comunitari i de salut .

- 1.1. Avançar en l'aliança amb el Consorci d'Educació i el Consorci Sanitari en la definició de mesures per a la prevenció i promoció de la salut mental en els entorns educatius, mitjançant: la dotació de professionals especialitzats/des en l'acompanyament emocional a les escoles d'alta complexitat de la ciutat; la formació a referents i professionals de la comunitat educativa quant a primers suports i formació en línia; la informació i formació per a les famílies; la difusió a la comunitat educativa dels suports i els recursos disponibles a la ciutat; el reforç als aprenentatges socioemocionals i la gestió emocional; la connexió amb els serveis i dispositius comunitaris com ara els programes Aquí T'Escoltem i Konsulta'm, i el suport específic a adolescents i joves que experimenten dificultats amb la salut mental.
- 1.2. Completar la xarxa de punts per a l'abordatge del malestar emocional d'adolescents i joves i per la detecció primerenca: potenciar el Servei d'Informació i Assessorament a les Famílies (SAIF) i completar la cobertura del programa Aquí T'Escoltem a tots els districtes, així com consolidar el servei Konsulta'm com un servei clau de suport comunitari per abordar les necessitats emergents.
- 1.3. Facilitar l'articulació dels Centres Oberts amb els dispositius de salut mental comunitària: Konsulta'm, CSMIJ i CSMA, especialment en aquells territoris prioritaris; generar una oferta de formació bàsica en salut mental per a referents de serveis comunitaris i per a joves, que permeti reconèixer, comprendre el malestar psíquic i, si cal, orientar a recursos de suport (RCO) als Punts d'Informació Juvenil, casals de joves i altres; articular, amb les organitzacions implicades (com ara ASPB, CEB, CSB i d'altres entitats especialitzades) l'abordatge dels problemes emergents identificats: trastorns de la conducta alimentària, ús abusiu de pantalles i autolesions, i impulsar un programa de prevenció al suïcidi específic per a joves.

REpte 2

Accelerar l'impuls a l'estratègia de prevenció al suïcidi (Xarxa de Prevenció de la Conducta Suïcida) i focalitzar els esforços en la població més jove.

- 2.1. Programa de prevenció a la conducta suïcida adreçat a joves, que doni resposta a l'emergència actual.
 - » *Posada en marxa d'un canal directe 24h/365 dies per fer prevenció al suïcidi específic per a joves.* Implica un canal WhatsApp bidireccional vinculat a l'equip del Telèfon de Prevenció del Suïcidi. L'equip estarà supervisat per psicòlegs especialistes en jove prevenció del suïcidi. La gent jove utilitza aquest mitjà per comunicar-se i el 97% dels joves quasi no parlen per telèfon, segons estudi UOC
 - » *Desenvolupament d'una APP amb els continguts i telèfons d'atenció per a la prevenció del suïcidi seguint els models ja en funcionament, de solvència*

contrastada. Per exemple, L'aplicació *Stay Alive Regne Unit* i els estudis posteriors que s'han fet demostren que el 76% de les persones que l'han utilitzat els ha ajudat a prevenir el suïcidi. Les funcions de l'APP:

- Accés ràpid a les línies d'ajuda i serveis.
 - Un pla de seguretat que pot emplenar una persona que es planteja el suïcidi.
 - Pàgina de contactes de seguretat.
 - Estratègies per protegir-se del suïcidi.
 - Eines per ajudar una persona que pensa en el suïcidi.
 - Pla de benestar per a la recuperació, un lloc per als vostres pensaments, inspiracions i idees positives.
 - Motius per viure.
 - Serveis d'assistència en línia i altres aplicacions útils.
 - Recursos de dol per suïcidi.
- » *Desenvolupament del programa de capacitació i campanya de sensibilització: "Parlar Salva Vides"* on els/les participants aprendran els factors de risc i senyals d'advertència habituals associats al suïcidi i la forma de mantenir-se a si mateixos i a la resta. El programa anirà destinat a:
- *Adolescents i joves:* el 76% dels i les joves quan tenen un problema recorren als seus iguals; per això és fonamental donar eines perquè adolescents i adults joves estiguin capacitats per afrontar aquestes situacions mitjançant la conversa i la relació (JED Fundation, especialitzada en prevenció de suïcidi jove).
 - *Referents dels i les joves de l'àmbit educatiu, del lleure, l'esport, etc.*

Els participants es capacitaran en: comprensió dels factors protectors que redueixen el risc de suïcidi i estratègies per gestionar la salut mental i ser proactius en l'autocura. També se'ls oferirà formació i orientació sobre senyals d'alerta i comportaments que cal buscar i com obtenir ajuda per a algú en crisi suïcida.

2.2. Concretar i posar en marxa les mesures que es contemplen a l'estratègia de ciutat, definint i endegant nous projectes dirigits a:

- » sensibilitzar i implicar les persones que són referents en els serveis i entorns de vida quotidiana en la prevenció del suïcidi: formació específica adreçada a professionals i voluntariat de serveis relacionats amb col·lectius de risc.
- » reduir l'accés a entorns i mitjans letals: elaborar un mapa de punts negres i definir propostes d'intervenció.
- » contribuir a la millora de les capacitats de l'atenció primària, l'atenció d'urgència i el seguiment a les crisis, tot prenent com a referent al Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya.
- » articular els processos de recollida i seguiment de dades i informació que han de fonamentar el seguiment i l'avaluació de l'estratègia.

2.3. Consolidar i millorar les actuacions ja iniciades, que inclouen el Telèfon de Prevenció del Suïcidi, el suport a les famílies i persones de l'entorn afectades mitjançant la consolidació dels espais de trobada, suport i atenció per a famílies i entorn de persones amb risc de conducta suïcida i supervivents, i facilitar una comunicació i sensibilització sobre el suïcidi de forma més responsable i

més intencional, tot donant a conèixer els suports disponibles i presentant alternatives.

REpte 3

Enfortir les capacitats d'afrontament de la ciutadania, tot facilitant aprenentatges en estratègies d'autocura i eines de gestió emocional.

3.1. Consolidar el CABÀS, la plataforma en línia per a l'educació i el suport emocional de la ciutat. És necessari fer que sigui una eina encara més estratègica, més accessible, més coneguda i més compartida. Per això, s'ha d'impulsar un conjunt de mesures de millora tecnològiques per garantir, entre d'altres, l'adaptació dels continguts als temes prioritaris, facilitar l'experiència d'ús i incrementar-ne la difusió.

3.2. Impulsar el programa "I tu com ho portes?: Parlem de salut mental i benestar emocional", dintre del qual es pugui generar una oferta d'activitats diversa, en diferents entorns i formats (xerrades, cercles de conversa o tallers) i adreçades a diferents grups i realitats, amb l'objectiu de donar a conèixer estratègies d'afrontament i autocura, facilitar informació sobre recursos propers i adequats i, si cal, orientar als serveis de suport adients.

REpte 4

Activar "suports de proximitat": capacitar persones referents (professionals o comunitaris) per a reconèixer i comprendre els malestars psíquics i orientar les persones que els pateixen als serveis i recursos que els poden ajudar.

4.1. Impulsar el programa de primers suports en salut mental (RCO): **generalitzar una oferta a tots els districtes de la ciutat d'una formació bàsica en salut mental**, adreçada a referents dels serveis de proximitat, és a dir, que es relacionin directament amb la població de (monitors de menjador, esportius, de casals de gent gran, voluntaris del món associatiu) per tal que puguin aprendre a reconèixer, comprendre i acompanyar persones del seu entorn que afronten una situació de malestar psíquic i coneixin els recursos disponibles als quals els poden orientar. Hi haurà "antenes" a tots els districtes, es generaran xarxes de persones referents a tots els districtes. Seran persones que sovint tenen contacte amb molta gent (mestres, educadors en el lleure, cossos de seguretat, etc.). Hauran estat formades per poder detectar persones amb malestar emocional, sabent aplicar primers ajuts en cas que sigui necessari i acompanyant allà on calgui si aquella persona necessita continuïtat en l'acompanyament. Seran els "veïns/veïnes emocionals".

- » Aquesta formació vol donar la confiança i les habilitats per a ajudar una persona del propi entorn (família, amistats, llocs de treball) i coneixement dels recursos disponibles en la comunitat.

- » Els participants adquiriran les habilitats necessàries per respondre i o acompanyar una crisi de salut mental fins que aquesta es pugui atendre professionalment.
 - » Es desenvoluparan seminaris de 6-8 hores amb dues sessions, i es podrà reconèixer aquesta formació.
- 4.2. Promoure la capacitació en RCO (primers suports en salut mental) a professionals dels serveis municipals.

REpte 5

Incrementar l'abordatge de la dimensió emocional en tots els serveis i programes que es relacionen amb persones d'especial vulnerabilitat.

- 5.1. *Persones grans fràgils*: cal donar continuïtat a les iniciatives endegades per a detectar i abordar situacions de malestar emocional de les persones grans, mitjançant la definició de noves propostes d'intervenció coherents amb les necessitats i preferències identificades a partir de l'anàlisi qualitativa de les trucades telefòniques del servei "I vostè, com està?", així com contribuir a concretar i posar en marxa un servei de suport emocional en la nova plataforma en línia adreçada a gent gran: Vincles Plus.
- 5.2. *Cuidadores sobrecarregades*: cal consolidar l'atenció al benestar emocional i la salut mental com una dimensió prioritària en tots els programes i serveis de suport a les persones cuidadores: difusió d'orientacions, oferta d'activitats, etc., així com generar una oferta d'activitats específica (en línia i presencial). També cal donar continuïtat al suport a les entitats en aquest àmbit: grups de suport, d'acompanyament, etc.
- 5.3. *Persones afectades per la crisi econòmica*: promoure les actuacions de suport ja endegades, que inclouen els grups de suport emocional vinculats a les oficines de tramitació d'ajuts (XARSE) i el telèfon de suport psicològic articulat amb PIMEC i dirigit a treballadors/res autònoms/es i les seves famílies i entorn.
- 5.4. Intensificar, conjuntament amb Barcelona Activa, les mesures per a l'abordatge de la salut mental en les activitats i itineraris d'orientació i acompanyament en la inserció laboral, especialment d'aquelles persones amb dificultats afegides.
- 5.5. *Persones amb trastorns de salut mental*: mantenir els programes d'ajuda mútua, grups d'escolta, acompanyament a famílies, etc., a través de les entitats en primera persona i entitats de famílies de referència.
- 5.6. *Persones que afronten processos de dol i pèrdua*: mantenir les accions vinculades a l'acompanyament al dol i la pèrdua (i especialment l'oferta de grups de suport) fins a final d'any, així com incorporar l'acompanyament al dol com un àmbit estable de treball de l'espai Barcelona Cuida.

REpte 6

Garantir una acció preferent en els barris més desfavorits, posicionant la promoció i la millora de la salut mental com una estratègia clau per a revertir els processos de desigualtat social.

- 6.1. Elaborar plans integrals, intersectorials i comunitaris per a la prevenció i millora de la salut mental en quatre barris prioritaris, en el marc del Pla de barris de la ciutat i Salut als barris. Es treballaran amb la Taula de Salut Mental dels districtes on hi ha pràcticament tots els agents del territori treballant pel benestar emocional dels veïns i veïnes. El primer pla es farà a la Zona Nord de Nou Barris.
- 6.2. Endegar **un programa addicional en els CSMA, serveis per a adults majors 22 de anys, dels sis districtes de la ciutat** que integren els territoris més desfavorits i amb majors desigualtats de salut mental. L'objectiu és oferir suport en salut mental als programes de la zona, als professionals i a la ciutadania.
 - » *Oferta de tallers i cursos* per la millora del benestar emocional. La temàtica dels tallers anirà en relació amb els principals problemes que afecten a la salut mental que es detectin (angoixes, pors, situacions de vulnerabilitat, precarietat econòmica sobrevinguda, etc.). Hi haurà una oferta comuna i una d'específica de territori. Els tallers tenen una part formativa però també una part col·lectiva i de suport social (han de ser tallers vivencials, amb un espai per fer cafè, per xerrar amb les altres persones, compartir, etc.). Serveixen per recuperar les xarxes de suport que s'han perdut amb la pandèmia.
 - » *Consulta oberta*. Espai on les persones que tinguin malestars emocionals o patiment psicològic puguin accedir i parlar amb una persona professional. L'espai ha de ser molt accessible: dins d'algun equipament comunitari, amb horaris adaptats a la vida laboral i familiar, que es pugui atendre persones de diferents cultures i aquelles que es troben en situació de més vulnerabilitat.
 - » *"Interconsulta" comunitària*. Comunicació organitzada amb diferents agents del territori que poden ser detectors o prescriptors: teixit associatiu, entitats, etc.
- 6.3. Mantenir l'anàlisi de les desigualtats de salut territorials com a eina per al disseny i criteri de prioritització de les intervencions i programes de promoció i protecció de la salut mental.

REpte 7

Potenciar el suport a projectes que faciliten la plena participació de les persones que afronten trastorns de salut mental en la vida comunitària (inserció laboral, lleure, etc.).

- 7.1. Mantenir mesures per facilitar l'ocupació de les persones amb trastorn de salut mental, tot potenciant els programes d'intermediació per a la inserció en l'empresa ordinària i el manteniment de la feina.

- 7.2. Impulsar nous programes que faciliten la plena participació de les persones que afronten trastorns greus de salut mental en la vida comunitària en els àmbits del lleure, la cultura, etc.

REpte 8

Consolidar noves aliances en àmbits i entorns estratègics: àmbit laboral i educatiu.

- 8.1. Liderar i promoure un pacte de ciutat per la salut mental i el benestar emocional en l'entorn laboral que, amb la implicació dels agents econòmics i socials, defineixi un marc estratègic de referència i concrets actuacions per a la promoció de la salut mental en l'àmbit laboral, la reducció de riscos psicosocials, el suport a persones que afronten problemes de salut mental i la lluita contra l'estigma.
- 8.2. Avançar en l'aliança amb el Consorci d'Educació i el Consorci Sanitari de Barcelona en la definició de mesures per a la prevenció i la promoció de la salut mental en els entorns educatius.

REpte 9

Consolidar el rol de les Taules de Salut Mental com a fonament per seguir avançant en una acció més estratègica, més integrada i més transversal.

- 9.1. Establir els nous marcs de treball necessaris, així com mantenir els processos de col·laboració amb els nous actors (com ara la Xarxa de Centres Oberts, de Biblioteques o el Col·legi de Periodisme de Catalunya) i implicar-ne de nous. També és necessari donar continuïtat a les accions de comunicació pública, tot donant resposta al context actual.

REpte 10

Instar el Govern de Catalunya a definir, calendaritzar i impulsar, de manera urgent, un Pla de xoc de salut mental, amb una dotació addicional.

És urgent comptar amb una Pla de xoc nacional en salut mental a Catalunya, dimensionat d'acord a l'abast i l'emergència de la crisi actual, que respongui a necessitats i problemes que el nou context ha fet emergir i ha intensificat, i que sigui coherent amb una visió de la salut mental integrada, transversal i intersectorial.

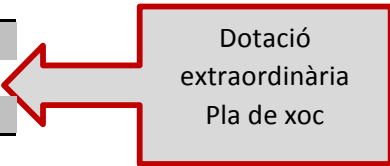
Per a la seva definició, dimensionament i impuls, demanem que el Govern de la Generalitat reconegui i doni suport al compromís i la capacitat de les ciutats i els governs locals per articular una acció conjunta en favor de les prioritats acordades.

Proposem la constitució d'una Taula Interinstitucional per a la definició i impuls del Pla de xoc que contempli la representació de la ciutat de Barcelona, així com la d'altres ciutats de Catalunya.

7. MARC ECONÒMIC ESPECÍFIC PLA DE XOC

Any	Dotació
2019	0,8 M€
2020	2,5 M€
2021	1,4 M€

Dotació
extraordinària
Pla de xoc

- » El 2021 es destinarà un 74% més de recursos que l'any 2019.
- » L'any 2020 hi ha haver una dotació extraordinària provinent del Pla de xoc de drets socials en el marc del Pla de xoc de COVID-19.

Els propers **2 anys es destinaran 3 M€ a mantenir, reforçar i iniciar noves mesures en el marc de la continuació del Pla de xoc de salut mental.**

8. GOVERNANÇA

- » El Pla de xoc de salut mental ha estat orientat i validat en el marc de la Taula de Salut Mental de Ciutat i les taules de districte, que és l'espai de ciutat des d'on es fa el seguiment del Pla de salut mental 2016-2022.
- » La Taula de Salut Mental de Ciutat té el rol de ser l'espai de compromís, de participació i de seguiment i revisió de l'estratègia de ciutat i, per tant, també serà espai on fer el seguiment de les noves actuacions. Entre taula i taula es manté contacte permanent amb els actors per vetllar per les actuacions.
- » Les taules de salut mental de districte tenen un paper clau en la definició de les principals línies d'actuació i de donar-li el seu caràcter territorialitzat a les mesures de xoc.
- » Cada línia té els seus espais d'orientació tècnica compartida entre els diferents actors especialitzats en l'àmbit, que després es comparteixen en les sessions globals de la taula.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Alzueta, E., Perrin, P., Baker, F.C., Caffarra, S., Ramos-Usuga, D., Yuksel, D., Arango-Lasprilla, J.C. (2021). How the COVID-19 pandemic has changed our lives: A study of psychological correlates across 59 countries. *Journal of Clinical Psychology*, 77:556-570.
- Causa, A., Estrada, M., Mundet, A. (2020). *Lliçons apreses dels serveis i entitats de les taules de salut mental dels districtes de Barcelona durant el confinament i desconfinament*. Document de treball.
- Cénat, J.M., Blais-Rochette, C., Kokou-Kpolou, C.K., Noorishad, P., Mukunzi, J.N., McIntee, S., Dalexis, R., et al. (2021). Prevalence of symptoms of depression, anxiety, insomnia, posttraumatic stress disorder, and psychological distress among populations affected by the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Psychiatry Research*; 295: 113599.
- Centro de Investigacions Sociològiques (2021). *Encuesta sobre la salud mental de los/as españoles/as durante la pandemia de la COVID-19*. Estudio CIS nº 3312.
- Eduvic (2020). *Estem en xoc. Suport emocional i relacional a famílies, infants i adolescents atesos als centres oberts de Barcelona*. Memòria d'actuació justificativa setembre – desembre 2020. Autor.
- Kahil, K., Cheaito, M., El Hayek, R., Nofal, M., El Halabi, S., Kudva, K., Pereira-Sánchez, V., et al (2021). Suicide during COVID-19 and other major International respiratory outbreaks: A systematic review. *Asian Journal of Psychiatry*, 56: 102509. Doi: 10.1016/j.ajp.2020.102509.
- Moreno, F. (2021). *Alerta sobre la salut mental de joves i adolescents: "És la quarta onada"*. Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Recuperat de <https://www.ccma.cat/324/alerta-sobre-la-salut-mental-de-joves-i-adolescents-es-la-quarta-onada/noticia/3097140/#origen=swipe>.
- Organització Mundial de la Salut (2020). *Los servicios de salud mental se están viendo perturbados por la COVID-19 en la mayoría de los países*. Recuperat de <https://www.who.int/es/news/item/05-10-2020-covid-19-disrupting-mental-health-services-in-most-countries-who-survey>
- Orgilés, M., Morales, A., Delvecchio, E., Mazzeschi, C., Espada, J.P. (2020). Immediate psychological effects of the COVID-19 quarantine in youth from Italy and Spain. *Frontiers in Psychology*, 6(11):579038. doi: 10.3389/fpsyg.2020.579038.
- Pinto, S., Soares, J., Silva, A., Curral, R., Coelho, R. (2020). COVID-19 suicide survivors — A hidden grieving population. *Front Psychiatry*, 21(11): 626807. doi: 10.3389/fpsyg.2020.626807

Pla de salut mental de Barcelona 2016-2022. Ajuntament de Barcelona. Juliol 2016.
Disponible a: https://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/arxius-documents/pla_salut_mental.pdf

Servei Català de la Salut. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya (2021).
Informe breu núm. 42: Efectes del confinament en la salut mental.

Sher, L. (2021). Post-COVID syndrome and suicide risk. *QJM: An International Journal of Medicine*; 114(2):95-98.

Taquet, M., Geddes, J., Husain, M., Luciano, S., Harrison, P.J. (2021). 6-month neurological and psychiatric outcomes in 236379 survivors of COVID-19: a retrospective cohort study using electronic health records. *Lancet Psychiatry*, 8: 416-27.

Zvolensky, M. J., Garey, L., Rogers, A. H., Schmidt, N. B., Vujanovic, A. A., Storch, E. A., ... & O'Cleirigh, C. (2020). Psychological, addictive, and health behavior implications of the COVID-19 pandemic. *Behaviour research and therapy*, 134, 103715.

